

tidsskrift.dk

Tidligere Expeditioner til Grønlands Østkyst nordfor 66° N. Br,

Geografisk Tidsskrift, Bind 11 (1891)

Link til pdf:

http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/gto/gto_0011-PDF/gto_0011_96676.pdf

Link til webside:

<http://tidsskrift.dk/visning.jsp?markup=&print=no&id=96676>

pdf genereret den : 22/5-2008

Tidligere Expeditioner til Grønlands Østkyst nordfor 66° N. Br.

Ved Premierløjtnant i Flaaden C. Ryder.

(Hermed Tavle I.)

De gamle Nordmænd og Islændere, som besøgte Grønland og bosatte sig dér, færdedes, som rimeligt er, fortrinvis paa de beboede Pladser, altsaa Øster- og Vesterbygden, og det maa jo nu ved Museumsassistent K. I. V. Steenstrups Undersøgelser af gamle Kaart og Kaptajn Holms Rejse¹⁾ anses som bevist, — om man ikke allerede tidligere har været overbevist derom, — at begge Bygderne have ligget paa Grønlands Vestkyst, Vesterbygden i det nuværende Godthaabs Distrikt, Østerbygden i Julianehaabs Distrikt. Som Følge heraf er det rimeligt, at de gamle Sagaer, som jo ere de ældste Kilder angaaende Grønland, kun indeholde meget lidt om Østkysten; der findes dog enkelte Steder Beretninger om, at Islænderne i Oldtiden, med eller mod deres Vilje, undertiden have besøgt denne eller Øerne derved. Saaledes maa Gunbjørnsskjærene og Korsøerne (Krosseyar) henføres til Grønlands Østkyst.

Som bekendt, opdagedes Gunbjørnsskjær eller, som de senere kaldes, Gunbjørnsøerne kort efter Islands Landnamstid af en Nordmand, Gunbjørn, som i Slutningen af det 9. eller Begyndelsen af det 10. Aarhundrede af Storm var bleven forslaaet vestfor Island. Han saa her fra Øerne et Land, og det var dette Land, som Erik den Røde siden drog ud for at oplede, og som han fandt og kaldte Grønland. Senere skulle Gunbjørnsskjærene være blevene besøgte af et Skibsmandskab fra Island, som overvintrede dér. Det hedder derom i Sagaen²⁾:

„Snæbjørn Holmsteinsson, kaldet Galte, ejede et Skib, som laa i Grimsaaens Munding (i Borgefjorden). Rolf fra Rødesand købte Halvdelen deraf. Ethvert af Partierne bestod af tolv Personer. Med Snæbjørn var Thorkel og Sumarlíde, Sønner af Thorgeir Rød, Søn af Ejnar fra Stafholt. Snæbjørn tog ogsaa med Thorodd fra Thingnæs, sin Fosterfader, og hans Kone, men Rolf tog med Styrbjørn. Den Sidstnævnte fremsagde, efter at have haft en Drom, den følgende Vise.

Begge vores	Frost og Kulde
Død jeg ser;	Alskens Kvaler,
Alt stygt og øde	Af sligt jeg aner
I nordvestlig Hav;	Snæbjørns Drab.

¹⁾ Meddelelser om Grønland. 9. og 10. Bind.

²⁾ Grønlands historiske Mindesmærker. 1ste Bind S. 75.

De gav sig til at søge Gunbjørnsskjær og funde Land. Snæbjørn vilde, at ingen skulde gaa i Land om Natten. Styrbjørn tog dog fra Borde, fandt en Pung med Penge i en Dysse og lagde Skjul paa dem. Snæbjørn slog til ham med en Øxe, saa at Pungen faldt ned. De opførte en Hytte til Bolig, og den blev ganske dækket af Sne. Thorkel Røds Søn mærkede, at der var Vand paa en Fork, som stod ud af Hyttens Vindue. Det var i Maanedens Gøe¹⁾. Da skuffede de Sneen bort. Snæbjørn tiltaklede Skibet; Thorodd og hans Kone vare, af hans Folk, i Hytten, men Styrbjørn og flere Mænd af Rolfs Folk. Andre sysselsatte sig med Jagten. Styrbjørn dræbte Thorodd, men baade han og Rolf ombragte Snæbjørn. Røds Sønner og alle de Øvrige maatte sværge dem Troskabs Ed for at beholde Livet. De ankom paa Tilbagerejsen til Helgeland (i Norge) og senere til Vadil paa Island.²⁾

I en anden, noget nyere Beretning, som skriver sig fra Bjørn Johnsens Grønlands Annaler³⁾, fortælles om en Islænder, Clemens, fra Latrum i Adelvig, at han for at undgaa Øvrighedens Forfølgelse gik ombord i et engelsk Fiskerfartøj, med hvilket han sejlede en Sommer og henad Efteraaret atter blev sat i Land i Nærheden af sit Hjem. Han fortalte da:

„At de havde sejlet op under den østlige Ende af Gunbjørnsøerne, men ikke kunnet overse deres Størrelse (Udstrækning); tilsidst tog de til et Skjær med to Baade. Den ene blev fuldladet med den saakaldte Brillefugl⁴⁾; den anden gik ind i en Vig; Mandskabet vilde gaa i Land for at fange Fugle, men mærkede, at Vigen var fuld af Torsk. De gjorde saa Baaden fast, medens de ladede den fuld med Fisk, blot for en Prøves Skyld, op af den samme Vig. Clemens var selv tilstede, da han for Morskabs Skyld havde taget med dem paa Baaden, og fortalte, at der gaves Overflod af Fangst og godt Græs paa disse Øer, skjønt de fra Seen af kun synes at bestaa af Skjær og øde Holme.“

Nogen bestemt Angivelse af, hvor Gunbjørnsskjærene ligge, findes ikke i Sagaerne; men da der et Par Steder siges, at de ligge i Havet NW. for Ise-

¹⁾ Denne begyndte omtrent 21. Februar.

²⁾ Grønlands hist. Mindesm. 1. Bind S. 125—127.

³⁾ Gejrfuglen, Alca impennis. Et Exemplar af denne Fugl skal ifølge de Indfødtes Udsagn til Kapt. Holm være fanget af en nulevende Mands Bedstefader ved Angmagsalik. Meddelelser om Grønland 10. Bind S. 54.

GRÖNLANDS ÖSTKYST

Fra 65° til 79° nordlig Brede.

Kgl. dansk geogr. Selskabs Tidsskrift.

Aargang 1891—92. Tavle I.

N. Lyngbe reaultye

AKEL E. AAMODT, KIRDSCHAVA

fjordens Munding, er der en Sandsynlighed for, at de i alle Tilfælde have ligget nordfor den 66. Breddegrad, da Iseffjorden selv ligger paa denne Bredde, og den angivne Retning er retvisende, da Islænderne, som bekendt, dengang ikke havde Kompas, men maatte rette deres Kurser og Angivelser af Verdenshjørner efter Solen og Stjærnerne og da navnlig Polarstjærnen¹⁾. I Sagaerne træffes derfor ogsaa flere Steder Beretninger om, at Nordboerne paa deres Sætogter „ikke vidste, hvor de fore“, fordi de i længere Tid ikke havde set Sol eller Stjærner.

I Sagaerne anføres endvidere, at man fra Ritur-Huk, som ligger paa Nordsiden af Iseffjords Dybets Munding, kunde se Gunbjørnsskjærene, naar Luften var allerklarest. Dette er imidlertid næppe sandsynligt, men derimod er det ikke umuligt, at man med klart Vejr og stærk Refraction²⁾ kan se Skyerne over Fjældene paa Grønlands Østkyst, da Afstanden fra Ritur-Huk til den nærmeste Del af Grønlands Kyst ikke er mere end omtrent 36 Mil, og Fjældene her skulle være høje — Mont Rigny saaledes 7600' efter Maalinger fra Skonnerten „Ingolf“ i 1879³⁾. Ifølge Kapt. Holms Beretning skulle de Indfødte ved Angmagsalik ogsaa undertiden have set Skyerne over Island, skjønt Afstanden herfra er mindst 70 Mil.

Et andet Sted i Sagaerne⁴⁾ staaer, „at man behøver desmindre at frygte for Havisen, som det lakker mere ud paa Sommeren og Avgust Maaned er begyndt,“ hvad der jo stemmer godt baade med Kapt. Holms egne Erfaringer fra hans Overvintring ved Angmagsalik og med de Indfødtes Fortællinger om, hvorledes Isforholdene i Almindelighed pleje at være dér paa Kysten.

Som det ses, er det ikke meget, man faaer at vide af Sagaerne, og de ere ogsaa rimeligvis i Tidernes Løb komne til at indeholde en Del Udsmykninger, saa at det ikke altid er let at skjelne Sandt fra Usandt. Saaledes lyder Beretningen om Pengepungen, som Styrbjörn fandt paa Gunbjørnsskjær, temmelig tvivlsom, men umuligt er det jo dog ikke, at Islændere eller

Nordmænd tidligere have været paa Øerne, og at én af dem er død og bleven begravet dér. Det hedder nemlig i en anden Beretning om den samme Begivenhed¹⁾, at Styrbjörn fandt Pengene under Skuldrene paa en for nylig begravet Mand, hvor Pungen efter hedensk Skik var lagt. Det øvrige Mandskab kan da paa Tilbagerejsen være forlist, saa at man intet har hørt om dette Besøg paa Øerne.

Hvad Korsøerne angaaer, da ere Efterretningerne om dem endnu mere ubestemte end om Gunbjørnsskjær. Snart synes de at være de Samme som eller Dele af Gunbjørnsskjær, idet der siges, at de ligge lige overfor Staalbjærg-Huk eller Latrabjæret²⁾, og andre Steder anføres, at de henhørte under Gardar Bispestol i Østerbygden, som af dem havde en Indtægt paa Grund af Jagten paa de hvide Bjørne, som fandtes talrige her. Langt omme paa Østkysten maa de i alle Tilfælde have ligget, thi i Ivar Bardsons Beretning³⁾ omtales en Fjord, „Bereffjord,“ som laa langt østfor Østerbygden; østfor Bereffjorden, (hvor langt mædes ikke), kom Fjorden „Øllum længre;“ længere østpaa laa „Finbuder,“ hvilke tre Steder ikke omtales som beboede, og allerlængst borte, hvor idel Sne og Is begynde, laa Korsøerne. Længere østpaa var intet uden Is og Sne baade til Lands og til Vands. I Bjørn Johnsens „Grønlands Annaler“ omtales Korsøerne saaledes⁴⁾:

„Man véd og, at Korsøerne ere til, som kaldes saaledes, fordi de allerstørste fire af dem skulle ligge i Korsform og dernæst de mindre rundt omkring dem. De skulle være besatte med høje Klippebjerge, som ere bedækkede af Fugle, mod Vest og Nordvest; dér skal og Havet være meget dybt tæt ved Landet, saa at alle Skibe lettelig dér kunne sejle ind mellem Øerne; men mod Sonden og paa den Kant, som vender mod Bredefjorden, skal Kysten være omgivet af Grunde i Søen og af Brændinger, som bryde paa mange smaa og smalle Udløb og Sunde. Engelskmændene have berettet, at de have nu for faa Aar siden opfanget, paa Baade, flydende Fugledun, der bortskylledes af Strømmen, som gik ud fra Landet, og drev saaledes ud af disse Sunde. De foregav, at de havde medbragt fulde Sække af denne Dun for at vise, hvor stor Overflodighed af Fugle der var paa disse Øer.“

I „Grønlands hist. Mindesmærker“ 1ste Bind S. 148 udtales, at Gunbjørnsskjær muligen skulde være de senere af Graah i 1830 opdagede Øer paa omtrent

¹⁾ Geografisk Tidsskrift. 10. Bind 1889—90.: Adjunkt Th. Thoroddsen: Oversigt over de geografiske Kundskaber om Island før Reformationen. S. 115.

²⁾ Luftspejling, ved hvilken Landet tilsyneladende løftes, saa at det bliver synligt paa meget stor Afstand.

³⁾ Geografisk Tidsskrift. 4. Bind 1880. S. 56. Kaptajn A. Mourier: Orlogskonnerter „Ingolfs“ Expedition i Danmarksstrædet 1879.

⁴⁾ Grønlands hist. Mindesm. 1. B. S. 129.

¹⁾ Grønlands hist. Mindesm. 1. B. S. 105.

²⁾ Grønlands hist. Mindesm. 1. B. S. 141.

³⁾ Grønlands hist. Mindesm. 3. B. S. 253.

⁴⁾ Grønlands hist. Mindesm. 1. B. S. 139.

65° 20', og Korsøerne muligen den Gruppe, hvortil Hvidsadlen og Dannebrogssøen høre. Dette synes mig dog næppe sandsynligt; snarere kunne Øerne NE. for Angmagsalik være Gunbjørnsskjær; de ligge i alt Fald mere fremskudt; men heller ikke Beliggenheden af disse passer til Sagaernes Angivelse af Retningen fra Islands nordvestlige Kyst, og det forekommer mig, at der ikke er nogen Grund til at betvivle disse Retningers omtrentlige Rigtighed, og i saa Fald maa Øerne søges paa den endnu ikke undersøgte Kyst mellem 66° og 70° N. Br. Naar man tager i Betragtning, at Nordboerne i Grønland om Sommeren rejste op langs Vestkysten til de saakaldte „Nordsetur“, „Krogfjordskede“ og „Greipar“¹⁾, hvilke Steder rimeligvis maa søges paa nogle og halvfjerdsindstyve Graders Bredde, kan det ikke forundre, om de ogsaa paa lignende Sommertogter i gode Isaar naaede op til nordfor den 66. Breddegrad paa Østkysten.

Det nordligste Sted, som omtales i Sagaerne — Olaf Tryggvesøns Saga, Landnama og Hauksbogen²⁾ — kaldes „Svalbarda i Hafshotn“ (den kolde Kyst i Havbugten). Det laa fire Døgn's Sejlads mod Nord fra Langanæs, Islands NE-Pynt. Den Del af Grønland, der ligger nærmest Langanæs, er Egnen omkring Kap Brewster paa omtrent 70° N. Br.; Afstanden er her omtrent 70 danske Mil, som jo nok kan svare til fire Døgn's almindelig Sejlads, og det er jo muligt, at der med Havbugten er ment det senere efter Scoresby opkaldte Sund eller Indløb, der, med en Bredde af fire danske Mil, strækker sig mindst femten Mil ind i Landet. I Hauksbogen³⁾ nævnes endvidere, at der er et Døgn's Sejlads mod Nord til Grønlands Ubygder fra Kolbeinsø (den nuværende Mevenklint, en lille ubeboet Ø eller et Fugleskjær omtrent femten Mil nordfor Island). Hvorvel denne sidste Vej længde rimeligvis er fejl eller i alt Fald ikke stemmer med de fire Døgn's Sejlads fra Langanæs til Kap Brewster, synes de gamle Nordboer virkelig at have haft noget Kjendskab til denne nordlige Del af Grønlands Østkyst.

I Forbindelse hermed kan man sluttelig ikke undlade at omtale Thorgils Orrebeinsfostres bekjendte Rejse langs Grønlands Østkyst⁴⁾. Han afsejlede med sit Skib fra Faxebugten paa Island for at rejse i Besøg hos Erik den Røde paa Brattahlid. Strax efter, at han havde tabt Island af Sigte, fik han Modvind og

Storm, der slog ham ud af Kursen og var saa vedholdende, at han om Efteraaret strandede paa Grønlands Østkyst i en Vig med sandet Strandbred mellem to Isbræer. Paa dette Sted blev han to Vintre og en Sommer og rejste derefter, selv femte, i en Skindbaad, lavet paa eskimoisk Vis, i Lobet af tre Somre ned langs Østkysten og omkring Kap Farvel til Østerbygden. Thorgils Hensigt havde, som nævnt, været, fra Island at gaa til Østerbygden; og det maa altsaa have været gennemgaaende sydvestlige Storme, der have hindret ham i at komme frem; dette, i Forbindelse med, at han senere brugte tre Somre for at naa fra Strandingstedet omkring Kap Farvel, gjør det muligt, at dette laa nordfor 66° N. Br. Saavel paa det nordligste Sted som senere paa Rejsen traf han Eskimoer.

Efter at Forbindelsen mellem Island og Norge og Kolonierne i Grønland i længere Tid havde været afbrudt, blev Interessen for det fjærne Land igjen vakt i Danmark og Norge under Kristian II, fornemmelig paa Grund af Biskop Erik Walkendorffs Bestræbelser for at faa en Expedition igang for at opsoge det tabte Skatland. Det lykkedes ham imidlertid ikke, da han, efter at have anvendt stor Ihærdighed og Ulejlighed paa at indsamle alle Oplysninger, faldt i Kongens Unaade, idet denne nægtede ham den Løn, Walkendorff forlangte som Erstatning for sine Anstrængelser og Udgifter, nemlig at maatte nyde Landet kvit og frit i ti Aar.

Det gik derefter, som der staaer i „Lyschanders grønlandske Chronica“:

„Deer met bleff Grønland stille oc quær,
Deer fick ingen stunder at prøffue dend Fær,
For Rjgens oc Huærmands Sage.“

Først under Frederik II, i Slutningen af det 16. Aarh., kom der Expeditioner igang for at finde Grønland; saaledes en Expedition under *Jacob Allday* i 1579 og en anden under *Mogens Heineson* i 1581; men skjønt begge disse fra Norge satte Kursen nordom Island og søgte Grønlands Østkyst i den Formening, at de gamle Bygder maatte ligge her, naaede de kun at faa Kysten i Sigte, rimeligvis sydfor 66° Br., men paa Grund af Isen kunde de ikke komme ind og maatte vende om med uforrettet Sag.

I Aarene 1585—1587 havde engelske Expeditioner under John Davis, ved at søge efter en NW.-lig Passage til Indien, opdaget det efter Davis opkaldte Stræde,

¹⁾ Grønlands hist. Mindesm. 3. B. S. 234—246.

²⁾ Grønlands hist. Mindesm. 3. B. S. 211—213.

³⁾ Grønlands hist. Mindesm. 3. B. S. 213.

⁴⁾ Grønlands hist. Mindesm. 2. B. S. 97—125.

Paa disse Expeditioner var der gjentagne Gange gjort Landgang paa Grønlands Vestkyst og drevet Tuskhandel med de Indfødte. Dette foranledigede Kristian IV til at forsøge at naa de gamle Bygder paa denne Kant.

Det blev dog først i 1605, at der kom en Expedition afsted under Kommando af en Skotte, *John Cunningham*. Ombord befandt sig desuden en Engländer, *James Hall*, som havde været i disse Farvande før, rimeligvis med Frobisher eller Davis. Da imidlertid hverken denne Expedition eller en anden, der udsendtes næste Aar under *Godske Lindenow*, bragte det ventede Udbytte og navnlig ikke havde fundet Spor af de gamle Bygder, blev en tredje Expedition udsendt i 1607 for at finde Østerbygden, som man nu med Bestemthed antog maatte ligge paa Grønlands Østkyst. Expeditionen under Anførsel af *Carsten Richardson* trængte sydfra nordefter langs Kanten af Polaris og naaede op til mellem 63° og 64° Br., hvor den efter et forgjæves Forsøg paa at komme ind til Landet vendte om og gik hjem allerede i Juli Maaned.

Under Kristian IV afsendtes der derefter ikke flere Expeditioner for at finde de gamle Nordbobygder. Den i Aarene 1619—1620 under Jens Munk udsendte Expedition havde NW-Passagens Opdagelse til Maal og kom slet ikke i Berøring med Grønland.

Samme Aar, den danske Expedition under *Carsten Richardson* forgjæves søgte at komme i Land paa den sydlige Del af Østkysten, var imidlertid en engelsk Expedition i Færd med at prøve sin Lykke paa den nordlige Del af samme Kyst, og den første nogenlunde paalidelige Beretning, der foreligger om Grønlands nordlige Østkyst, stammer fra denne, den berømte *Henry Hudsons* første Rejse i Aaret 1607¹⁾.

Efter at Interessen for geografiske Opdagelser var bleven vakt ved de Rejser, som Columbus, Cabot og flere andre havde gjort, og som næsten alle havde haft til Maal at finde en kortere Vej til Indien og Kina istedenfor den lange Vej syd om Afrika, dannede der sig i England, tildels paa Foranledning af Sebastian Cabot, et Selskab, der først kaldte sig „The Company of Merchant Adventurers.“ Selskabets oprindelige Formaal var at finde en NE-Passage nord om Asien til Kina i Modsetning til tidligere Expeditioner, som hovedsagelig havde gaaet ud paa at søge en NW-Passage.

Selskabets første Expedition udsendtes i 1553 under Sir Hugh Willoughby; den kom imidlertid ikke længere end til Laplands Kyst, hvor Besætningen paa de to af Expeditionens tre Skibe, deriblandt Willoughby selv, omkom af Kulde og Sult. Forinden havde Willoughby set et nyt Land, rimeligvis Nova Zembla. Hans Næstkommanderende, Stephan Burrough, kom imidlertid med det tredje Skib ind i det hvide Hav til Dwinas vestlige Munding. Herfra rejste han ned til Kejseren i Moskov. Resultatet af denne Rejse blev forskellige Handelstraktater mellem England og Rusland, og som Følge af disse handlede Selskabet i flere Aar med stor Fordel paa Rusland, og i Aaret 1566 fik det ved en Parlamentsakt forskellige Rettigheder og Titlen: „The Fellowship of English Merchants for Discovery of New Trades.“ I Almindelighed blev det imidlertid kaldt: „Muscovy Company“ eller „Russian Company.“

Kompagniet udsendte nu forskellige Expeditioner for at undersøge Ruslands Nordkyst og Nova Zembla. Lokkede af Englands Held med Hensyn til Handelen paa disse Kyster og ivrige efter at komme dem i Forkjøbet med at finde en kort Vej til Kina, begyndte Hollænderne nu ogsaa at vise sig i disse Farvande og udsendte flere Expeditioner for at naa Obs Munding og videre østpaa. Den navnkundigste af disse Rejser foretoges i 1596 og 1597 af Willem Barentz og Jan Cornelius Ruyp. Den første Sommer opdagedes Spitzbergen. Barentz gik derefter til Nova Zembla og blev tvungen til at overvinde her paa NE-Kysten. I Juni 1507 døde han, og hans Næstkommanderende Jacob van Heemskirk førte Skibet hjem.

Ved disse forskellige Rejser havde det vist sig, at Kara-Havet ikke ydede nogen praktisk Handelsvej til Kina, og da Hudson i 1607 af Kompagniet blev stillet i Spidsen for en Expedition, havde han derfor i Sinds at prøve Vejen over Nordpolen. En lignende Plan var allerede i 1527 fremsat af en Engländer, Robert Thorne, og af ham indgivet til Henrik VIII, men uden at nogen Expedition var kommen i Stand.

Hudsons egen Journal fra hans første Rejse eksisterer desværre ikke, men derimod findes en Journal, skreven af en John Playse eller Pleyce (en Mand af Besætningen) rimeligvis efter Hudsons Journal eller i alt Fald med Citater efter denne (Playses Journal findes i *Purchas Pilgrims* 3. Bind). Af denne erfares følgende:

Hudson forlod London den 3. Maj¹⁾ 1607 med

¹⁾ Ny Stil. I Journalen er Datum opført efter gamle Stil, som er ti Dage forud, altsaa her den 23. April.

¹⁾ G. M. Asher: „Henry Hudson the Navigator.“

Skibet „Hope-well.“ Besætningen bestod af tolv Mand, deriblandt Hudson og hans Søn John, en Dreng. Den 11te Maj lettede Skibet Anker ved Gravesend. Shetlandsøerne passeredes først i Juni, hvorefter Kursen sættes nordom Island, som man mærkværdig nok ikke fik i Sigte; men den 23. Juni opdagedes Grønlands Østkyst. Det var meget højt Land og for en Del dækket af Sne, dog vare de lavere Partier snefri. Den øverste snefri Del af Fjældene havde et rødligt Anstrøg og længere nede lignede de sort Ler. Der laa megen Is ved Kysten.

Den sydlige Del af Kysten strakte sig omtrent i E—W¹⁾, medens den nordlige Del havde en mere NE-lig Retning. Et Forbjerg blev kaldet „Young's Cape“ efter den Matros, som først fik Øje paa Landet. Nær ved Youngs Kap var der et meget højt Fjæld, som lignede en rund Borg eller Fæstning; det fik Navnet: „Mount of Gods Mercy.“ Nu at angive nøjagtig, hvor disse Steder ligge, er umuligt, dels paa Grund af Journalens temmelig vage Angivelser af Kurser og Distanser og dels paa Grund af vort Ukjendskab til hele denne Kyst. Jeg skulde imidlertid efter Journalens Angivelser være tilbøjelig til at tro, at de maa søges paa omtrent 68½° N. Br. paa Blassevilles Kyst, hvor Kap Grivel og Mont Rigny rimeligvis svare til Kap Young og Mount of Gods Mercy.

Fra den 23. til den 29. Juni arbejdede Hudson sig nu i NE-lig Retning for det Meste med Landet i Sigte. Det var hans Hensigt at undersøge, hvorvidt det nyopdagede Land var en Ø eller en Del af Grønland, men han blev imidlertid tvungen til at søge til Søs igjen paa Grund af Taage. Ved denne Lejlighed iagttog Hudson den i SW-lig Retning sættende Polarstrøm. Den 19. Juni er Skibet efter Gisning paa 70° N. Br., og i Journalen staaer anført, at man antog at være tværs af NE-Pynten af det Land, der opdagedes den 23. Juni. Dette stemmer godt med Kap Brewster paa Sydsiden af det nuværende Scoresbys Sund, der ligger paa omtrent 70° Br. og danner den NE-lige Afslutning af Landet nordfor Blassevilles Kyst. Den 30. Juni satte Hudson Kurs efter Spitzbergen og saa om Morgen den 2. Juli atter Landet (Grønland) paa omtrent 73° Br. Dets Kystretning var omtrent ENE—WSW. Det var et Højland, og navnlig havde den nordlige Del mange høje Fjeldtoppe, men Landet var fuldstændig snefrit. Landet

blev kaldet „Hold-with-Hope.“ Taage og Stille i Forbindelse med Modvind og megen Is under Kysten forhindrede ogsaa her Hudson i nøjere at undersøge Landet, saadan som han havde haft i Sinde, thi „it is like to be a good land, and worth the seeing.“ I Journalen nævnes udtrykkelig den Forskjel, der var mellem Landet ved Youngs Kap og Landet ved Hold-with-Hope; det førstnævnte Sted vare Fjældene omtrent helt dækkede af Sne, og Temperaturen faldt efterhaanden, som man nærmede sig Kysten, hvorimod Landet ved Hold-with-Hope var fuldstændig frit for Sne og Temperaturen behagelig. Hudsons Hold-with-Hope henlægges nu i Almindelighed paa Kaartene til 73½° Br., den SE-lige Pynt af Landet mellem Kejser Franz Joseph's Fjord og Gale Hamkes Bugt. Den samme Pynt benævnes undertiden ogsaa Kap Broer Ruys efter en hollandsk Hvalfanger. Beliggenheden passer godt til Journalens Beskrivelse, men Navnet Hold-with-Hope blev givet til hele Landstrækningen og gjaldt ikke noget enkelt Punkt.

Endnu den 4. Juli om Morgen, da Skibet styrede nordi, saaes Landet strækkende sig i NNW-lig Retning, og jo længere Skibet kom nordefter, des mere faldt Landet af til W. Dette er ogsaa overensstemmende med Virkeligheden, idet Landet efter den anden tyske Nordpolarexpeditions Opmaalinger fra Kap Wynn paa 74½° Br. strækker sig i omtrent NNW.

Derefter saa Hudson og hans Ledsagere ikke mere til Grønland paa denne Rejse. Den 7. Juli fik han Spitzbergen i Sigte og opholdt sig her i Farvandet indtil den 9. Avgust. I denne Tid forsøgte han flere Gange at trænge frem mod Nord, men hindredes stadig heri af Isen. En Plan om at sejle nordom Grønland og vende hjem gennem Davis' Strædet blev ligeledes tilintetgjort ved Isen, der som en fast Masse laa fra Spitzbergen i SW-lig Retning over mod Grønlands Kyst. Paa Hjemrejsen passerede Hudson den 10. Avgust Cherie Island eller Bären Island, og derefter maa han rimeligvis have opdaget Øen Jan Mayen paa 71° Br. Denne Ø omtales ganske vist ikke i Playes Journal, men i senere Beretninger fra Muscovy Kompagniets Kaptajner¹⁾ citeres Hudsons egen Journal, efter hvilken han paa Hjemvejen opdagede en Ø paa 71° Br., som han gav Navnet „Hudson Tutches“ (Touches) 2: det Sted, som Hudson anløb. Denne Ø maa have været Jan Mayen, da der i disse Farvande ikke findes andre Øer paa 71° Br.

¹⁾ Alle Retningsangivelser hos Hudson ere misvisende, og Misvisningen var dengang efter hans egne Observationer omtrent 1 Streg (11°) vestlig.

²⁾ Archer: S. 145.

I et Dokument fra denne Tid angaaende Fordelingen mellem Englænderne og Hollænderne af Retten til Hvalfangst i Farvandene omkring Spitzbergen bruges ogsaa Benævnelsen „Hudson Touches.“

Den 25. August kom Hudson til Færøerne, og den 25de September ankrede han ved Tilbury paa Themsen.

Hudsons senere Rejser i 1608, 1609 og 1610 bragte ham ikke i Berøring med Grønlands Østkyst.

Som det vil ses, har Hudsons første Rejse ikke bragt noget videre Bidrag til Kjendskabet til Østgrønland, idet det ikke lykkedes ham at lande. Hudson har dog rimeligvis ved sin Hjemkomst kunnet tegne et nogenlunde rigtigt Kaart over Kystens Hovedretning fra omtrent 68½° til 74° Br., hvorvel vi ikke ere i Stand dertil efter de gjorte Optegnelser, der findes i Playses Journal; men det maa erindres, at Hudsons egen Journal, som nu ikke eksisterer, efter alt at dømme, har været mere udførlig. Endvidere maa Bidrag til Kundskaben om Isforholdene i Farvandet mellem Island, Grønland og Spitzbergen og til den SW-gaaende Polarstrøm ogsaa nævnes som Resultater af denne Hudsons første Rejse med Hensyn til Grønlands Østkyst.

Hverken Barentz eller Hudsons Rejser bragte de ønskede Resultater med Hensyn til NE-Passagen, men derimod hjembragte de Efterretninger om, at Farvandene omkring Spitzbergen vare rige paa Hvaler og Hvalrosser, og snart efter stævnede aarlig anselige Flaader mod disse nordlige Kyser for at gjøre Jagt paa Havets Kolosser. Allerede 1608 sejlede de første engelske Hvalfangere til Spitzbergen; 1612 fulgte Hollænderne efter, 1613 Franskmand og Spaniere og 1615 de Danske. Senere kom Hamborgerne ogsaa med; Trankeogier blev opførte flere Steder paa Kysten, og der udfoldede sig nu paa disse høje Breddegrader i Sommermaanederne et Liv og en travl Virksomhed, i hvilken flere Tusende Mennesker deltog¹⁾.

I Begyndelsen blev Hvalerne jagede og fangne i de talrige Fjorde og Bugter paa Spitzbergens Vestside, men paa Grund af den voldsomme Fangst aftog Mængden af Hvalerne her forholdsvis hurtig, og de maatte da søges længere til Søs og navnlig W. og SW. for Spitzbergen. Stadig længere og længere mod W. maatte

de ihærdige Fangstmænd udstrække deres Togter for at opdage nye Fangepladser.

Flere af dem fortalte ved Hjemkomsten, at de havde set Land eller Øer. I 1618 saa en af dem Mevenklint, og der haves ogsaa Beretning om, at en Østkyst er bleven set, som rimeligvis er Grønlands Østkyst mellem 76° og 80° N. Br.; men forøvrigt vanskeliggjordes en nøjagtig Bestemmelse heraf ved, at alt i Norden paa den Tid kaldtes Grønland, nemlig selve dette Land, Jan Mayen og Spitzbergen. Senere indførtes følgende Benævnelser:

„Oude Grønland“ : Grønlands sydl. Østkyst.

„Nieuw — — — — — nordl. —

„Strat Davis“ . . . — — Vestkyst.

„het Westland“ . . . Vestkysten af Davisstrædet og Baffinsbugten helt ned til Labrador²⁾.

I en ældre Samling af hollandske Kaart, „De groote nieuwe Zee-Atlas door Gerrit van Keulen“, findes ogsaa Kaart over Grønland, og her er Østkysten aflagt under Navn af Nieu-Groenland, og paa denne Strækning findes følgende Bemærkninger som Vidnesbyrd om, at hollandske Hvalfangere oftere have været i Sigte af Kysten; men det er ogsaa alt, hvad vi vide herom.

Under 73½° Br. „t land v. Broer Ruys opgeda'en A. 1655.“

— 74½° - „t bay v. Gale Hamkes opgeda'en - 1654.“

— 77° - „t land v. Edam opgeda'en - 1655.“

— 78½° - „t land v. Lambert opgeda'en - 1670.“

De Expeditioner, som fra Danmark blev udsendte i Aarene 1652—1654 under *David Danell's* Ledelse for at opsøge Grønland, saa ganske vist de to første Aar Østkysten og kom det første Aar endog ind til nogle Øer, 4—5 Mil fra det faste Land; men da det var paa omtrent 65° Br. og saaledes ikke angaaer den Del af Kysten, vi beskæftige os med, skulle de her blot nævnes.

Under Christian V udsendtes i 1670 en Sø-Kaptajn, *Otto Axelsen*, for at gjentage Forsøget. Han kom samme Aar lykkelig tilbage, uden at der er blevet noget bekjendt om denne Rejse. Det næste Aar, 1671, afrejste han atter til Grønland, men senere hørte man intet til ham. Ifølge islandske Rygter skal han være bleven skudt i Sænk af en Hollænder, med hvem han om Foraaret havde haft et Sammenstød, ved hvilket Axelsen havde dræbt nogle af Hollænderens Folk³⁾.

¹⁾ C. Normann: „Hval-, Hvalros- og Sælhundefangstens Historie og Udvikling.“ Tidsskrift for Søvaesen 1865. S. 516 og følg.

²⁾ Meddelt mig af Kapt. Normann.

³⁾ Grønlands hist. Mindesm. 3. B. S. 725--726.

Sandsynligere er en anden Antagelse, nemlig at Axelsen har forsøgt paa at trænge gennem Isen ind til Grønlands Østkyst, at Skibet dér er kommet i Besæt og blevet knust, den samme Skjæbne, som senere ramte den franske Søofficer Jules de Blosseville med Briggen „la Lilloise“ i 1833.

For et Tidsrum af omtrent et halvt Aarhundrede foreligger der nu ikke Beretning om nogen Expedition eller Skib, som kom i Berøring med den nordlige Del af Grønlands Østkyst eller udsendtes for at prøve derpaa.

I Aaret 1723 gjorde Hans Egede efter Ordre hjemmefra en Rejse med Baade fra den nys anlagde Koloni Godthaab for at trænge frem til Østerbygden gennem det dengang antagne Frobisher-Stræde. Egede paaviste paa denne Rejse, at dette Stræde ikke var til og vilde ro rundt om Kap Farvel, men naaede paa Grund af den sene Aarstid kun til Nanortalik i det nuværende Julianehaabs Distrikt. Efter Egedes Forslag blev der da 1724 paa Kongens Befaling af det grønlandske Kompagni i Bergen udsendt et Skib, ført af *Fester*, for at „recognoscere“ Østerbygden. Det skulde prøve den saakaldte „gamle Sejlads“ til Grønland ved fra Island at sætte Kursen tværs over Danmarksstrædet. Han naaede imidlertid ikke at komme Landet nærmere end fire Mil, uvist paa hvilken Bredde, og maatte da gaa hjem „efter lang udstanden Møye og Farlighed paa Grund af Is og Stormvinde“¹⁾.

I 1728 opsendtes 11 Heste til Godthaab, og det var med disse, at Major Paars skulde gjøre sit bekjendte Forsøg paa at ride over Indlandsisen for paa denne Maade at naa den meget eftertragtede Østerbygd. Hestene døde imidlertid alle, forinden der blev noget af Expeditionen, og da Paars og Løjtnant Richard om Foraaret 1729 rejste ind i Ameralikfjorden og derfra op paa Isen, kom de selvfølgelig snart til det Resultat, at et saadant Forsøg var udførligt¹⁾.

Samme Aar, 1729, da Løjtnanterne *Richard* og *Munie* efter Overvintring i Godthaab rejste hjem med Galioten „West-Vlieland“, havde de Ordre til at gjøre et Forsøg paa at komme ind til Østkysten tværs over for Island. Den 3. Juni forlod de Godthaab og kom Østkysten saa nær, at de gjorde sig klare til at gaa i Havn, men mødte tilsidst Isen og maatte vende om med uforrettet Sag¹⁾.

Af Wormskjolds Afhandling „Gammelt og Nyt om Grønland, Vinlands og nogle af Forfædrene kjendte

Landes Beliggenhed¹⁾“ ses, at i Aaret 1761 har en dansk Hvalfangerkaptajn, *Volquard Bohn*, senere Raadmand i Boldixum paa Østerland-Føhr, med et tysk eller hollandsk Skib været inde i en dyb og bred Fjord paa Grønlands Østkyst. Det hedder herom hos Wormskjold, som har uddraget Beretningen af Bohns haandskrevne Kaart:

„Fra den 21. Juni til 30. Juli 1761 kom han langs Landet fra 76° 30' til 68° 40' i en Afstand af 1½ til 6 Mil og fandt dets Strækning i NE. og SW. paa Kompasset²⁾. Han blev den 27. Juli paa 70° 40' Bredde ved en stærk Strøm inddraget i en stor Fjord, som han anslog paa omtrent 15 Mils Vidde³⁾. Dens Strækning var i NW. t. W. paa Kompasset, og Ende kunde man ikke kjende paa den, da man med klar Luft fra Bramsalingen ikke kunde øjne Land, formodedes derfor, og fordi Strømmen altid satte ind ad her, at Fjorden vel gik helt gennem Landet; temmelig Sødønning og Besætning af Is bemærkedes her inde.“

Bredden opgives af Bohn til 70° 40' og den af ham omtalte Fjord maa saaledes være Scoresbys Sund, hvis Munding ligger mellem 70° 10' og 70° 30'. Wormskjold har været i Besiddelse af et Kaart, tegnet af Bohn, men dette er desværre gaaet tabt, rimeligvis ved en Ildebrand, som tilintetgjorde alle Wormskjolds videnskabelige Samlinger.

At det i det Hele taget ikke var noget ganske Ualmindeligt for Hvalfangere i den Tid at have Kysten i Sigte, skal jeg nævne følgende Exempler paa, som tilfældigvis ere bevarede, men desuden er det naturligvis sket mange andre Gange, om hvilke ingen Optegnelser foreligger. Det er endogsaa ikke usandsynligt, at Hvalfangere enkelte Gange have været i Land her, men heller ikke herom have vi Beretninger.

I 1769 kom Skibet „Die Frau Maria Elisabeth“, Kommandør *Jacob Janssen*, tilligemed flere andre Skibe i Besæt i Vestisen⁴⁾ i Juni Maaned paa omtrent 75°-76° Br. og drev med Isen sydpaa. Den 30. Juli saaes Gale Hamkes Land paa 74° 9' i en Afstand af 15 Mil. De fleste andre Skibe slap efterhaanden ud, men „Frau Elisabeth“ sad stadig fast. Den 16. Oktober saaes Jan Mayen i SE., og først i Slutningen af November kom Skibet ud af Isen paa omtrent 69° Br. Da man maatte være forberedt paa at komme til at ligge i Isen hele Vinteren, blev de daglige Rationer

¹⁾ Det skandinaviske Literatur Selskabs Skrifter. 1814. S. 383—384.

²⁾ Misvisningen var dengang omtrent 30° vestlig.

³⁾ Herved maa forståes Kvartmil.

⁴⁾ Lindemann: „Die arktische Fischerei ...“ S. 46—47.

¹⁾ H. Egede: „Gamle Grønlands nye Perustration“ S. 19, 20 og Paul Egede: „Efterretninger om Grønland“ S. 271.

kort efter, at Skibet var kommet i Besæt, betydelig nedsatte, for at Forsyningerne kunde holde saa længe ud som muligt. Besætningen spiste derfor med Velbehag en Mængde blaa Ræve, som kom løbende over Isen ud til Skibet, medens dette laa i Nærheden af Jan Mayen. Da man ikke havde mere Té, raspede man Blokskiver af Pokkenholt og lavede derpaa en Slags Té. Da Tobakken var sluppen op, blev Barken skrællet af Tøndebaandene paa Spæktonderne og roget. Paa Slutningen blev der daglig udgivet et Maaltid af stegte Hvalfiskehaler, som ikke alene smagte Besætningen udmærket godt, men som rimeligvis ogsaa var Skyld i, at Skjørbrugen ikke anrettede nogen Ødelæggelse blandt Besætningen, thi en Mand, som før denne Foranstaltning blev truffen, laa meget syg af Skjørbug, kom sig i Løbet af nogle faa Dage, efter at han havde begyndt at spise Hvalfiskehaler. I Midten af November fordelte Isen sig endelig saa meget, at de kunde begynde at arbejde sig ud af den; den 21. naaedes aabent Vand, og den 13. December ankrede Skibet ved Hamborg.

Den 16. Juli 1773 saaes Gale Hamkes Land¹⁾ i 4—5 Mils Afstand fra Skibet „De Sanct Peter“ af Hamborg, ført af Kommandør *Volchert Boysen* fra Wyk paa Føhr. „Men Isen laa til Land . . .“

Fra Aaret 1777, da en Hvalfangerflaade paa omtrent 50 Skibe kom i Besæt i Isen vestfor Spitzbergen²⁾ og drev med denne ned langs Grønlands Østkyst, haves en Beretning fra nogle Matroser fra Skibet „Willemina“, hvorefter ses, at Kysten (Gale Hamkes Land) var i Sigte fra 8. Juli. Ogsaa fra Skibet „Sara Cecilie“, Kommandør *Hans Pieters* (Hans Petersen af Romø), haves en Beretning om, at Kysten var i Sigte, og der staaer endog i den sidste, at Grønland (Gale Hamkes Land) og Island saaes samtidig, rimeligvis paa Linjen mellem Kap Grivel paa Grønland og Kap Nord paa Island. Det Samme meddeles ogsaa af Kommandør *Peter Andersen*, der førte Skibet „Jacobus“³⁾.

Endelig i 1801 ses Grønland fra Skibet „Grønland“ af Altona⁴⁾.

Dette maa være Exempler nok. Noget Kjendskab til selve Landet har man imidlertid ikke faaet derved,

og i de fleste Tilfælde var det jo ogsaa mod deres Vilje, at Hvalfangerne kom saa langt vestpaa, og de søgte derfor at komme bort, østefter, saasnart Lejlighed gaves.

Imidlertid blev der fra dansk Side i Aarene 1786 og 1787 gjort kraftige Forsøg paa at komme ind til Kysten om end lidt sydfor den 66. Breddegrad. Aarsagen hertil var følgende. Efter at de forskjellige Forsøg paa at finde og naa Østerbygden under Egede, Fester, Paars og Richard ikke havde bragt noget Resultat, blev i Aaret 1751 *Peder Olsen Walloe* af Direktionen for det grønlandske Handelskompagni opfordret til at forsøge at trænge frem rundt om Kap Farvel til Østerbygden¹⁾.

Walloe rejste i Baad fra Godthaab i Avgust 1751 og opslog i Oktober sit Vinterkvarter i Igalikofjorden, hvor han overvintrede. Den næste Sommer gik han om paa Østkysten og naaede med megen Vanskelighed op til Øen Nenese paa 60° 56', hvorpaa han vendte tilbage til Vestkysten. Walloe havde truffet mange Eskimoer paa Østkysten, og de havde fortalt ham, at der ikke fandtes Evropæere eller Efterkommere af saadanne; ej heller havde de hørt Tale om, at de tidligere skulde have boet dér. Walloe havde selv i Julianehaabs Distrikt undersøgt de talrige Ruiner efter Nordboerne, som findes dér, men alligevel faldt det ikke nogen ind, at dette var de Gamles Østerbygd. Østerbygden maatte ligge paa Østkysten, det var den almindelige Mening dengang, og det var navnlig Biskop Paul Egede, som med dette for Øje i lang Tid søgte at faa en Expedition udsendt dertil. Efter mange forgjæves Anstrængelser i denne Retning lykkedes det ham endelig i 1785 at vinde den daværende Kronprins for Sagen og udvirke, at Midlerne til en saadan Expedition blev bevilgede ved en kongelig Resolution.

Der blev udrustet et forhenværende Hvalfangerskib, „Grev Ernst Schimmelmann“, under Kommando af daværende Kaptajn, senere Admiral *Løvenørn*, og en Jagt „den nye Prøve“. Det var Meningen, at saafremt det ikke lykkedes den første Sommer at naa ind til Kysten, skulde Jagten overvintre og gjentage Forsøget det næste Aar. Løvenørn afgik fra Kjøbenhavn i Maj 1786, og den 16. samme Maaned kom han til Reykjavik. Efter et længere Ophold her forlod Løvenørn den 27. Juni atter Havnen og stod over mod den

¹⁾ Lindemann: „Die arktische Fischerei . . .“ S. 53.

²⁾ C. Normann: „En Rejse langs Grønlands Østkyst i Aaret 1777.“ Geografisk Tidsskrift 1878. S. 49—63.

³⁾ Mourier: „Ingolfs Expedition til Danmarksstrædet 1879.“ Geografisk Tidsskrift 1880. S. 51.

⁴⁾ Lindemann: „Die arktische Fischerei.“ S. 64.

¹⁾ Pingel: „Nyere Rejser til Grønland.“ Grønlands hist. Mindesm., 3. B. S. 729—750.

grønlandske Kyst. Den 1. Juli traf han Isen og fulgte Iskanten vestefter. Den 3. Juli fik man Land i Sigte mellem 65° og 66° N. Br. i omtrent 12 Mils Afstand. Et højt Fjæld, som pejledes i N. 36° W. retvisende, passer med det senere fra Skonnerten „Ingolf“ bestemte og efter denne opkaldte Fjæld paa 66° 20'. Isen forhindrede imidlertid Løvenørn i at komme Landet nær, og han søgte derfor østefter langs Iskanten og ankrede den 10. Juli i Dyrefjord. Efter et Skibsraad gik han atter ud for at gjøre et nyt Forsøg den 23. Juli, men opgav det temmelig hurtig, da han igjen mødte Isen, og vendte den 26. Juli tilbage til Island, hvorefter han ikke gjorde yderligere Forsøg. Han gik til Havnefjord, og her gik to af hans Officerer, Løjtnanterne *Egede* og *Rothe*, ombord i Jagten „den nye Prøve“ for under Egedes Kommando at søge at naa ind til Grønlands Østkyst, hvor og naar han vilde. Jagten var 30 Kommercelester stor og havde en Besætning af to Styrmand og syv Mand.

Løvenørn afgik fra Island den 8. Avgust til Kjøbenhavn, og samme Dag lettede Egede og stod over mod Grønland. Den 11. Avgust om Aftenen saaes Isen, som var „græsselig stor og høj.“ Den 16. Avgust fik de Landet i Sigte i 12—16 Mils Afstand¹⁾. I Begyndelsen saaes ingen Is under Landet, og det gik derfor raskt indefter mod Kysten, som strakte sig i retvisende NNE.—SSW. Middagspladsen var 65° 24' Br. og 30° 50' Lgd. efter Bestikket, men, som det senere viste sig, var Bestikket paa Grund af Isnavigeringen nogle Grader for østlig, og Længden har derfor rimeligvis været omtrent 35°. Egede gissede Afstanden fra Land til 7 Mil. Om Eftermiddagen blev der tegnet en Toning af Landet, men denne er desværre, ligesom de andre af Egedes Tegninger, ikke god. Der har efter al Sandsynlighed hersket en stærk Refraktion, som har foraarsaget, at Fjældtoppene viste sig højere og spidsere, end de i Virkeligheden ere; nogle af dem se paa Toningen ud som rene Naale. Den indbyrdes Afstand paa Tonerne mellem de pejlede Punkter passer heller ikke med de Vinkler, som Pejlingerne angive. Et højt Fjæld, som pejledes i N. 41° E. paa Kompasset (omtrent retv. Nord), er muligvis det før-omtalte, som Løvenørn saa i Juli, og som i 1879 fik Navnet „Ingolfs Fjæld.“ men det ligner ganske vist ikke den Toning, der findes fra „Ingolf“'s Togt²⁾. Da man kom nærmere til Kysten, viste det sig imidlertid,

at et tæt Isbælte spærrede Adgangen dertil; ikke én Aabning fandtes, gennem hvilken Skibet kunde komme ind. Umiddelbart inde under Kysten var der derimod aabent Landvand med nogle Isfjælde.

Egede forsøgte i de følgende Dage, men uden Held, at komme ind til Landet noget sydligere. Den 20. Avgust styrede han igjen indefter. Pladsen var om Middagen 64° 59' Br. og 32° 14' Lgd. Ogsaa herfra blev tegnet Toning. Man saa herfra ind i en stor Fjord, den senere af Kapt. Holm besøgte Sermilik-fjord eller „Egedes og Rothes Fjord.“ Efter den Retning, hvori denne Fjord pejledes, har den virkelige Lgd., som Jagten dengang var paa, været omtrent 38°. Da man var nærmest Landet, blev Afstanden gisset til 2½ Mil. Nogen Aabning i Isen, som kunde føre ind til Kysten, saaes ikke, men derimod var der ogsaa her indenfor Isen et aabent Landvand med Isfjælde, ligesom ogsaa Fjorden tilsyneladende var helt opfyldt af Isfjælde. Der er en Uoverensstemmelse mellem Egedes Kaart og hans Toning, idet Fjorden paa Kaartet gaaer i retvisende NW-lig Retning, medens den paa Toningen er aaben i N. 53° E. paa Kompasset, hvilket med 4 Stregers Misvisning bliver omtrent retvisende N. t. E., den samme Retning, som Fjorden efter Kapt. Holms Opmaalning virkelig har.

Egede maatte nu holde ud af Isen, og han mødte derefter nogle orkanagtige Storme, som gjorde Jagten megen Skade og engang endog kæntrade den over, saa at Lasten forskød sig. Kun med mange Anstrængelser lykkedes det at bringe Jagten ind til Reykjavik og derfra til Havnefjord, hvor den overvintrede.

I 1787 forlod Egede allerede Island den 1. April. Den 10. saaes Isen, som var meget svær, men et Par Dage senere blev Jagten luk ved at løbe paa en Skodse, og den maatte gaa til Dyrefjord og reparere. Her stødte Hukkerten „Hvidfisken“, som var afsendt fra Kjøbenhavn, til Expeditionen. Egede tog nu Kommandoen paa Hukkerten, medens Rothe førte Jagten.

Den 8. Maj gik begge Fartøjer ud af Fjorden og traf Isen tæt udenfor. I det Hele taget var Isen tæt ved Islands Kyster disse Aar, saa at Kap Nord ikke kunde passeres. Den 17. kom man ind i en dyb Bugt i Isen og skimtede herfra Landet, men det var saa diset, at der ikke kunde tages Maalinger dertil. Medens Strømmen ellers altid satte SW. i, iagttoges her en nordgaaende Strøm, saa at Skibene i disse Dage ved Observationer viste sig at være 30' nordligere end Bestikket. Isen laa her 6—7 Mil af Land, og intet Landvand kunde ses. Den 18. klarede det af, og der blev holdt ind mod Landet, af hvilket der blev

¹⁾ Egede: „Rejsebeskrivelse til Øster-Grønlands Opdagelse, foretaget i Aarene 1786 og 1787.“ Kjøbenhavn 1789.

²⁾ Geografisk Tidsskrift. 4. B. 1880.

tegnet en Toning i 6 Mils Afstand, da Skibene vare paa 65° 54' Br. og 34° 31' Lgd.

Egede beskriver Landet saaledes:

„Landstrækningen var NNE. og SSW. retvisende, samme var overmaade højt, spidse Fjælde, meget bedækket med Is og Sne, ja meget mere overladt til Is og Kulde end Landet, jeg saa paa de sydligere Bredder. Som Land betragtet, var det et af de skrækkeligste Syn, jeg nogen Tid har set. Findes her Mennesker, da maa de leve inde i Landet af Vildtet, der kan findes, og af Fjordenes Fiskerier, thi at ernære sig ved Strandkanten var ganske umuligt, om jeg endogsaa havde kunnet komme til Landet, og Isen rent havde været borte fra samme, havde det været umuligt at bestige det for Strandbreddens Is.“

Saavidt Egede. Som bekendt, fandt imidlertid Kapt. Holm paa sin Rejse i 1884—85 netop paa denne Strækning, Egnen omkring Angmagsalik, med dens mange Øer og Sunde en forholdsvis talrig eskimoisk Befolkning, som her levede meget godt og i mange Henseender stod paa et efter Forholdene temmelig højt Standpunkt. Man maa imidlertid erindre, at ovenstaaende afskrækkende Beskrivelse er skrevet af Egede midt i Isen med det Indtryk, man faaer ved at se Landet paa sex Mils Afstand, hvor den arktiske Vegetation ikke kan skimtes, og hvor Fjældene, naar de ikke ses i Profil, altid vise sig betydelig stejlere, end de virkelig ere; desuden har Egede højest sandsynlig slet ikke kunnet se Strandbredden, da han gissede sig at være sex Mil af det nærmeste Land, medens han, endogsaa fra Toppen af Hukkertens Mast, som vel næppe har været mere end 50' høj, kun kunde se en Strandbred i omtrent 8 Kvartmils Afstand og med stærk Refraction vel højest paa 16 Kvartmil.

Da Isen igjen satte paa, maatte Egede holde E. i, og han gik nu lige til Island, dels for at reparere og dels for at verificere sit Bestik. Den 28. Maj ankrede han paa Havnefjord.

Endnu to Forsøg gjorde disse to utrættelige unge Officerer, men uden Resultat; den ene Gang, i Juni, saa de ikke Landet paa Grund af Taage og nødsagedes af Isen til at gaa til Island; sidste Gang, i Juli, kom de efter forgjæves at have undersøgt Iskanten i NE-lig og i SW-lig Retning ind til Patriksfjord den 10. Avgust.

Egede havde Ordre til i ethvert Tilfælde at rejse hjem i Efteraaret 1787, og, efter at have detascheret „Hvidfisken“, forlod han og Rothe Island med Jagten først i Oktober og ankom efter en haard Overrejse til Egvaag i Norge den 14. November. Her blev de imidlertid paa Grund af Vejr- og Isforholdene nødte

til at overvintre og naaede først Kjøbenhavn den 5. April 1788.

Efter at al den Ihærdighed og de Anstrængelser, som Egede og Rothe ved denne Expedition havde lagt for Dagen, kun havde ført til et saa ringe Resultat, blev Tankerne om at naa Grønlands Østkyst igjen skrinlagte i Danmark for et længere Tidsrum. Samtidig havde der dog nu begyndt at hæve sig Stemmer for, at Østerbygden slet ikke havde ligget paa Østkysten, men i Julianehaabs Distrikt og Vesterbygden i Godthaabs Distrikt. Man henviste til de forholdsvis talrige Ruiner paa disse Steder, medens det mellemliggende Frederikshaab og Fiskernæs Distrikt vare saa godt som blottede derfor. Ligeledes blev de gamle Kursforskrifter nu ogsaa tydede rigtig saaledes, at de førte om til Vestkysten¹⁾, om end der først skulde gaa mange Aar, inden man fik nogenlunde Vished herom.

Der skulde imidlertid først udefra gives et Stød for at gjenoplive Tanken om en Undersøgelse af Grønlands Østkyst i Danmark. Dette Stød blev givet af en engelsk Hvalfanger, *William Scoresby jun.*, hvem det med Skibet „Baffin“ af Liverpool i 1822 lykkedes at trænge ind til Grønlands Østkyst. Hvalfangerne kom nemlig, som tidligere nævnt, kun nødtvungent ind til denne Kyst indtil Begyndelsen af dette Aarhundrede, og i Almindelighed havde de deres bedste Fangstplads mellem den 76. og den 80. Breddegrad, hvor de navnlig fik god Fangst paa 79° Br. i 30—40 Mils Afstand fra Spitzbergen.

Ifølge Lütke eksisterer der en mundtlig russisk Overlevering om, at en russisk Skipper (*Karmschtschik Pavekov*) har ankret under Grønlands Østkyst omtrent Aar 1800²⁾. Han havde sat Kurs for „Grumant“ (Spitzbergen), men østlige Vinde og Strøm førte ham saa langt mod W., at han endelig efter en usædvanlig lang Fart „fik Ishjærge og vestfor dem igjen Land i Sigte“. Han snoede sig lykkelig gjennem Isen og naaede en Flod eller et smalt Stræde, i hvilket han trængte 30 Werster frem. Paa Stranden traf han Spor af Mennesker, Rævefælder o. s. v. Vendende tilbage fra dette Punkt trængte han paany gjennem

¹⁾ Peter von Eggers: „Om den sande Beliggenhed af de Gamles Østerbygd.“

²⁾ Lütkes „Viermalige Rejse durch das nordliche Eismeer auf der Brigg „Novaja Semlja“ Berlin 1835.“ Meddelt mig af Kapt. Normann.

Isen, holdt NE. i og naaede Spitzbergen. At Detaljerne om saa vigtige Farter ere uigjenkaldelig tabte, siger Lütke, maa, for at bruge gamle Hakluys Udtryk, udelukkende tilskrives „the negligence of the writers of those times.“

Efter Aaret 1814 blev Fiskeriet imidlertid meget sparsomt paa disse høje Bredder, og Hvalfangerne maatte derfor søge nye Jagtrevierer længere sydpaa. Dog vovede de sig endnu ikke langt ind i Isen eller opholdt sig der længere end til Midten eller højst til Slutningen af Juli, da det var den herskende Mening, at det ikke blot var uden Nytte, men ogsaa yderst farligt at blive inde i Isen efter denne Tid. Henimod Slutningen af Fangsttiden trængte imidlertid Scoresby 100 Kvartmil ind gennem Isen mod W. paa 74° Br. I 1818 kom to Skibe ind under Østkysten og gjorde god Fangst, og i 1820 fik Scoresby tilligemed flere andre Hvalfangere fuld Ladning fra 74° til 71° Br. og med Kysten i Sigte.

Ved dette „Syd-Fiskeri“ var en gammel Fordom tilintetgjort, nemlig at den grønlandske Østkyst var utilgængelig paa Grund af det svære, uigjennemtrængelige Isbælte, som omgav det. Man havde ikke haft noget Exempel paa, at det var lykkedes nogen at komme helt ind til Landet, medens der var mange Exempler paa, at Skibe, som ufrivillig vare komne ind i Isen, vare knuste der eller med Nød og næppe havde undgaaet denne Skæbne. Men fra dette Tidspunkt og lige til Nutiden er det en af Hovedfangstpladserne for Hvalfangerne mellem 70° og 73°, og de faa skotske Skibe, som endnu søge Hvalerne mellem Spitzbergen og Grønland, træffe i Reglen den bedste Fangst her i en Afstand fra Liverpool Kysten af omkring 15 Mil og med denne i Sigte.

Allerede i 1817 havde Scoresby, som nævnt, den 29. Juli, da Skibet var paa 74° Br. og 10° 37' Lgd., set Landet, der senere kaldtes Wollastons Foreland. I 1821 havde han tilligemed Kapt. Manby i den engelske Marine, som dengang gjorde Rejsen med Scoresby, i Dagene fra den 18. til 25. Juli, da Skibet var paa 74° 10' Br. 12° 30' Lgd., tegnet Toning af Landet fra Wollastons Foreland til Homes Foreland (74½°—73½°), ved hvilken Lejlighed han saa en Del af Landet i den overordentlig store Afstand af 35 danske Mil. Men først i 1822 fik Scoresby Lejlighed til at faa sit brændende Ønske opfyldt, at sætte Foden paa Grønlands Østkyst og give den første Beretning om denne, der i Aarhundreder havde været Maalet for saa mange, men som stadig havde vist sig utilgængelig.

Scoresby hørte til en Slægt af Hvalfangerkapitajner.

Hans Fader, William Scoresby sen., førte samme Aar (1822) Skibet „Fame,“ og en af hans Svogre førte ligeledes Hvalfangerskib. Foruden at være en overordentlig dygtig og heldig Fører af et Hvalfangerskib, var Scoresby imidlertid ogsaa et Menneske, der med en utrættelig Flid, Udholdenhed og Paapassenhed forbandt et aabent Øje for alle Fænomener i Naturen og en udmærket Iagttagelsesevne, med et Kjendskab til og en Interesse for alle videnskabelige og praktiske Studier, tilligemed Evne til at fremsætte sine Observationer i en klar og fængslende Form. Der er vistnok faa eller ingen blandt hans Kolleger, der have besiddet saa rige Evner og forstaaet at benytte dem i den Grad som han. Hvor andre f. Ex. maaske vilde lade sig nøje med at skrive „Sne“ i Vejrrubriken i Journalen, dér begyndte han at undersøge Sneen under Mikroskopet, tegnede flere Hundrede forskellige Former af Snekrystaller, undersøgte Aarsagerne til disse forskellige Former, lavede en Tabel over de atmosfæriske Forhold, under hvilke de forskellige Krystalformer faldt o. s. v. Blev en Hval eller en Sæl fangen, optog Scoresby Maalinger af den, dissekerede og beskrev den, og der skyldes ham mange Notitser om de forskellige Dyrers Levevis. Ingen Gren af Videnskaben var ham fremmed; snart sysler han med Bestemmelser af Refractionen og strax efter, da Taagen forhindrer ham heri, anstiller han Forsøg med at fremstille kunstige Magneter. I hans Journaler træffer man Bemærkninger om alle mulige Forhold: Fyrvæsen, Strøm og Isforhold, Meteorologi, Zoologi, Botanik og Mineralogi, ja endogsaa Filosofi, og hans Virksomhed i alle disse, fra hverandre forskellige Videnskaber, er vel at mærke ikke en Dilettants overfladiske, stundesløse Fuskteri snart i det Ene og snart i det Andet, men derimod saa dybtgaaende og sande Studier, at hans Bemærkninger og Observationer citeres den Dag i Dag i mange videnskabelige Værker. Foruden flere mindre Afhandlinger i ansete Tidsskrifter udgav Scoresby forskellige Værker, af hvilke de vigtigste ere: „An account of the Arctic Regions with a history and description of the Northern Whale-fishery,“ Edingburgh 1820, og „Journal of a voyage to the Northern Whale-fishery including researches and discoveries on the Eastern coasts of West-Greenland made in the summer of 1822 in the ship „Baffin“ of Liverpool,“ London 1823. Dette sidste Værk omhandler den Rejse, vi her skulle omtale.

Den 27. Marts 1822 gik Scoresby fra Liverpool med Skibet „Baffin“ med 50 Mands Besætning. Den 13. April passerede han vestom Færøerne, og allerede den næste Dag mødte han den første Is paa 64½°

Br. i en Afstand fra Islands Østkyst af 150 Kvartmil. Som sædvanlig, søgte han først op til Spitzbergens Vestkyst, var den 27. April paa 80° Br. udfør Hakluyt Headland, og den 1. Maj paa 80° 34' vendte han om og holdt nu gaaende her det meste af Maj. I Slutningen af denne Maaned gik han sydi for at forsøge „Syd-Fiskeriet.“ Den 8. Juni saaes Grønland for første Gang, da Skibet var paa 74° 6', og Scoresby glædede sig allerede ved Tanken om ved Slutningen af Fangsttiden at kunne sætte Foden paa Land her, da man allerede saa tidlig i Sæsonen havde faaet Kysten i Sigte. En Fremtrængning mod W. lykkedes ikke paa Grund af en uigjennemtængelig Isbarriere. Den 10., 11. og 12. Juni fik Scoresby Lejlighed til at tegne Kysten og tage Pejlinger til den fra forskellige Steder, hvorefter han kunde tegne et omtrentligt Rids af Yderkysten mellem 73° og 75° Br.; han gav her de forskellige Steder Navne, af hvilke de vigtigste ere: Youngs Bay, Kater Bay og det førnævnte Wollastons Foreland. Scoresby var endvidere saa heldig at kunne rette sine Soure ved et Sæt Maanedistancer, og det viste sig derved, at Kysten paa de tidligere Kaart var aflagt meget for østlig.

Den 18. Juni var Landet atter i Sigte, og Scoresbys Kaart udvidedes sydefter til Kap Freycinet. Indløbet af den senere, under den anden tyske Nordpolsexpedition opdagede Kejser Franz Josephs Fjord, faaer af Scoresby Navnet Mackenzie Inlet ligesom flere andre Lokalteter blev opkaldte, saaledes Kap Giesecke, Kap Franklin, Kap Humboldt m. fl.

Scoresby holdt nu gaaende i Farvandet paa omtrent 73° oftest med Kysten i Sigte; men, efter at han den 19. Juli i tre Uger ikke havde haft nogen Fangst, besluttede han at forsøge Lykken nærmere under Land, idet han derved tillige vilde faa Lejlighed til nøjere at undersøge dette. For en frisk Vind stod han derfor ind gennem Isen fulgt af flere andre Skiibe.

Da Scoresbys Ophold her paa Kysten er forholdsvis lidet kjendt herhjemme, skal jeg omtale det udførlig, idet jeg følger den ovennævnte Journal og kun udelader enkelte mindre vigtige Ting. Efter at have naaet Landisen vendte Scoresby mod SW., idet han fulgte en Strækning aabent Vand mellem Landisen og de udenfor liggende løse Ismasser. Landisen bestod af store, tætte Flager, i hvilke mange store Isfjælde vare fastfrosne. Da disse sandsynligvis stod paa Grund, tjente de til at holde hele den store Ismasse fast til Kysten, hvor den syntes at have ligget i flere Aar; to af disse Isfjælde blev anslaaede til en Højde af henholdsvis 150 og 100 Fod.

Det Sted, hvor Scoresby kom ind under Kysten, laa paa 71° 2' Br. ved en lille Bugt, som fik Navnet Masclet Bay; nær Bugten var et højt Fjæld, som paa Grund af dets Lighed med en Kirke fik Navnet Church Mountain. Da man nærmede sig Land, blev der taget en Række Solhøjder og Observationer over Misvisningen. Bredden var ved Midnat 71° og Længden 21° 15'; det nærmeste Land var da 6 Kvartmil borte. Den 20. Juli var Vejret taaget, men det klarede dog op henimod Middag, saa at Scoresby fik bestemt sin Middagsplads til 70° 45' Br. 21° 9' Lgd. Misvisningen var da 44½° vestlig. Endvidere blev der taget et Lodskud paa 155 Favne. Den Del af Landet, som Scoresby havde i Sigte, kaldte han Liverpool Kysten paa Grund af, at han havde givet de fleste Punkter dér Navn efter Venner og Bekjendte i Liverpool. Han beskriver den saaledes:

„Det er et Bjærgland, mørkt og ufrugtbart i højeste Grad. Man kan ikke tænke sig noget mere stejlt eller raat end dette. Jeg har aldrig set noget, der i dristig Storhed og tiltrækkende Karakter var dets Lige. Her ser man intet, som er jævnt, mildt eller ubetydeligt. Bjærgene bestaa af en Række af utallige Spidser, Kegler og Pyramider; de have sig umiddelbart fra Kysten med stejle Vægge. For det Meste have de stumpe eller retvinklede Toppe, som et Tag med Sider, der hælde lidet og med en skarp Kam; men nogle have spidse, taarnagtige Toppe af et ganske eget Udseende. De fleste Fjælde mellem 70° 33' og 71° 12' Br. have paa Toppen en Række lodrette Takker, aldeles ens og ordnede efter Højden som et Geled Soldater. Paa Toppen af et Fjæld paa 71° 13' staaer en saadan Række bestaaende af sex eller syv slanke, parallelle Prismes, der sandsynligvis rage henimod 500' op over Fjældets Top, men dog alle staa isolerede fra hverandre.“

Gjennemgaaende havde denne Bjærgkjæde, som blev kaldt Roscoe Mountains, en Højde af 3000', men der findes dog Toppe paa 3400—3700'. Udenfor Landet laa nogle Øer, som havde et helt andet Udseende, idet deres Klipper vare meget lavere og afrundede. Man saa meget lidt Sne paa Landet, men det syntes ogsaa, som om Fjældenes stejle Sider og Toppenes spidse Form ikke tillod nogen videre Ophobning af Sne. Man kunde se to eller tre Gletschere, af hvilke den ene paa 70° 58' Br. havde en betydelig Højde og Udstrekning.

Den 21. og 22. Juli var Vejret meget uroligt og taaget, og da Taagen om Natten blev meget tyk, og Skibet kom ind i det aabne Vand under Kysten, hvor der stod en meget urolig Sø, vare Forholdene her højest ubehagelige. Henad Morgenen den 23. bedagede Vejret sig imidlertid, og Kursen blev igjen sat ind mod Land. Ved Middag blev Skibet drejet til ved

Landisen paa 70° 36' Br. og 21° 14' Lgd. Det viste sig, at Landisen havde ligget dér hele Tiden siden Vinteren, idet den var fast med Kysten og laa i alle Bugter og Sunde mellem Øerne. Lidt mere sydlig saaes det første aabne Vand, som strakte sig helt ind til Kysten. Der laa ogsaa her flere Isfjælde af 100' Højde. Dybden var kun 82 Fv.

Kysten strækker sig fra 71½° til Kap Hodgson paa 70° 32' omtrent nøjagtig i N. og S., og den er meget bjærgfuld. Sydfor Kap Hodgson bliver Kystretningen mere SW-lig, og Fjældene blive lidt efter lidt lavere henimod Kap Swainson paa 70° 28'. Her drejer Kysten mod W. og kunde ikke ses fra Skibet; derimod kunde den ses omtrent 20 Kvartmil sydfor Kap Swainson, og den havde her ganske det samme klippefulde Udseende som længere nordpaa. Mellemrummet mellem Kap Swainson og det sydligere Land maatte være Munden af en stor Fjord eller Bugt, som strakte sig vestefter ind i Landet. Om Eftermiddagen maatte Skibet igjen søge ud fra Kysten paa Grund af stormende Kuling og Taage, og det kom derved ind i en meget svær Drivis, som det dog lykkedes at komme ud af igjen i Løbet af Natten.

Om Morgen den 24. Juli, da Vinden havde lagt sig, gik det atter ind mod Land. Efterhaanden, som man nærmede sig dette, spredtes Taagen, og da man var 7—8 Kvml. fra Kysten, blev det fuldstændig klart Vejr og Solskin. Scoresby besluttede nu at foretage en Landgang paa Kysten, og da Skibet var tre Kvartmil derfra, gik han i en Baad og landede ved Kap Lister paa 70° 31' Br. Kysten forandrede her sit klippefulde Udseende og blev mere flad mod S. og W. Kystens Højde var her ikke mere end 300—400 Fod. Scoresby besteg den og gik langs Randen vestefter. Bjærgarten her bestod af Hornblende i skarpe, kantede, uregelmæssige Former, hyppig afbrudt af skiferagtig Hornblende, der indeholdt Glimmer og Aarer af Feltspat. Klippernes Oversider vare dækkede af løse, spidse Sten, som kun hist og her vare besatte med Lavarter. De fleste af Stenene bestod af hvid Kvarts, blandet med Stykker af Syenit og Hornblende, og, skjønt de i Aarhundreder havde været udsatte for Vejrligets Paavirkninger, vare deres Hjørner og Kanter dog saa skarpe, som om Bruddene vare ganske friske. Ved Havkanten vare disse Sten næsten fuldstændig dækkede med sorte Lavarter, men naar man, efter at have passeret en Snemark, kom op til de højere liggende Steder, blev Laverne sjældnere. Hele Plantelivet indskrænkede sig foruden Laverne til nogle enkelte Individer af *Andromeda tetragone*,

Saxifraga oppositifolia, *Papaver nudicaule* og *Ranunculus nivalis*.

Medens Baaden roede langs Kysten, gik Scoresby over Land vestefter til Kap Swainson, hvor han igjen steg ned til Stranden, der her bestod af en flad Jordstrimmel af nogle faa Hundrede Fods Bredde. Her opdagede han de første Mærkværdigheder, nemlig nogle Stenringe med en Diameter af omtrent 15', der viste, at Eskimoer tidligere havde slaaet Telt her. Foruden disse Teltringe fandtes ogsaa flere smaa, hule Høje af Form som Bikuber, der havde en Aabning enten foroven eller paa Siden; sandsynligvis vare de Eskimoernes Forraadskamre. De vare af forskjellig Størrelse fra 2½' til 4½' i indvendig Diameter. De fleste af disse Ringe og Høje fandtes paa Vestsiden af Kap Swainson, hvor desuden andre Ting vidnede om, at Stedet nylig havde været beboet. Disse vare to Hulninger indfattede med Sten, som havde tjent til Ildsteder, og i hvilke der endnu laa Levningerne af det brugte Brændselsmateriale, nemlig forkullet Drivtømmer med halvt forbrændt Mos og Aske. Da Asken var saa let, at den nemt kunde have været skyllet bort af den smeltende Sne, formodede Scoresby, at de Folk, som havde efterladt dette, maatte have boet dér den samme Sommer. Da der imidlertid ikke fandtes nogen Vinterboliger i Nærheden, maatte det enten have været en Foraarsplads, hvortil Eskimoerne drog hen for Fangstens Skyld, eller de havde kun haft deres Telt slaaet op her paa deres Vandring langs Kysten. Der blev ogsaa fundet forskjellige Stykker Ben og Træ, som havde været bearbejdede, ligeledes Spidsen af en Pil eller Harpun, der var lavet af Ben og fortil forsynet med et lille Stykke Jærn. Det er ikke let at afgjøre, om dette Jærn stammede dér fra Kysten, eller om det var drevet i Land med Vragstumper af et forlist Skib, en Tønde eller lignende. Bearbejdelsen lignede ogsaa meget Bearbejdelsen af de Knive, som Kapt. Ross fik hos Eskimoerne ved Kap York paa Vestkysten, og det er ikke umuligt, at den havde en lignende Oprindelse. Den Tilstand, i hvilken den blev funden, beviste, at den kun i kort Tid havde været ude af Brug. Den laa nemlig i en Fordybning i Klippen i en lille Saltvandspyt og var dog saa lidt angreben af Rust, at man ikke skulde antage, den havde ligget dér længere end nogle Maaneder.

Paa Landet var der kun et Par Fugle at se, medens der paa Søen var en Mængde Maager, Alker og nogle Ederfugle. Scoresby saa paa hele sin Vandring kun et Individ af en Maageart (*Larus parasiticus*) og to smaa Fugle, af hvilke den ene lignede en Irisk, den

anden en Vipstjært. Derimod var der oppe paa Højderne mellem Stenene en Mængde bevingede Insekter, forskellige Arter af Sommerfugle, Bier og Myg. I Nærheden af Stranden stod nogle Planter i Blomst, og paa andre var allerede Befrugtningen begyndt. Scoresby fandt smukke Exemplarer af *Ranunculus nivalis*, *Andromeda tetragona*, to eller tre Arter af *Saxifraga*, *Epilobium latifolium*, *Potentilla verna*, *Cochlearia anglica*, *Rumex digynus* og en Pileart. Denne Sidste var den eneste træagtige Plante, der fandtes; den naaede imidlertid kun en Længde af tre til fire Fod eller lidt derover og var omtrent saa tyk som en Lillefinger; den hævede sig kun to til tre Tommer fra Jorden, men bredte sig derimod til Siden. Foruden dette fandtes ikke flere Gjenstande af Interesse med Undtagelse af nogle Renshorn og Knokler af disse eller andre Dyr. De fleste Knokler laa dér, hvor Teltene havde staaet eller i de smaa Høje.

Ved Stranden laa ingen Tang og ingen Muslinger, men derimod kunde man se begge Dele noget længere ude i lidt dybere Vand. Dette hidrørte rimeligvis fra, at Landisen, som kort forinden havde ligget fast til Kysten her, ved sin Bortgang havde medtaget Tang og Muslinger; senere hen paa Sommeren ville rimeligvis begge Dele optræde helt op til Højvandsmærket. Der var ikke saa ringe Ebbe og Flod, men Højvandsklokkeslættet blev ikke bestemt.

Da Scoresby efter denne Udflugt igjen kom ombord i sit Skib, var det smukt Vejr og meget mildt. Paa Grund af Varmen fandt en ganske usædvanlig Refraction Sted, som Følge af hvilken Landet og Isfjældene viste sig i mange sælsomme Former. Det mest Paafaldende var imidlertid det omvendte Billede af et Skib, som saaes paa den klare Himmel mod W. ind over den før omtalte Fjordmunding. Dette Billede var saa skarpt, at Scoresby troede i Kikkerten at kunne kjende sin Faders Skib „Fame.“ Det viste sig ogsaa senere, at det virkelig havde været dette Skib, som dengang befandt sig i omtrent 30 Kvml. Afstand fra „Baffin.“

Om Natten den 25. Juli bar det vestefter for flov Kuling ind mod Fjordmundingen, som først var set den 23. Om Morgenen var Skibet omtrent midt i Munden, hvorfra man tydelig kunde overse hele det Indre af dette Indløb. Ret vestefter var intet Land at se. Fra Kap Swainson strækker den nordlige Kyst sig imod WSW. hen til en anden lav Pynt omtrent 6 Kvml. derfra; den blev kaldet Kap Tobin og er det sydligste Punkt af Liverpool Kysten, som derpaa drejer mere mod Nord. Omtrent 15 Kvml. længere vestpaa

viste sig nu en ny lav og jævn Kyst, der havde en fuldstændig forskjellig Karakter fra det hidtil undersøgte Land. Den blev kaldt „Jamesons Land.“ Kysten paa Sydsiden af det store Indløb er meget klippefuld og bliver østpaa afsluttet af et smalt fremspringende Forbjerg. Kap Brewster. Fra dette løber Landet omtrent 5 Mil ret mod W. og derefter en længere Strækning mod WNW. Kap Brewster var endnu omgivet af tynd Landis, tæt besat med Isfjælde. Isen strakte sig fra Sydkysten omtrent halvvejs ud i Fjorden; derimod var dennes Nordside fuldstændig isfri.

Det blev nu fuldstændig Stille, og Strømmen satte Skibet mod W. med en Fart af en halv Knob og lige paa Landisen, hvorfor Baadene sendtes ud for at bugserere. Der blev loddet, men man fik ikke Bund med 220 Fv. Line. Da der igjen kom lidt Vind, gik det indefter mod NW. i Følge med tre andre Skibe, som i Løbet af Natten vare stødt til. Middagspladsen var 70° 24' Br. og 22° 10' Lgd. Om Eftermiddagen var man fire Kvartmil fra Munden af det Sund, som skiller Liverpool Kysten fra Jamesons Land, og som blev kaldt „Hurrys Inlet.“ Da Vejret var smukt og næsten Stille, fik Scoresby atter her Lejlighed til at lande og undersøge de nærmeste Kyser. Den ældre Scoresby, som havde krydset her i Farvandet i et Par Dage og set et Par Hvaler, havde sendt sine Baade 30—40 Kvml. op i Hurrys Inlet og omtrent lige saa langt op i et andet Indløb vestfor Jamesons Land. Den 26. Juli var Scoresby atter i Land paa Østsiden af Jamesons Land ved Kap Steward. Saavel i Udseende som i Beskaffenhed afveg denne Egn fra de omgivende Strækninger, hvor Bjergarten hovedsagelig bestod af Urkjeld, medens man paa Jamesons Land udelukkende fandt Klipper henhørende til Stenkulsformationen.

Da der imidlertid i disse Farvande ikke viste sig en tilstrækkelig Mængde Hvaler til, at Scoresby kunde forsvare at forlænge Opholdet her yderligere, søgte han atter at komme ud. Om Natten mellem den 26. og 27. holdt han tæt langs den sydlige Kyst, som her var isfri, og sendte Styrmanden i Land med en Baad i en lille Bugt vestfor Kap Brewster for at samle Prøver af Bjergarten. Men uheldigvis medbragte denne, da han den næste Morgen kom ombord, kun en ganske lille Samling af løse Sten, hvoriblandt Kalcedon, idet han mente, at Bjergarten her var den samme som paa Jamesons Land, saa at han ikke behøvede at ulejlige sig med at tage flere Prøver. Scoresby vilde derefter selv have været i Land, men maatte opgive det, da det begyndte at blæse op af SW. Kl. 8 om Aftenen var han sammen med „Fame“

midt paa en Linje mellem Kap Brewster og Kap Tobin, hvor der blev loddet og fundet 810 Fv. Hele denne store Havarm eller Fjord, som Scoresby saaledes delvis havde undersøgt, kaldte han „Scoresby Sund“ efter sin Fader, da denne, saavidt han vidste, havde været den Første, der var sejlet derind og med sine Baade havde undersøgt et Par af dens Forgreninger.

Det er imidlertid sandsynligt, at Scoresby her har været fejl underrettet, thi, som tidligere nævnt, er det temmelig sikkert den samme Fjord, i hvilken Volquard Bohn var inde i 1761. Alle Bohns Opgivelser stemme nemlig godt med Scoresbys. Bohn opgiver saaledes Bredden til 70° 40', medens Mundingen af Scoresby Sund ligger mellem 70° 10' og 70° 30'. Bohn opgiver Fjordens Retning at være NW. t. W. paa Kompasset og dens Bredde til 15 (Kvart) Mil. Misvisningen var dengang omtrent 30°, saa at det bliver omtrent retv. W., hvilket ogsaa er Hovedretningen for Scoresby Sund, der ligeledes har en Gjennemsnitsbredde af omtrent 16 Kvml.; ogsaa Bohns Angivelse af Yderkystens Retning, nemlig NE.—SW. paa Kompasset, stemmer med Virkeligheden. Endogsaa Hypotesen om, at Fjorden eller Sundet skulde gaa helt gennem Landet, er fælles for Bohn og Scoresby. Scoresby Sund begynder omtrent paa en Linje mellem Kap Swainson og Kap Brewster og gaaer ret W. i. Omtrent 4—5 Mil fra Mundingen løber Hurrys Inlet ret N. imellem Jamesons Land og Liverpool Kysten; det har en gjennemsnitlig Bredde af to Mil. Baadene fra „Fame“ og fra et andet Skib „Trafalgar“, Kapt. Lloyd, vare henimod 10 Mil oppe i dette Sund uden at kunne se nogen Ende derpaa; ved det nordligste af dem naaede Punkt fandt de en Gruppe Smaaøer, som fik Navnet „Fame Islands.“

Den østlige Kyst af Jamesons Land, der gennemgaaende har en nordlig—sydlig Retning, trækker sig sydfor Kap Stewart med en lav flad Strandbred mod SW. hen imod Kap Hooker; derefter drejer den mod W., NW. og N., saa at Jamesons Land enten er en Halvø eller Ø. Det Sandsynligste er, at det er en Ø, men Scoresby fik ikke Lejlighed til at faa Sikkerhed herfor. Omtrent 10 Kvml. NW. for Kap Hooker saaes et andet Forbjerg, Kap Ross, men det kunde ikke afgøres, hvorvidt dette hørte til Jamesons Land eller ej.

Fra Kap Brewster strækker Sydkysten af Scoresby Sund sig mod W. og WNW. omtrent 50 Kvml. indtil Kap Stewenson, og Sundets smalleste Sted er paa Kap Hookers Meridian. Vestfor denne udvider Sundet sig til en Bredde af omtrent 25 Kvml. og deles her

af en ny Landstrækning, „Milnes Land“, i to Arme; en Hovedarm, som strækker sig W. i, og som man fra Mærset i „Baffin“ ikke kunde se Ende paa, og en Sidearm, „Halls Inlet“, der løb mod N. eller NW. mellem Milnes Land og Jamesons Land. Ogsaa denne Arm havde Baadene fra „Fame“ undersøgt paa en Strækning af 30 Kvml. og derfra ikke kunnet se andet end Is, men intet Land mod N. Da Hovedarmen af Scoresby Sund var fuld af Is, kunde den ikke videre undersøges med Baadene. Isen bestod af tynde Flager, rimeligvis stammende fra forrige Vinter, og var tilsyneladende sin Opløsning nær.

I Hurrys Inlet, der gaaer lige i N. og S. og som derfor fortrinsvis er udsat for Solens Paavirkning om Middagen, var al Is forsvunden, og saa langt dette Sund blev undersøgt, fandtes kun hist og her en lille Rest af et Isfjæld. Derimod var der paa Sydsiden af Scoresby Sund og navnlig i den sydvestlige Del, hvor Middagssolen paa Grund af Fjældene ikke kunde naa, megen Is. Da „Baffin“ sejlede ind i Scoresby Sund, var Kap Brewster endnu omgivet af en anselig Ismark, men tre Dage efter var det meste af den forsvunden; derimod laa der her flere Isfjælde. Den sydlige Del af Liverpool Kysten er meget lav ved Stranden og hæver sig derfra til en jævn Højde. Paa denne skraa Side saa man, skjønt den vender lige mod S., paa mange Steder endnu antagelige Snemasser, særlig i Fordybningerne. Kysten østfor Hurrys Inlet var meget regelmæssig og stiger fra Stranden, hvor den er ganske lav, med en svag Skraaning op til en Højde af 1500—2000 Fod.

Scoresby var i Land ved Kap Hope og opdagede her atter Spor af Mennesker, i Form af Teltringe og Høje som de tidligere omtalte. Endvidere fandtes smukt forarbejdede Stykker Renshorn, Menneskeknokler og Knokler af Hunde, Harer og nogle andre Pattedyr. I en lille Grav, der sandsynligvis rummede et Barn, fandtes et Hundehoved, overensstemmende med den velbekendte eskimoiske Skik at lægge et Hundehoved eller en Hund i Graven hos smaa Børn, for at Hunden kunde føre Barnet til Sjælenes Land. Man saa meget faa levende Væsener med Undtagelse af Insekter, næppe nok et Par Fugle, og af Pattedyr kun tre hvide Harer. Derimod var der mange Myg og Sommerfugle. Varmen mellem Fjældene var meget trykkende, saa at det blev særdeles anstrængende at foretage lange Udflugter til Fods. Scoresby anslaaer Temperaturen til 21° C. Virkningen af denne stærke Hede paa Planterne var tydelig at se, da de fleste allerede vare i Frø og mange fuldstændig hentørrede og visne.

Jamesons Land var, som allerede omtalt, af et ganske andet Udseende end de omgivende Landstrækninger. Set paa Afstand er det lavt, bølgeformet og med en lysebrun Farvetone, medens alle Kyster i Nærheden ere stejle, klippefulde og af en mørkebrun Farve; hvad der gjorde Forskjellen endnu mere paa-faldende, var, at der paa Jamesons Land ikke saaes det mindste Spor af Sne paa den sydlige Del.

Scoresby var den 26. Juli i Land ved Kap Steward paa en lav, sandet Strandbred. Her fandt han en Mængde Hytter og andre Gjenstande, som viste, at Kysten tidligere havde været beboet, og Scoresby siger, at dette Sted frembød mest Interesse af alle de Steder, hvor han var i Land, saavel i naturhistorisk Henseende som ogsaa paa Grund af Sporene af de tidligere Beboere. En Række lave Klipper løb i nordlig Retning langs Kysten og blev kaldet Neills Klipper. Sydfor disse var der en Aare eller Gang af Grønsten, som bestod af lodrette, prismatiske Søjler, 60—100 Fod høje og 1—3 Fod tykke. De bestod af en finkornet Grønsten, der ligner den, der findes paa Shiant Øerne. Lidt længere nordpaa kom en smuk flad Strandbred af hvidt Kvarssand og derefter en temmelig stor Elv. Ved Foden af Neills Klipperne havde Stranden en Bredde af omtrent 1000', og der var her en Overflodighed af vellugtende Planter og eskimoiske Efterladenskaber. Neills Klipperne ere omtrent 300' høje, og to Tredjedele af Højden er dækket af nedfaldne Stenbrokker fra de øvre Lag. Bjærgarterne her ere et mægtigt Lag af bituminøs Skifer, et groft Konglomerat med et Grundlag af Sandsten, finkornet Kalksten fuld af organiske Rester og en grovkornet Kalksten af graa Farve, hvori der var mange Arter af Pektinier og andre Muslinger. Dette var Hovedarterne, men desuden blev der hist og her fundet Lerskifer, almindeligt Skiferkul, Kalksten m. m. De fleste af disse Klipper vare af en letsmuldrende Konsistens og i Almindelighed af en lysebrun Farve, der gav hele Jamesons Land dets ejendommelige Udseende. De Bjærgarter, som Scoresby paa tidligere Udfugter havde fundet, henhørte alle til Urformationen. Som bekendt, vide vi nu, at Kulformationen optræder paa Vestkysten af Grønland mellem 69° og 72½° Br., ligesom den af den anden tyske Nordpolsekspektion er funden højere oppe paa Østkysten; det er altsaa sandsynligt, at der strækker sig et Bælte af denne Formation tværs over hele Grønland.

Vidnesbyrdene om, at Egnen havde været beboet og rimeligvis for ikke lang Tid siden, forekom overalt paa Sletten ved Foden af Neills Klipper. De Inte-

ressanteste vare Levningerne af en Samling paa ni eller ti Vinterboliger, som laa nær ved hverandre, og nogle flere, der laa lidt længere borte. Denne Plads havde ogsaa den bedste Beliggenhed, en Eskimo kunde ønske til sin Vinterbolig; den laa omtrent 50 Fod over Havfladen, fuldkommen tørt og havde en stejl Skrænt baade mod den før omtalte Elv, som begrænser Sletten paa Sydsiden, og mod Stranden, som begrænser den mod Øst.

Tagene vare borttagne eller nedfaldne i alle Hytterne, som bestod af en Fordybning i Jorden omtrent 15 Fod lang, 6—9 Fod bred og 4 Fod dyb. Sidevæggene bestod af Sten og Gulvet af Sand, Ler og Mos. Indgangen til Hytterne bestod, som sædvanlig hos Eskimoerne, i en tragtformet Gang, der fra Hytten løb omtrent 15 Fod under Jorden og udmundede i Skrænten mod Stranden. Gangen var saa lav, at man maatte krybe paa alle Fire for at komme ind i Huset. Taget over Gangen bestod af flade Sten, dækkede af Græstørv. I nogle Hytter var Gangenes Gulv i Højde med Husets Gulv, men i andre laa Gangens Tag i Flugt med Gulvet i Huset for at holde den kolde Luft ude. Som det ses, vare disse Hytter omtrent Mage til de oprindelige grønlandske Boliger paa Vestkysten, kun at Eskimoerne paa Jamesons Land havde benyttet de lokale Forhold, saa at de gravede Huset og Gangen ned i Skrænten, medens Eskimoerne i Almindelighed bygge saavel Hytten som Gangen af Sten og Græstørv paa et mod Havet skraanende Terræn. I Nærheden af Hytterne fandtes mange smaa Huller, som sandsynligvis havde tjent til Opbevaringssteder for Proviant og lignende. Endvidere fandt man flere smaa Høje og mange Grave. De fleste af disse laa umiddelbart bag Hytterne, medens andre laa imellem og foran dem. To eller tre Grave fandtes i Gulvet i nogle Hytter, som saa ud til at være ældre end de andre og muligvis havde tjent de sidste Beboere til Begravelsesplads. Mange af Gravene indeholdt Menneskeknokler, Hjørneskaller og Brudstykker af Jagt- og Fiske-redskaber, hvoriblandt Stykker af Narhvalstand, Renshorn og Træstumper. Endvidere fandtes Stykker af Sæl- og Renskind, som aabenbart vare Resterne af de Dragter, i hvilke Ligene vare blevne begravede. Gravene vare alle gravede ned i Jorden og ikke byggede oven paa denne af Sten, saaledes som Eskimoerne ellers pleje, og dækkede med Plader af Skifer eller Stykker af Træ og Ben. I nogle Grave var Bunden belagt med Skifer. Rundt om Hytterne fandtes mange Stykker Renhorn, som vare flækkede paa sædvanlig eskimoisk Vis ved med et Drillebor at bore en Række Huller

tæt ved hinanden, desuden to Stenøxer og forskellige Stykker Træ, som vare raat tilhugne. De Knokler, som fandtes rundt om Hytterne, hidrorte fra følgende Dyr: Sælhunde, Hvalrosser, Bjørne, Rensdyr, Hunde, Narhvaler og andre Hvaler, endvidere fandtes Laarknokken af et stort Dyr, som ikke kunde bestemmes. Muligvis har det været af en Moskusoxe, hvilket Dyr senere fandtes talrigt nordligere paa Kysten. Antallet af Indfødte, som kort Tid i Forvejen havde beboet Jamesons Land, kan ikke have været ringe, da der fandtes Grave og Ruiner af Hytter saa godt som overalt paa Kysten.

Vegetationen paa Jamesons Land er meget frodigere, end man har Grund til at vente paa denne Bredde. Rundt om Hytterne var der rigeligt Græs, en Fod højt, og længere ind mod Landet var der store Strækninger, der, som Scoresby bemærker, med Rette fortjene Navnet „Grønland,“ og Enge saa gode som nogen i England. En stor Del af Planterne var imidlertid allerede fortorret af Solheden. Følgende Arter fandtes: *Ranunculus nivalis*, *Saxifraga cernua*, *S. nivalis*, *S. groenlandica*, *S. oppositifolia*, *Eriophorum capitatum*, *Epilobium latifolium*, *Dryas octopetala*, *Papaver nudicaule*, *Rodiola rosea* og flere. Hele Samlingen bestod af omtrent 40 Arter.

Dyreriget paa Jamesons Land bestod af Rensdyr, hvide Harer og Lemminger, hvilke sidste ved denne Lejlighed blev første Gang fundne i Grønland og af Scoresby fik Navnet *Mus groenlandicus*, samt det før-omtalte ukjendte Dyr (Moskusoxen?). Af Fugle fandtes Ryper, Ederfugle, Gæs, Regnpibere og de for de nordiske Have almindelige Søfugle, skjønt i ringere Antal; endvidere af Insekter: Sommerfugle, Natsværmere, Bier og Myg.

Den Hede, som Solen forårsagede paa denne mod Syd vendende Kyst, var næsten tropisk. Scoresby beretter, at han og hans Folk ikke alene drak af hver lille Vandpyt, de kom forbi, for at slukke deres brændende Tørst, men de maatte ogsaa tage deres Tilflugt til en lille *Syrce*, *Rumex digynus*, som voxede i Mængde langs Kysten. Kapt. Lloyd, Føreren af „Trafalgar,“ var med sin Baad gaaet et Stykke op i Hurrys Inlet; her gik han i Land, og nogle af hans Folk søgte at bestige en nærliggende Højde, men Heden var saa overvældende, at de ikke naaede deres Hensigt, men lagde sig ned og faldt i Søvn i Lyngen. Græstørven paa Jorden var paa mange Steder saa tør, at man kun behøvede at sætte Glød til den for at faa den i Brand, hvilken Omstændighed i høj Grad formindskede det zoologiske Udbytte af Turen, da Ma-

troserne strax gav sig til at plukke, stege og fortære de forskellige Fugle, som de havde skudt, og som skulde have været bragte ombord for at tjene Viden-skaben.

Den 27. Juli Kl. 10 $\frac{1}{2}$ om Formiddagen var Vandet ved Kap Steward, efter Sporene paa Stranden, allerede faldet to Fod. og Kl. 12 $\frac{1}{2}$ var det Lavvande, hvorefter Floden begyndte. Det var dengang Slapflod, og Forskjellen mellem Høj- og Lavvande syntes at være omtrent fire Fod. Floden løber her langs Kysten mod ret SSW. og Ebben mod NNE., men det er sandsynligt, at der her paa Grund af Fjordens Forgreninger løber forskellige Strømme i de forskellige Flodarme.

Sydskysten af Scoresby Sund fra Kap Brewster vestefter er i stærk Kontrast til det lave, bølgeformede Jamesons Land. Sydskysten er bjærgfuld, stejl, for største Delen dækket med Is og ligner meget Grønlands Østkyst i Almindelighed. Fjældene bestaa af horisontale Lag, der danne ligesom en Kæmpetrappe, hvor hvert Trin er markeret af et Snelag, hvis hvide Linje stikker grelt af mod det mørke Fjæld. Højden af Fjældene her er gennemsnitlig 2500', men enkelte Toppe rage dog op over 3000'. Denne Kyst er en stor Kilde til Isfjælde. Hver Dal og hver Kløft fra Kap Brewster og flere Mil vestefter er fyldt med Is, og paa Toppen af den forreste Fjældkjæde, som er noget lavere end den bagved liggende, ligger Isen som en sammenhængende Masse med flere Kvadratomter Udstrekning og sender Bræarme ned mellem Fjældene. Beliggenheden er saa god, som tænkes kan, for en Bræ, vendende lige mod N. og med en Række høje Fjælde bag sig, som holde Middagssolen borte. Bjærgarten er her hovedsagelig Trap, der for største Delen bestaaer af Grønsten og Mandelsten, som ogsaa fandtes i store Mængder paa de nærliggende Isfjælde, som efter Scoresbys Antagelse stammede herfra. Scoresby angiver Højden af nogle af disse Isfjælde til indtil 150'. Det er dog maaske ikke sandsynligt, at saa store Isfjælde stamme herfra, thi i Almindelighed pleje de store Isfjælde at hidrøre fra de Bræer, som Indlandsisen sender ud i Bunden af Fjordene, medens de mindre, lokale Bræer, som dannes paa Fjældplateauerne, kun producere mindre Isfjælde. Blandt de Provestykker, som bragtes Scoresby fra denne Kyst, fandtes ogsaa Lerskifer, Feltspat, Glimmerskifer blandet med Hornblende, Granit, Gnejs, Kalcedon, graa Amethyst, krystalliseret hvid Amethyst, magnetisk Grønsten, groft Brunkul m. m.

De Planter, som samledes paa de forskellige Steder, udgjorde ialt 46 Arter. Af disse vare, foruden

de tidligere nævnte, følgende de interessanteste: *Arnica angustifolia*, *Stellaria nitida*, *Pedicularis hirsuta* og *Luzula arcuata*.

Strømmene i Scoresby Sund ere meget mærkværdige. Der synes at være modgaaende Strømme i Overfladen og i Dybet, thi medens Skibet af Overfladestrommen, som satte ind efter, blev hindret i at gaa ud, vare Isfjældene indenfor Kap Brewster paa Grund af den undergaaende Strøm, der gik E. i, i Løbet af tre Dage ført ud af Sundet. Foruden disse Strømme er der ogsaa en anselig Ebbe og Flod, men af en ejendommelig Beskaffenhed; dens Dybde er nemlig undertiden ikke mere end en Favn. I det Hele taget ere Strømforholdene her temmelig indviklede, men i store Træk gaaer Ebbe og Flod i Midten af Hovedfjorden ret E. og W. i.

Dybden i Fjorden er temmelig stor undtagen lige ud for Kap Steward, hvor der er lavt Vand, da Elven her har ført en Mængde Sand med sig og dannet en Banke, der strækker sig omtrent 600' ud fra Kysten.

Det var for det Meste roligt Vejr; om Morgenens var der i Almindelighed lidt vestlig eller nordvestlig Vind og om Eftermiddagen sydøstlig eller østlig. I Hurrys Inlet, hvor Varmen er meget stor, blæste Søvinden enten fra SW. eller lige op gennem Sundet og ofte temmelig frisk. Landvinden om Natten blæser sandsynligvis i den modsatte Retning.

Da Scoresby den 28. Juli tilligemed „Fame“ og „Trafalgar“ forlod Scoresby Sund, styrede han SE. i. Om Morgenens den 29. traf han SE. for Kap Brewster en stor Mængde Isfjælde, der tvang ham til at gjøre en stor Omvej; derefter blev der igjen holdt ind mod Land. Fra Kap Brewster strækker Kysten sig i sydvestlig Retning, og Scoresby tegnede Kaart over den indtil Kap Barclay paa omtrent 69° 12'. Imellem dette Forbjerg og Kap Ewart, nord derfor, gik en dyb Bugt ind, hvor man ikke saa noget Land. Mellem Kap Ewart og to store Bræer, som laa 6—8 Mil sydfor Kap Brewster, var Kysten skjærmet af en Række Øer; flere af disse kunde tydelig skjælnes som saadanne, og da disse tilligemed den nærmeste Del af det omgivende Land vare fuldstændig snefri, medens der paa den Del af Kysten, som antoges for det faste Land, endnu laa en Mængde Sne, ligesom den ogsaa havde et helt andet Udseende, mener Scoresby, at der rimeligvis er mange flere Øer, end han kunde se, og som han aflegde i Kaartet. Den 30. Juli stod Scoresby igjen nordfor, da han nu var kommen saa sydlig, at der ikke var nogen Udsigt til at træffe Hvaler. Da han passerede den før omtalte Samling Isfjælde, talte han fra Mærset

henved 500, der bedækkede Havet paa en Strækning af 20 Kvml. Nogle af dem havde en Højde af henved 200 Fod. Mange af Isfjældene indeholdt Lag af Jord og Sten, og andre vare dækkede af et Lag Sten, som efter Scoresbys Beregning udgjorde en Vægt paa mellem 50,000 og 100,000 Tons. Der blev hentet Prover af disse, og der fandtes Gnejs, Grønsten, Feltspat, Lerskifer, Glimmerskifer blandet med Hornblende, Granit m. m.

I Tiden fra den 30. Juli til 10. August krydsede de tre Skibe nordefter mellem Isen uden at have Kysten i Sigte. Der blev taget nogle Løbskud, som gav mellem 100 og 200 Fv. med en Bundart af blødt Ler eller Mudder; desuden blev der anstillet nogle Observationer over Vandets Temperaturforhold. Da der imidlertid heller ikke viste sig Hvaler her, besluttede man atter at søge Kysten. Den 10. August blev der derfor holdt ind imod Landet, som snart kom i Sigte. Det viste sig at være en Ø, som fik Navnet „Traill Island“, og hvis Midte ligger paa 72° 12'. Den sydøstlige Spids af denne Ø er en magtig Klippe, der, uden en eneste Fodsbred Strand, hæver sig umiddelbart op af Havet under en Vinkel af 50° indtil en Højde af henved 1300'. Paa Grund af de mange Farver, som de forskellige, zigzagformede Lag i denne Klippe havde, gav Scoresby den Navnet „van Dyks Fjeld“. Traill Island ligger lidt indenfor: vestfor den egentlige Kystlinje. Sydfor Øen var der en stor Bugt, som blev kaldet Davys Sund og nordfor den et mindre Indløb, Mountnorris Sund. Kysten nordfor dette gik omtrent i ret E. og W. og løb ud i et Forbjerg, Kap Parry. Sydfor Traill Island kunde man paa Grund af uklar Luft ikke se noget Land.

Efter at Skibene vare forøjede ved en stor Ismark inde under Landet, blev der sendt Baade i Land. Scoresby selv landede ved van Dyks Fjeld, og det lykkedes ham med meget Besvær at komme op til Toppen, men istedenfor her at træffe et Plateau, fandt han kun en skarp Kam, fra hvilken man kunde se ned til Havet paa begge Sider. Fra denne Fjældryg havede der sig en Række høje Spidser. Nogle af disse vare saa tynde, saa fulde af Revner og havde en saa lille Grundflade, skjønt de havde en Højde af 2—300', at de efter Scoresbys Mening bevægede sig for Vindstødene. Fjældryggen var saa smal, at Scoresby udhvilede sig her efter Opstigningen ridende overskrævs paa Kammen. Planter var der, naar et Par Lavarter undtages, ingen af, men derimod var det mineralogiske Udbytte større. Den underste Bjergart i Fjeldet var et flere Hundrede Fod mægtigt Lag Lerskifer, derpaa

et Lag meget krystallinsk Porfyr, over dette atter et Lag Lerskifer, som havde en vis Lighed med bituminøs Skifer, men som dog var fast nok til i Forbindelse med den horisontale Lagdannelse at danne de ovenomtalte Spidser. Paa Stranden nordfor Kap Moorsom fandt Scoresby igjen Spor af de Indfødte, nemlig to Teltringe og et Ildsted, hvor der endnu laa Aske og forkullet Træ; endvidere fandtes der en Mængde bearbejdede Knokler. Den ældre Scoresby fandt paa en Slette paa Sydsiden af Øen Rester af i det Mindste 50 Sommerboliger, rundt om hvilke der laa strøet en Mængde Knokler af Bjørne, Narhvaler, Rensdyr og flere andre Dyr. Om Natten regnede det uafbrudt, og det blæste en Storm af NE., som vedvarede hele den næste Dag.

Den 12. Avgust om Morgenen afgik to Baad-expeditioner fra Skibene. De skulde undersøge Farvandet paa begge Sider af Øen og se, om der fandtes Hvaler. Kort efter Baadenes Afrejse blæste det igjen op til en Storm med Regntykning, medens Isen, ved hvilken Skibene vare fortojede, kom i Drift, saa at disse maatte gaa under Sejl. Først henad Aften og i Løbet af Natten kom Baadene. Det Parti, der havde været inde i Mountnorris Indløb, havde ikke set Hvaler, men opdaget en Gruppe Øer. De havde landet forskellige Steder, men ikke truffet Spor af Beboere, hvad der var meget rimeligt, da Eskimoerne nødig vælge en Nordside til Boplads. Vegetationen var fuldstændig slaaet ned af de heftige Regnskyl. Det andet Mandskab, som skulde undersøge Davy Sund, havde fundet Sydsiden af Traill Island fuldstændig fri for Is, og havde Vejret været gunstigt, kunde det være trængt langt frem. Noget indenfor Kap Simpson havde man truffet mange gamle Hytter, rundt om hvilke der, som sædvanlig, laa Masser af Knokler; imellem disse fandtes en Lampe samt mange Slædeskinner af Hvalknokler og Narhvaltand, hvilket viste, at Beboerne her havde gjort hyppig Brug af Slæder.

Det havde været Scorebys Mening at tage Kysten i Besiddelse i Kongen af Englands Navn d. 12. Avgust, men dette blev forhindret af Uvejret, og efter den Tid blev der ikke oftere Lejlighed til at gjøre Landgang. Imidlertid havde Skibene mange Farer og Møjsommeligheder at kæmpe med, thi Stormen og en i WSW-lig Retning sættende Strøm, som løb med en Fart af 3 Mil, førte dem ind i Davy Sund, hvor Isen efterhaanden pakkede paa, og kun med Nød og næppe undgik de at blive skruede ned.

Strømmene i Davy Sund ere meget voldsomme, navnlig paa Sydsiden, hvor de sætte haardt mod Land

med en saadan Fart, at en af Scoresbys hurtigste Baade næppe kunde komme frem imod den, men forøvrigt er deres Retning saa forskjellig paa de forskellige Steder, at det er meget vanskeligt at bestemme deres Virkning. Der var ingen Lejlighed til noiaagtig at maale Forskjellen mellem Høj- og Lavvande, men Scoresby anslog den til 8 à 10' i Springtid. Aarsagen til denne stærke indgaaende Strøm i Davy Sund maa rimeligvis søges i, at de Øer, som begrænse dette mod Syd, Canning Island og Nordenden af Liverpool Kysten, stikke saa langt frem mod Øst i Forhold til Kap Parry og Østenden af Traill Island, at de ligesom fange den sydgaaende Polarstrøm og vise den indefter. Ved Scoresby Sund springer Sydenden af Liverpool Kysten saa langt udenfor Kap Brewster, at Hovedstrømmen bliver vist af udenom dette sidste. Følgen heraf er ogsaa, at Strømmen fører en stor Mængde Polaris ind i Davy Sund, medens Isen i Scorebys Sund hovedsagelig bestod af Isfælde og Is, som var dannet i Fjorden.

Efter at Stormen havde udraset, fik Scoresby Lejlighed til at tage Observationer og Pejlinger til det omgivende Land. Liverpool Kysten ender mod Nord med et stærkt fremspringende Forbjerg, Kap Gladstone; nordfor dette er et tre Mil bredt Indløb, som sandsynligvis staaer i Forbindelse med Hurry Indløb og saaledes gjør Liverpool Kysten til en Ø. Nord herfor synes Landet at bestaa af Øer, af hvilke en større mellem 71° 36' og 71° 47' blev kaldt Canning Island. I Bunden af Davy Sund laa en tilsyneladende stor Ø; bag denne saaes en Bjergkjæde med meget høje Fjælde, der fik Navnet Werner Mountains, som rage saa højt op, at hele den øvrige bjærgfulde Kyst kun synes at bestaa af lave Høje i Sammenligning dermed; Scoresby anslog Højden til mindst 6000'. Davy Sund deler sig ved den omtalte Ø og sender en Arm, Flemming Sund, mod SW. og en anden mod NW. Den Sidste staaer rimeligvis i Forbindelse med en sydøstgaaende Gren af den senere opdagede Kejser Franz Josephs Fjord.

Efter nogle Dages Forløb, i hvilke Scoresby fangede tre Hvaler, kom han den 20. Avgust igjen ind i Davy Sund og fortsatte Kaarttegningen af Landene her. Fra den 20. til den 26. blev Vejret igjen stormende og regnfuldt, og Bevægelsen i Ismasserne fordrøede hele Scorebys Opmærksomhed for at redde Skibet. Engang blev dette endog presset op paa Isfoden og stod dér i flere Timer. Den 26. Avgust saa Scoresby Kysten sidste Gang og afsluttede sine Maalinger. Den 27. holdt han E. i for at begynde Hjemrejsen, og den

30. var han ude af Isen. Efter en meget stormfuld og urolig Hjemrejse ankrede han ved Liverpool d. 18. September.

Den Kyststrækning, som Scoresby saaledes havde tegnet Kaartskitse over, udgjør 6 Breddegrader eller 90 danske Mil. Heraf var det navnlig Yderkysten fra 70° til 72½°, fra Kap Brewster til Kap Parry, som han fik Lejlighed til at besøge og kaartlægge med nogen Nøjagtighed; derimod tillod Øjemedet for hans Rejse ham ikke at trænge ind i de indre Forgreninger af de forskellige dybe Sunde og Fjorde. Han godtgjorde Kystens Tendens til Øformation, og han mener, at Davy Sund muligen skulde gaa tværs gennem Grønland og munde ud i Uperniviks Isstrøm paa omtrent 72¾°. Han støtter sig her til nogle Oplysninger, som han har faaet fra Giesecke, og som i alt Fald ikke alle ere ganske paalidelige. Giesecke anfører saaledes bl. a., at den nordligste Isfjord, det lykkedes ham at undersøge, laa paa 75° 10', medens han faktisk ikke har været nordfor 73½°. En af Grundene til, at Scoresby sluttede sig til Hypotesen om et gennemgaaende Sund, er, at Strømmen i Davy Sund løber meget stærkt ind, medens han ikke har observeret, at den løb ud. Som jeg før har nævnt, er det rimeligt at søge Grunden til den indgaaende Strøm i den gjensidige Beliggenhed af Kap Gladstone og Kap Parry, medens Mangelen paa den udgaaende Strøm sandsynligvis ganske naturlig kan forklares ved, at Vandmassen søger sydpaa gennem Hurry Indløb og mulige Sunde vestfor Jamesons Land og derpaa fra Scoresby Sund enten ud i Form af den tidligere omtalte, underløbende Strøm, eller gennem eventuelle Sunde fra den sydvestlige Gren af Scoresby Sund til Kysten ved Kap Barclay.

Om Strømforholdene ved Grønlands Østkyst siger Scoresby: Hovedstrømmen gaaer ned langs Landet i sydlig og sydvestlig Retning, men inde ved Kysten er der desuden en periodisk ind- og udgaaende Strøm. I Juni og Juli, saalænge Sneen paa Landet smelter, er der en fra Kysten udgaaende Strøm, som i Forbindelse med vestlige og nordvestlige Vinde fører Isen ud fra Land og saaledes gør det muligt at komme ind til Kysten med Skib. Saasnart imidlertid Sneen paa Fjældene er smeltet, ophører denne udgaaende Strøm og en indgaaende Strøm bringer atter Isen ind til Kysten.

Vejret var i Juni og Juli udmærket smukt med meget Vindstille. Ude paa Søen er Taage hyppig, men inde ved Kysten er det i Almindelighed klart Vejret og Solskin, medens man kan se Taagen staa som

en Skybanke i Øst. Solen kan undertiden gøre flere Kredsløb paa Himlen uden at blive bedækket af en Sky, og i saadanne Tilfælde bliver Heden paa Land meget stor. Solens bestandige Virkning har en voldsom Indflydelse paa Planteverdenen, saa at Planter i Løbet af faa Uger spire, blive fuldvoxne, blomstre og sætte Frø. Uden denne hurtige Udvikling vilde Planterne slet ikke kunne trives. I August blæste paa Yderkysten heftige nordlige Storme¹⁾, ledsagede af voldsomme Regnskyl og undertiden af Hagl og Sne.

Scoresby traf ingen Eskimoer, men derimod fandt han mange Vidnesbyrd om, at disse Egne havde været beboede, rimeligvis for ganske nylig; saaledes fandt han Aske ved Ildsteder paa Kap Swainson og Traill Island. Scoresby mener, at Eskimoerne muligvis ere flygtede ved Synet af det for dem saa fremmede Fænomen, Skibet. Dette er efter min Mening næppe rimeligt, da de i saa Tilfælde vilde have efterladt Telt og Bohave ved Stranden og selv flygtet op mellem Fjældene, saaledes som de Aaret efter gjorde, da Clavering traf nogle Indfødte. Det er rimeligt at antage, at de paa den Tid have været længere inde i Fjordene paa deres Sommerpladser for ved Renjagt og Laxefangst at rekreere sig efter Vinterens Savn og Mørke.

Scoresby mente, at Fundet af en Trækiste i en Grav ved Kap Hope samt den Maade, paa hvilken forskellige Renhorn og Narhvaltænder vare flækkede, nemlig, som før omtalt, ved at bore Huller i en Række tæt ved Siden af hinanden, skulde tyde paa, at Befolkningen her skulde have været under Paaavirkning af eller i Berøring med Fremmede, og han antog, at disse Fremmede muligen kunde være de gamle Nordboer. Heri tager han imidlertid fejl, thi den omtalte Maade at flække Renhorn paa er ægte eskimoisk og findes, som bekjendt, paa Vestkysten af Grønland og i det nordlige Amerika, overalt, hvor der findes Eskimoer.

Denne Scoresbys heldige Rejse, fra hvilken han med saa faa Midler og bundet af mange andre Hensyn havde hjembragt saa smukke Resultater, var Grunden til, at der allerede næste Aar, 1823, fra England kom en Expedition herop for paa et noget

¹⁾ Man kan af Scoresbys Dagbog ikke se, om her er ment retvisende eller misvisende.

nordligere Punkt at anstille forskellige videnskabelige Observationer¹⁾).

Efter at den bekendte Kaptajn, senere General Sabine, som i 1819—20 havde været med Parry i Baffinsbugten, havde anstillet Observationer med Pendulsvingninger for at erfare Sekundpendulets Længde paa forskellige Steder af Jorden for derigjennem at komme til Kundskab om Jordens Form, blev det besluttet at udstrække disse Observationer ogsaa over de arktiske Egne. Som Følge heraf blev i 1823 Briggen „Griper“ udrustet for under Kommando af Clavering at være til Raadighed for Sabine paa et Togt til det nordlige Norge, Spitzbergen og Østgrønland.

„Griper“ afgik fra Themsmundingen d. 11. Maj 1823, opholdt sig i Hammerfest fra den 2. til den 23. Juni, hvorefter Kursen blev sat paa Spitzbergen, hvortil man ankom d. 1. Juli. Sabine blev nu sat i Land her for at anstille sine Forsøg, og der blev efterladt en Baad med Besætning og Proviant, saa at Sabine, i Fald der tilstodte Skibet noget, kunde gaa tilbage til Hammerfest med Baaden. Imidlertid gik Skibet nordefter d. 5. Juli, men naaede kun til 80° 20', da det mødte uigjennemtrængelig Is, der strakte sig omtrent i E.-W. Clavering fulgte nu Iskanten mod W. i en Strækning af 60 Kvml., men da Iskanten her trak sig mod S., og den saaledes vilde komme i hans Rute paa Vejen fra Spitzbergen til Grønland, vendte han tilbage til Spitzbergen, hvor han ankom d. 11. Juli. Da Sabine havde endt sine Observationer, forlod „Griper“ igjen Spitzbergen d. 24. Juli og styrede over mod den grønlandske Kyst. Clavering prøvede først paa at komme igjennem Isen paa 77° 30' d. 28. Juli, da han mødte Isgrænsen paa

2° W. Lgd. Han maatte imidlertid snart opgive Forsøget og sejlede derefter SW. paa langs Iskanten. Først d. 2. Avgust paa 74° Br. og 15° W. Lgd. fandt han en Strækning med mere spredt Is, gennem hvilken det lykkedes ham at trænge frem til Kysten, som naaedes d. 8. Avgust. Medens Skibet laa i Isen, var det hyppig Taage med fuldstændig Vindstille, saa at man de sidste tre Dage, før man naaede gennem Isen, maatte anvende Baadene til Bugsering. Indenfor Isen var der et flere Kvartmil bredt Landvand. Det Sted, hvor man kom ind til Kysten, var omtrent paa 74° 20', mellem to Forbjærge, som man kaldte Kap Borlase Warren og Kap Wynn¹⁾. Paa Kysten saaes flere Steder Rester af Hytter samt Tegn paa, at de Indfødte selv havde været her for kort Tid siden.

Den 9. drev Skibet i Stille NE. i. Medens alle andre Beretninger fra disse Egne omtale en Strøm-sætning i sydvestlig Retning, paastaa saavel Clavering som Sabine, at denne Strøm ikke eksisterer, idet de paaberaabe sig, at der i „Griper“ netop i den Anledning blev ført et meget nøjagtigt Bestik, men uden at man fandt Spor af Forsætning sydi. Sabine tilføjer dog, at Ikke-Existensen af en Strøm indenfor Isbarrieren ikke udelukker, at der undertiden ved dennes Ydergrænse mellem den brudte Is kan forekomme en sydgaaende Strøm, der efter hans Mening maa hidrøre fra de fremherskende nordøstlige Vinde, som virke paa Ismasserne, der atter sætte Vandet i Bevægelse. Som bekendt, have Clavering og Sabine taget fejl, idet den sydgaaende Polarstrøm langs Grønlands Østkyst er hævet over enhver Tvivl; men selvfølgelig kan der paa sine Steder inde under Land løbe et Idvande i modsat Retning. Floden satte NE. i, men Forskjellen mellem Høj- og Lavvande var meget lille, højst 3'.

Den 11. Avgust gjordes Landgang paa Sydspidsen af Shannon Øen paa 74° 55' for at anstille Observationer. Om Eftermiddagen sejlede man atter nordi, men mødte allerede om Aftenen uigjennemtrængelig Is, saa at Skibet for Natten maatte fortoje ved Isen udfor Nordpynten af Shannon Øen. Clavering mente her at have naaet Grønlands Nordøstpynt. Mod NW.

¹⁾ Edward Sabine: „An account of experiments to determine the figure of the earth etc.“ London 1825. S. 159—161 og 416.

„Journal of a voyage to Spitzbergen and the East of Greenland, in His Majesty's Ship „Griper“. By Douglas Charles Clavering Esq., Commander. Communicated by James Smith Esq. of Jordanhill“ i „Edinburgh new philosophical Journal 1830 April—Juli.“

Desværre har det ikke været mig muligt at opdrive ovennævnte Bog i Kjøbenhavn, saa at jeg har maattet benytte et Uddrag, som findes i „Petermann's Mittheilungen“ 16. Bind 1870, S. 320.

Claverings Journal blev aldrig udførlig behandlet af ham selv, da han strax efter sin Hjemkomst i 1823 gav den til ovennævnte James Smith, fordi han selv skulde til Vestkysten af Afrika. Paa Tilbagevejen herfra i Sommeren 1827 gik han til Grunde med sit Skib „Redwing.“

¹⁾ De samme Forbjærge havde Aaret i Forvejen af Scoresby faaet Navnene Kap Herschell og Kap Clark; men rimeligvis har Scoresbys Kaart over den af ham berejste og kaartlagte Kyststrækning ikke været Clavering bekendt. Scoresbys Bog om Rejsen udkom først i 1823, da han vel ellers her som andre Steder paa Kysten havde beholdt de af Scoresby givne Navne.

saaes højt Land paa omtrent 76°. To Øer mod Nord fik Navnene „Haystack“ og „Ailsa“ (denne sidste Ø blev forøvrigt ikke gjenfundet af den tyske Expedition i 1869--70). En Bugt eller Fjord indenfor disse Øer blev kaldet „Roseneath Inlet“ og en større noget sydligere „Ardencape Inlet.“

Da Isen den næste Dag satte paa Land, og der fra Højderne kun saaes fast, kompakt Is mod Nord, besluttede man at oprette Observatoriet paa nogle Øer, som man havde passeret den foregaaende Dag, og som senere fik Navnet Pendulum Islands. Disse Øer ligge paa 74½° Br. Det var de nordligste Punkter af det Land, som Scoresby Aaret i Forvejen havde tegnet Toning af og indlagt paa sit Kaart, ganske vist noget for nordlig, under Navnene Kap Beaufoy og Kap Bright.

Den 13. Avgust blev Observatoriet og Telte bragte i Land paa Sabine Øen, den største af Pendulum Øerne.

Den 16. forlod Clavering Skibet med 3 Officerer, 16 Mand og to Baade for at undersøge Kysten sydefter forbi Kap Borlase Warren. Paa denne Udflugt var det, at han skulde være saa heldig at træffe Indfødte. Allerede ved Kap Borlase Warren fandt han de første Tegn paa deres Nærværelse i Form af Husruiner, Grave og Spækforraad, der vare lagte ned under Stenbunker langs hele Kysten. I Gravene fandtes kun nogle hensmuldrende Knokler. Da man om Aftenen den 18. vilde slaa Telt paa Sydsiden af den senere efter Clavering opkaldte Ø, fik han fra den anden Baad, som havde været lidt i Forhaanden, at vide, at der var set Indfødte lidt længere vestpaa. Clavering begav sig strax derhen og fandt et lille Telt af Sælkind staaende paa Stranden ikke langt fra Højvandemærket.

Jeg skal lade Clavering med sine egne Ord beskrive Mødet:

„Der var ingen i Teltet, thi de Indfødte havde, forskrækkede ved Synet af os, trukket sig tilbage til nogle høje Klipper i Nærheden. Vi saa to af dem, som spændt iagttog enhver af vore Bevægelser. Sammen med en af mine Officerer gik jeg hen til dem, idet vi ved Tegn lod dem forstaa, at vi kom med venlige Hensigter. De lod os komme hen til Foden af den 15' høje Klippe, de stod paa. Her lagde vi en Kikkert og et Par uldne Vanter og trak os derpaa nogle Skridt tilbage, hvorpaa de strax kom frem, tog Gjenstandene op og løb hurtig tilbage til Toppen af Klippen. Vi lod dem have Tid til i et Par Minutter at undersøge Gaverne, nærmede os derpaa igjen, og nu tilfod de os at komme helt hen til sig og give dem Haanden, en Ceremoni, som de slet ikke syntes at forstaa. Trods vore Bestræbelser for at indgyde dem Tillid, rystede de

hele Tiden som Æspelev. Vi førte dem derpaa til deres Telt, som vi betragtede nøjere, og lod dem forstaa, at det vakte vor store Beundring.

Teltet var lille; det indtog en Flade af omtrent tolv Fod i Omkreds, og det højeste Punkt i Midten var omtrent fem Fod over Jorden. Skelettet eller Stativet bestod af Træ og Hvalben; det første maa de have opsamlet paa Kysten. Der fandtes ogsaa en lille Baad, lavet af Sælkind og i ingen Henseender forskjellig fra dem, som Cranz og Egede have beskrevet. Ved Siden af Baaden laa Harpunerne og Lanserne med Skafter af Træ, Spidserne af Ben og paa enkelte af Jærn, der øjensynlig var af meteorisk Oprindelse. Vi viste dem derpaa vor egen Baad; dog vare de bange for at gaa ned i den. Vi forlod dem nu og vendte tilbage til vore Telte for Natten.

Om Morgen den 19. Avgust vare vi meget ivrige efter at forny Bekjendtskabet med vore Eskimo-Venner, og heldigvis var det ogsaa lykkedes os at vinde deres Tillid. I Løbet af Dagen kom Mænd, Kvinder og Børn til vort Telt. De tilbød os Sælhund- og Hvalroskjød, idet de med Hænder og Tænder rev store Stykker deraf paa den modbydeligste Maade. Vi gav dem Skibstvebakker og salt Kjød derfor, hvilket sidste de imidlertid strax spyttede ud. Stor var deres Forbavselse, da jeg lod et af Børnene vaske for at komme til at se den naturlige Hudfarve, som var gjort ukjendelig af Smuds og Tran. Barnet havde efter at være blevet vasket en varm brun, kobberagtig Farve. Haaret var sort, Ansigterne runde, Hænder og Fødder meget kjodfulde og buttede. Deres Ansigtstudtryk var yderst stupid og intetsigende; dog hidrørte dette sandsynligvis for en Del fra deres Forbavselse over alt, hvad de saa. De vare klædte i Sælhundskind med Haarene indefter. Da jeg vidste, at vi igjen vilde træffe dem paa Tilbagerejsen og ikke vilde spille mere Tid, da denne paa Grund af den fremrykkede Aarstid blev kostbar, forlod vi dem om Eftermiddagen Kl. 4. — — —

Clavering roede derefter videre vestpaa ind i en dyb Bugt sydfor Clavering Øen, der sandsynligvis er den samme, som i 1654 blev opdaget af Hollænderen Gale Hamkes paa omtrent 74°. Scoresby har aflagt den paa sit Kaart under Navnet Scotts Indløb, medens han sætter Gale Hamkes Bugt paa 75° mellem Shannon Øen og Pendulum Øerne. Paa de gamle hollandske Kaart var den imidlertid aflagt paa 74° og med en i Hovedtrækkene temmelig rigtig Form. Da man var kommen gennem det smalleste Sted mellem Clavering Øen og det sydfor liggende Fastland, udvidede Fjorden sig til et bredt Bassin, fra hvilket der igjen strakte sig Fjordarme i forskellige Retninger. Hele Bassinet var fuldstændig rent; ikke et eneste Stykke Is var at se paa den store Vandflade.

Da Tiden ikke tillod Clavering at undersøge alle disse forskjellige Fjordarme, landede han paa en 5000' høj Ø, omgivet af Bræer, for at faa et Overblik over Omegnen. Øen blev kaldet Jordan Hill. Derpaa valgte Clavering at gaa sydpaa gennem en smal

Havarm, som han antog for at være et Sund, der atter vilde føre ham ud til Kysten. Det viste sig imidlertid at være en Fjord, meget lang, meget smal og med ringe Dybde. Medens Fjældene omkring Jordan Hill vare høje og stejle, blev Landet jævner efterhaanden, som man kom ind i Bunden af Fjorden, der døbttes Loch Fine; ogsaa Udseendet blev mere smilende, da der her blev mindre goldt. Der blev her skudt nogle Svaner; tidligere havde man truffet Ræve, hvide Harer og Ryper. Medens det hidtil havde været fuldstændig Vindstille med smukt og klart Vejr, fik man her i Fjorden den 22. August lidt sydlig Vind, som samme Aften bragte Baadene til Eskimoerne paa Clavering Øen. Jeg lader nu atter Clavering fortælle:

„Den 23. og 24. August tilbragte vi sammen med de Indfødte, hvis Antal med Kvinder og Børn var 12. De modtog os meget godt, men vore Beskræbelse for at gjøre os forstaaelige blev fuldstændig resultatløse. De horte aabenbart til samme Race som Eskimoerne i andre Dele af Grønland og i det nordlige Amerika. Vort Samkvem med dem var for kort til at lære noget af deres Sprog, men den af Kaptajnerne Parry og Lyons givne Beskrivelse af de Indfødte ved Iglulik passede i alle Henseender paa vore Venner. Jeg lagde især Mærke til den samme overtroiske Ceremoni at bestænke en Sælhund eller Hvalros med Vand, før Huden blev trukken af den. Deres Forbavselse, da de saa en af Matroserne skyde en Sælhund, var umaadelig stor. For første Gang i deres Liv hørte de Knaldet af et Gevær. Vi bad en af dem om med sin Baad at hente det dræbte Dyr, der svømmede paa Vandet. For han landede, vedblev han at dreje Sælhunden rundt, indtil han havde fundet Hullet, hvor Kuglen var trængt ind. Han stak sin Finger derind og udtrykte sin Forundring ved den besynderligste Raaben, samtidig med at han hoppede og dansede som en Besat. Senere bad vi ham om at flaa Dyret, hvilket han gjorde hurtig og godt.

For at give de Indfødte en yderligere Prøve paa vor Færdighed i Skydning, blev flere Skud affyrede mod et Maal, men uden at de fik Lov til at se, hvorledes Geværerne blev ladede. Derefter gav vi dem en Pistol i Haanden, og en af dem skød den af ud i Vandet, men Tilbageslaget af Pistolen, forskrækkede ham saa meget, at han strax sneg sig ind i sit Telt. Den næste Dag saa vi, at de alle havde forladt os, efterladende Teltet og alle deres Redskaber, rimeligvis kun bevagede til denne Flugt af Forskrækkelsen over Skydningen.“ — — — —

I de følgende Dage fortsatte Clavering Rejsen nordefter og gik d. 27. ind i Fjorden mellem Clavering Øen og Fastlandet nordfor, men uden at gaa ind til Bunden. Den 29. naaede de tilbage til Skibet efter 13 Dages Fraværelse¹⁾.

¹⁾ I dette Tidsrum havde de tilbagelagt paa Ud- og Hjemrejsen ialt omtrent 48 Mil, altsaa gennemsnitlig 3, Mil

Ombord paa Skibet havde man ogsaa haft godt Vejr, saa at Kaptajn Sabine kunde afslutte sine Observationer, hvorpaa alle Telte og Instrumenter igjen blev bragte ombord. Søndag d. 31. August lettede „Griper“ atter Anker. Det havde været Claverings Mening at gaa videre nordefter, thi fra Toppen af Fjældene havde man set Havet isfrit mod Nord lige ind til Kysten, saa langt Øjet rakte. Da det imidlertid i flere Dage blev Stille, maatte han opgive denne Plan, da Aarstiden allerede var temmelig fremrykket, og hans Instrux paabød ham at sørge for under ingen Omstændigheder at udsætte sig for en Overvintring. Da der derfor den 4. September rejste sig lidt nordlig Vind, blev der holdt sydefter langs Kysten. Om Middagen sendtes en Baad i Land paa en lille Ø udfor Kap James (Scoresbys Jacksons Island) for at maale Bredden. Den 6. landede man paa Kap Broer Ruys, og den følgende Dag passerede man en stor Bugt, som Clavering gav Navnet „Foster Bay,“ fra hvilken flere Fjorde skære sig ind i Landet. Dette var Indløbet til den af den anden tyske Nordpolarexpedition i 1870 opdagede store Kejser Franz Josephs Fjord. Den 8. stod man sydi langs Kanten af Landisen, som laa fem til sex Kvml. fra Kysten i Nærheden af Kap Parry. Her pressede Isen om Aftenen sammen om Skibet og løftede det i Vejret, men „Griper“ slap dog godt derfra. Lige til den 13. September sejlede man sydi indenfor Isbarrieren med smukt Vejr. Den 13. blæste det op af NNE., og Isen satte haardt paa Kysten, saa at „Griper“ endog mistede to Ankere. Da Vejret om Morgen den 14. bedagede sig, besluttede Clavering at bane sig Vej ud gennem Isen. Efter kun to Timers Sejlads gennem Isen lykkedes det ham ogsaa at naa aaben Sø, saa at Isbæltet her maa have været meget smalt.

Hele den Kyststrækning, langs hvilken man havde sejlet, var høj med Toppe paa mellem 1000 og 3000 Fod, medens der i det Indre findes Fjælde af omtrent den dobbelte Højde. Havbunden viste samme Karakter som Landet. Der var i Almindelighed dybt undtagen de Steder, hvor Landet skraanede jævnt ned mod Stranden. „Griper“ gik derefter til Trondhjem for at fortsætte sine videnskabelige Observationer og kom kort før Jul atter tilbage til England.

Claverings Rejse er et godt Bevis paa, at Eftersommeren ogsaa her er udmærket skikket til Expeditioner. Overalt fandt man Fjordene isfri. Stille og klart Vejr herskede saa godt som hele Tiden, og paa

pr. Dag (Opholdene iberegnet) hovedsagelig ved Hjælp af Aarerne.

Baadrojsen var Clavering ikke en eneste Gang nødsaget til at ligge i Telt Dagen over paa Grund af ugunstigt Vejr. Saavel han som Scoresby Aaret i Forvejen havde imidlertid andre Hovedøjemed for deres Rejser, hvilke ikke kunde tilsidesættes for Undersøgelsen af dette højt interessante Land, og de kunde selvfølgelig derfor ikke ofre saa megen Tid derpaa, som de gjerne vilde. Navnlig er det beklageligt, at Udbyttet af Claverings Samkvem med Eskimoerne blev saa ringe, da disse flygtede paa Grund af den omtalte Skydning. Hvilke Mængder af interessante Spørgsmaal kunde disse Eskimoer ikke have bidraget til at besvare? Vare deres Forfædre komne sydfra rundt om Kap Farvel eller nordenom Grønlands endnu ukjendte Nordspids? Vare de de sidste Rester af en uddøende Befolkning, eller vare de kun en lille Del af en talrig, men spredt Stamme? Disse, saavel som mange andre Spørgsmaal vente endnu paa deres Løsning. Det er den eneste Gang, at der er truffet Indfødte paa Østkysten nordfor 66°, thi det lykkedes hverken Scoresby Aaret i Forvejen eller den anden tyske Nordpolarexpedition senere at møde Eskimoer, skjønt den sidstnævnte Expedition paa Slæderejser besøgte det samme Sted, hvor Clavering havde truffet dem, og rejste meget omkring i denne Egn. Foruden Sabines Pendulobservationer og Claverings Kaart over den berejste Strækning bragte „Griper“s Expedition imidlertid kun et lille Bidrag til Landets Undersøgelse i geologisk og naturhistorisk Henseende; dertil var Opholdet altfor kort og Tiden for optagen af Expeditionens Hovedøjemed.

Samme Aar, som Clavering og Sabine vare paa Østkysten, udkom Scoresbys før omtalte Værk om hans Rejse og Opdagelser i 1822. Medens man i Danmark flere Aarhundreder igjennem havde kostet Masser af Penge og Anstrængelser paa at naa denne gaadefulde Kyst, som man troede skulde gjemme Løsningen paa Spørgsmaalet om, hvad der var blevet af de gamle Nordboer; medens man herfra havde udsendt Expedition efter Expedition, uden at det var lykkedes at naa Maalet, havde nu den engelske Hvalfangerkaptajn ved Valget af en passende Aarstid og et passende Sted uden synderlig Anstrængelse og uden Pengeofre berejst og kaartlagt en Kyststrækning paa flere Breddegrader, og han var kun ved et Tilfælde bleven forhindret i at tage Landet i Besiddelse i den engelske Konges Navn, dette Land, som i alt Fald nominelt havde hørt til de danske Skatlande, og som

muligvis endnu (det troede man i alt Fald dengang) var Hjem for Efterkommere af danske Mænd.

Scoresby havde desuden udtalt det som sin bestemte Mening, at hvis han ikke havde haft andre Hensyn at tage, nemlig til Hvalfangsten, vilde han i Løbet af tre til fire Uger have kunnet berejse hele Kysten sydfør 69° Br. og ned til Kap Farvel samt undersøge alle de Steder, hvor der kunde være Tale om, at de gamle Kolonier havde ligget. Aaret efter havde ogsaa Clavering med forholdsvis Lethed besøgt Kysten og undersøgt en Strækning deraf. Intet Under derfor, at man i Danmark modtog Efterretningen om Scoresbys Rejse med en Interesse og Opmærksomhed som intet andet Sted. Det var jo muligt, at Scoresby et af de følgende Aar vilde benytte Lejligheden og undersøge den sydlige Kyst og samtidig tage Landet i Besiddelse. Der blev derfor i de nærmest paafølgende Aar nedsat en Kommission, som „i al Stilhed“ forberedede en Expedition, der i Konebaad skulde undersøge Østkysten fra Kap Farvel nordefter, saa langt Omstændighederne vilde tillade det, om muligt til Scoresbys sydligste Punkt, Kap Barclay.

Expeditionen kom imidlertid først i Stand i 1828¹⁾, og den afrejste fra Kjøbenhavn under Ledelse af daværende Løjtnant i Marinen *W. A. Graah*. Den tilbragte Vinteren 1828—29 i Nanortalik, og i 1829 berejste Graah, som bekjendt, Kysten op til Vendom, en lille Ø paa 65 $\frac{1}{4}$ °. Herfra saa han i en Afstand af 10—12 Mil nogle Øer, som han antog for dem, som Danell saa i 1652, og som Graah derfor kaldte Danells Øer.

Videre kunde han dengang ikke komme for Isen, og han berejste derfor i nogen Tid, den nærmeste Omegn sydfør. I Avgust lykkedes det ham at naa lidt højere, til en Ø paa 65° 20', som han kaldte Dannebrog's Øen, og som blev hans nordligste Punkt. Herfra tiltraadte han Tilbagerejsen efter at have taget Landet, som han kaldte Frederik VI's Kyst, i Besiddelse i Kongen af Danmarks Navn.

Graahs Instrux satte ham det sydligste af Scoresbys sete Land paa 69 $\frac{1}{4}$ ° Br. som Maal, og det paalagdes ham „ej at vende om, førend Maalet var naaet, Forhindringerne være hvilke som helst, før den Tid i Aaret 1830, da saadant maatte blive absolut nødvendigt, for at De inden Vinterens Komme kan naa Friedrichsthal og derved undgaa det andet Vinterleje paa den øde Østkyst.“

¹⁾ W. A. Graah. „Undersøgelsesrejse til Østkysten af Grønland.“ Kbhvn. 1832.

Dette Maal lykkedes det imidlertid, som anført, ikke Graah at naa; heller ikke traf han Spor af Nordboruiner paa hele den berejste Strækning, paa hvilken han imidlertid kun kom ind i ganske faa af de der-værende Fjorde, da Isen og de mange Farer, Anstrængelser og Vanskeligheder, som Rejsen beredte ham, hindrede ham heri. Derimod fandt han en paa Kysten levende spredt eskimoisk Befolkning. At der, som man nu senere ved Kapt. Holms Expedition har faaet at vide, nordfor det nordligste af Graah naaede Punkt fandtes en forholdsvis tæt befolkning (Angmagsalik- og Sermilikfjordens Omegn), derom bragte Graah mærkværdig nok ingen Underretning, endskjønt Angmagsalik allerede omtales som en beboet Plads højt oppe paa Østkysten af Cranz i hans „Historie von Grønland.“ De af Graah opkaldte Danells Øer have efter Kapt. Holms Mening¹⁾ rimeligvis været de store Øer østfor Angmagsalikfjorden. Den yderste Pynt af Fastlandet indenfor Øerne er da Graahs Cap Dan.

Graah overvintrede 1829—30 paa Østkysten ved Nukarvik (nu Imarsivik) paa 63° 22' og prøvede den næste Sommer forgjæves paa at trænge videre nordpaa. Han maatte opgive det og naaede efter mange udsatne Gjenfordigheder i en meget lidende Tilstand midt i Oktober Frederiksdal. Han tilbragte den følgende Vinter ved Julianehaab og kom i September 1831 tilbage til Kjøbenhavn.

Efter Graahs Rejse forløb der en lang Række Aar, inden der fra dansk Side blev gjort noget for at fuldstændiggjøre og udvide hans Opdagelser paa Grønlands Østkyst, og det er først i det sidste Decennium, efter at Undersøgelserne paa Vestkysten ved Professor F. Johnstrups Initiativ vare komne i Gang, at Forsøget blev gentaget og en Expedition afsendt under Kapt. Holms Ledelse. Hertil skulle vi imidlertid senere komme tilbage. Hvalfangerne færdeles imidlertid stadig i Farvandet udenfor Kysten, og flere af dem have rimeligvis været i Land, men der foreligger ikke Beretning herom. Kun findes der i Dr. Petermanns Forord til Beretningen om den første tyske Nordpolsexpedition i 1868²⁾ anført, at Kapt. Albert Haake, Fører af Skibet „Bremen“, i Juli 1831 landede paa omtrent 74° Br. og fandt et 12 Kvml. bredt isfrit Farvand langs Kysten.

Den næste Expedition, vi skulle omtale, er Løjtnant Jules de Blosseville med den franske Orlogsbrig „La Lilloise“, der blev borte med Mand og Mus i 1833 i Farvandet mellem Island og Grønland¹⁾. Siden Otto Axelsens Expedition i 1671 havde ingen Expedition faaet et fuldstændig ulykkeligt Udfald.

Blosseville var en fransk Søofficer, der havde gjort flere Rejser rundt om Jorden og paa disse anstillet en Mængde magnetiske Observationer, der havde gjort hans Navn bekjendt i den videnskabelige Verden. I 1833 fik han Kommandoen af Briggen „La Lilloise“ paa et Togt til Farvandet omkring Island for at opretholde Orden blandt Hvalfangere og Fiskere i disse Farvande. Han fik desuden det Bihverv at anstille magnetiske Observationer for *Académie des sciences*. Officersbesætningen blev i den Anledning forøget med to Officerer, og der blev medgivet Skibet særlige magnetiske og astronomiske Instrumenter. Briggen blev udrustet i Rochefort i April. Fra Dieppe fik Blosseville en M. Defranc, der havde gjort syv Rejser til Grønland, med som Lods (ice-master). Dunkerque blev anløbet for at komplettere Besætningen med Folk, der var vante til Sejlads i de nordlige Farvande, og Natten mellem den 2. og 3. Juli forlod Briggen Dunkerque. Allerede fire Dage derefter ankom „La Lilloise“ til Nordfjord paa Island og styrede efter et kort Ophold her videre nordpaa. Et Par Dage senere mødtes Isen paa omtrent 68½° Br. med tæt Taage. Der blev derefter holdt SW. i, og da Vejret d. 29. Juli klarede op, og Skibet var paa $\begin{cases} 68^{\circ} 30' \\ 28^{\circ} 0' \end{cases}$, saaes en Strækning af Grønlands Østkyst mellem 68½° og 69° Br. og 25° og 26° Lgd. sydfor det sydligste af Scoresby opkaldte Punkt, Kap Barclay. Isen forhindrede imidlertid Blosseville i at komme Landet nær, og da det den næste Dag blev daarligt Vejr, vendte han tilbage til Island for at reparere nogle mindre Havarier. Han løb ind paa Vapnafjord og herfra hjemsendte han nedenstaaende Brev, dateret 4. Avgust, tilligemed et skitseret Kaart over den sete Landstrækning og en Toning.

I Brevet skriver Blosseville om sin Opdagelse:

„Den Kyststrækning af Grønland, som jeg har set, har jeg aflagt efter et eneste Sæt Pejlinger og en gisset Distance, som imidlertid ikke kan være meget fejl, da Scoresbys Pejlinger skære mine ved Kap Barclay. Efter Afrejsen fra Dunkerque har jeg ikke kunnet regulere mine Ure, men en Solskinsdag i Nordfjord og en anden i Vapna-

¹⁾ Meddelelser om Grønland. 9. Bind. Side 208—209.

²⁾ Petermanns Mittheilungen. Ergänzungsheft Nr. 28. 1871. S. VII.

¹⁾ Annales maritimes et coloniales 1834, 1835 og 1836, Bulletin de la Société de Géographie, 1834.

fjord have givet mig den samme Længde for disse to Steder, som er opført paa de danske Kaart, saa at Urenes Gang ikke har forandret sig. Den 27. Juli fik vi ingen Bredde-observationer, men Korrektionerne (paa den gissede Bredde) ere tagne efter Observationer fra den foregaaende og den paafølgende Dag, hvor Solen viste sig. Den 29. blev Observationerne tilendebragte; men, da vi vare indesluttede af Isen, have vi kun en meget daarlig gisset Rute, og det har været mig umuligt at udløbe en Basis. Jeg vender tilbage til de samme Farvande; jeg vil prøve paa igjen at se de samme Punkter og at fortsætte Rekognoseringen sydefter, idet jeg vil søge at komme Kysten saa nær som muligt. Det Eneste, jeg ønsker, er klart Vejr, men det er ganske vist meget fordringsfuldt at nære et saadant Ønske ved den grønlandske Østkyst, hvor vi have truffet alle Vinde ledsagede af Taage.⁴

Af Blossesvilles Toning og Kaart ses, at Kysten har været gjenembrudt af flere store og brede Fjorde eller er skjærmet af mange store Øer, hvad Scoresby jo ogsaa antog om den sydligste af ham sete Strækning. Nogle meget høje Fjeldtoppe saaes i Pic Breauté og Mont Rigny, der senere fra Krydsen „Ingolf“ blev maalt at have en Højde af 7600'. Noget videre har man siden ikke erfaret om denne Kyststrækning.

Den 5. Avgust forlod „La Lilloise“ Vapnafjord, og siden har man intet hørt fra den. Den blev set udenfor Ønundarfjord den 13—14. Avgust, rimeligvis efter at den havde gjort Rejsen nordom Landet, men derefter ophøre alle Spor. Det er sandsynligst, for ikke at sige ganske sikkert, at Blossesville er gaaet nordefter for at søge atter at faa Grønlands Kyst i Sigte; Skibet er da kommet i Besæt og blevet knust. Besætningen har derefter enten søgt at komme tilbage til Island ved Hjælp af Baadene eller at naa Grønlands Kyst, som de rimeligvis ikke have kunnet naa, uforberedte som de have været paa en saadan Expedition og uvante til alle de Strabadser, som en Tur med Baade over Isen og mellem Isen foraarsager. Selv om de muligvis skulde have naaet Kysten, hvad der ogsaa er højst usandsynligt paa Grund af den stærke sydvestgaaende Strøm, som med stor Hastighed maa have ført dem ned langs Landet¹⁾, have de dog næppe kunnet friste Livet her mere end en ganske kort Tid. Det Proviantforraad, de med Baadene muligvis kunne have ført med sig fra Skibet, kan nemlig ikke have været tilstrækkeligt til et længere Tidsrum for saa mange Mennesker, og de vare ikke forberedte paa at kunne ernære sig ved Jagt og Fiskeri. Sandsynligst er det efter min Mening, at,

hvis Skibet er blevet knust temmelig nær Island, har man i Baadene prøvet at komme tilbage hertil og er da forulykket i Isen eller paa Grund af Storm i aabent Hav. Er Skibet derimod kommet temmelig langt ind i Isen og maaske har siddet i Besæt i længere Tid, før det er blevet knust, har Besætningen muligvis faaet Tid til at gøre Baadene og Proviant klare og har søgt at naa den grønlandske Kyst, men efterhaanden har Strømmen sat Isen med Baadene sydpaa. Provianten er hurtigt sluppen op, og, udmattet af Sult, Kulde og Anstrængelser, er Besætningen efterhaanden bukket under Mand efter Mand, ligesom Eskimoerne paa King Williams Land senere fortalte om den forulykkede Besætning fra Franklins Expedition: „De faldt om og døde, medens de gik.“

Da „La Lilloise“ ikke kom hjem til Frankrig om Efteraaret, vakte det endel Uro og Ængstelse. Man trøstede sig imidlertid med, at Skibet muligvis af en eller anden Grund var blevet nødt til at overvintre paa Island. I 1834 udsendtes dog Briggen „La Borde-laise“ under Kommando af Ltnt. Dutailis for at søge efter og muligvis redde Besætningen fra „La Lilloise.“ Ligeledes blev Hvalfangerne opfordrede til at søge efter de Savnede, og der blev udlovet en større Sum til den, der fandt dem. Ltnt. Dutailis tilbragte hele Sommeren med at sejle rundt til de forskellige Havne paa Island og indhente temmelig tvivlsomme Oplysninger, som han kunde have faaet ligesaa godt i Reykjavik. Han maa imidlertid noget undskyldes, da han var fuldstændig ukjendt med Forholdene, da han fik sin Udkommando, hvorvel han ikke helt kan frikjendes for de Behrejdelse, der rejstes mod ham af de med arktiske Forhold mere kjendte engelske Søofficerer i en Artikel i „Army and Navy gazette.“

Samme Aar blev der i Norge i Sognet Sund i Nærheden af Romsdalsfjorden opfisket en Kasse med nogle franske Kaart, som man først antog havde hørt til „La Lilloise.“ Af Mærker og Blyantstreger paa Kaartene syntes det at fremgaa, at Skibet, fra hvilket disse stammede, var gaaet til Grunde nordfor Island mellem Grimsey og Øfjord. Det viste sig imidlertid senere, at Kassen ikke kunde hidrøre fra „La Lilloise“, da Kaartene bar en privat Kaarthandlers Mærke, medens „La Lilloise“ havde faaet sine Kaart udleverede fra Marinens Kaartdepot.

Næste Aar, 1835, afsendtes Korvetten „La Recherche“, kommanderet af Løjtnant Tréhouart, for at fortsætte Efterforskningerne efter Blossesville og hans Mænd. Ogsaa han gaaer først til Island, undersøger derefter Iskanten langs Grønlands Østkyst fra

¹⁾ Jeg skal blot henvise til, at Nansens Expedition i 1888, som var forberedt og udrustet i sit specielle Øjemed, i tolv Dage af Strømmen førtes fra 65½°—61½° Br.

Bredden af Kap Nord til Kap Farvel, hvad der var et temmelig overflødig og tidsspildende Foretagende, eftersom den Is, der havde ligget dér i 1834 for længe siden var bleven erstattet af nye Ismasser, som ikke kunde bære Spor af Blossville og hans Fæller. Tréhouart forsøgte derefter at komme ind til Frederiksdal paa den sydlige Del af Vestkysten, men fuldstændig ukjendt som han var med Isforholdene, spildte han Tiden med at forsøge at trænge gennem Isbarrieren istedenfor at gaa norden- og indenom den. Den 18. Juli opgav han Forsøget og gik til Island og kort efter hjem. Endnu engang udsendes „La Recherche“ under Tréhouart i 1836. Han gik ligeledes denne Gang først til Island, hvor en videnskabelig Expedition under Gaimards Ledelse landsattes. Tréhouart satte derpaa Kurs efter Vestkysten af Grønland og kom ind til Kolonien Frederikshaab, hvor det havde været hans Hensigt at tale med Graah for af ham at søge Oplysninger om Forholdene paa Østkysten. Graah var imidlertid paa Rejse, og, efter at have konfereret med Kolonibestyreren under et 14 Dages Ophold i Frederikshaab, gik Tréhouart atter under Sejl til Island, hvor han tog Gaimard og hans Expedition ombord og gik til Frankrig. Dermed afsluttedes Efterforskningerne, uden at de havde bragt noget som helst Bidrag til Løsningen af Spørgsmaalet om „La Lilloise“s Skæbne.

Skjønt disse Eftersøgelsesexpeditioner jo ikke havde noget direkte at gøre med den nordlige Del af Grønlands Østkyst, har jeg dog omtalt dem her, fordi de vise, at man i Frankrig dengang paa Grund af Ukjendskab til Forholdene bar sig fuldstændig forkert ad og spildte en Mængde Tid og Ulejlighed paa Steder, hvor der slet ikke kunde være Tale om, at „La Lilloise“s Besætning kunde være. Var nemlig Besætningen som Skibbrudne kommen i Land et eller andet Sted paa Island, kunde det ikke undgaaes, at det i Løbet af Vinteren og Foraaret 1833—34 var kommet til Øvrighedens Kundskab i Reykjavik, og herom kunde man have overbevist sig ved et ganske kort Besøg i denne By først paa Sommeren. Da dette imidlertid ikke var Tilfældet, var det eneste Sted, hvor man kunde vente at træffe Spor af de Forulykkede, de sydlige beboede Pladser i Vestgrønland og den sydlige Del af Østkysten. Saafremt „La Lilloise“s Besætning altsaa ikke var naaet ned til Kolonierne, havde en Baad-expedition, der, i Lighed med Graahs, fra Kap Farvel var gaaet nordefter langs Østkysten i 1834, muligen haft Chance for at træffe Sporene af den, om der end ikke var Udsigt til at træffe nogen i Live. I Stedet

herfor spildte man, som nævnt, Tiden med Undersøgelser rundt om Island og langs Iskanten — to Aar efter at „La Lilloise“ var forsvunden.

Fra England, hvor man dengang var mere vant til arktiske Expeditioner og Forhold, fremkom der flere Forslag til Hjelpeexpeditioner, som imidlertid ikke kom i Stand, og jeg skal her meddele et af disse Forslag, som blev fremsat af den berømte Sir John Ross¹⁾, da det for Øjeblikket kan have en vis Interesse at se, hvorledes denne berømte Rejsende havde tænkt sig en Undersøgelse af Grønlands Østkyst.

Ross antog, at Blossville havde søgt Tilflugt i Isen for en Storm paa Grund af, at Skibet var svagt. Han er her kommet i Besæt, Skibet er blevet knust, hvorefter Mandskabet har reddet sig ud paa Isen medtagende nogen Proviant; man er derefter naaet ind til Østkysten og har her enten indrettet sig samlede, som man bedst kunde, eller man har fordelt sig mellem de Indfødte, og nogle ere muligvis endnu (1836) i Live.

Ross foreslog, at Expeditionen skulde bestaa af „La Recherche“ og to mindre Fartøjer, af hvilke det ene skulde være forsynet med Hjul, som kunde løftes ud af Vandet, naar Isforholdene gjorde dette nødvendigt. For at spare Brændsel skulde man først tage sin Tilflugt til Dampen, naar Skibet var kommet op mellem Isen, og Fartøjerne skulde alle være forstærkede med Jærnplader. Forslaget lyder derefter saaledes:

„Skibene bør ikke forlade Frankrig før midt i Juni, fordi det vil være ligesaa unyttigt som farligt at gaa ind i Isen før Slutningen af Juli, men paa dette Tidspunkt kan man nærme sig den paa omtrent 69 $\frac{3}{4}$ °, paa hvilken Bredde Kysten i Almindelighed er temmelig isfri med Fralandsvind 2: NW.; Isen spreder sig da, og idet Dampfartøjet bugserer de to andre Skibe, søger man paa omtrent 69° Bredde at finde en Fjord eller Havn til de to smaa Fartøjer, hvilket rimeligvis vil lykkes henimod Begyndelsen af September. Her bringer man nu alle Materialer og alle Provisioner i Sikkerhed, hvorpaa „La Recherche“ vender tilbage til Frankrig efterladende tre Officerer og ti gode Matroser tilligemed Maskinmester og Tolk. Disse gjøre derefter de nødvendige Forberedelser til Overvintringen, 2: opføre en Hytte af Træ, som maa dækkes udvendig og indvendig med Sejldug ligesom ogsaa Loftet maa betrækkes med det samme Stof. Midt i Hytten skal der være et Træror af en Fods Diameter med en Ventil, bestemt til at lade Emnen slippe ud, medens et lille Rør anbringes forneden for at bringe frisk Luft til Ildstedet eller Kogestedet, som bør

¹⁾ Forslaget findes under Titlen: „Sur une nouvelle expédition dans les mers polaires à la recherche de „La Lilloise“ par M. le capitaine Sir John Ross“ i „Annales maritimes et coloniales. 2. Serie 1836. Partie non officielle. Tom. I S. 500.“

være midt i Hytten. Denne maa være 20' lang og 16' bred. Ved hver Ende bør der være en Kakkellov til Opvarming. Varmen i Rummet maa være tilstrækkelig til at forbinde Dampen i at fortætte sig paa Loftet.

I November, naar Sneen begynder at blive tilstrækkelig sammenfrossen til, at den kan skæres i store Blokke, skal der rundt om Hytten opføres en Sneemur af syv Fods Tykkelse, og Taget dækkes med omtrent fire Fod Sne. Derefter hældes der Vand paa Sneen, indtil den bliver en kompakt Ismasse, som vil sætte Huset i Stand til bedre at modstaa Polarvinterens heftige Storme.

Provianten til Overvintringen skal bestaa af:

1) Brød og Mel	Ration 1 livre pr. Dag.
2) Konserveret Kjød i Blikkaaser — $\frac{1}{2}$ — — —	
3) do. Suppe og Grønsager — $\frac{1}{2}$ — — —	
4) Citronsaff	— 1 — — Uge.

Man bør ikke bruge noget salt Kjød, undtagen saltet Flæsk og kun til Tider, hvor der arbejdes haardt, da hver Mand bør have 1 livre daglig. Vin, Likører og Brændevin skulle kun bruges som Medicin, Tobak maa ligeledes bruges med Maadehold og kun af Folk, som ere vant til at ryge. Alle Mand forsynes med Klæder af Faareskind og uldne Støvler med Korksåler, hvoraf hver Mand maa have mindst tre Par om Aaret, endvidere uldne forede Hatter, Hals-tørklæder, Handsker, saavel strikkede som af Skind, og Strømper.

Slæderne, som skulle benyttes til Undersøgelserne, skulle være ti Fod lange, tre og en halv Fod brede og ti Tommer høje. De maa have en Skoning eller Saal af Skifer eller Horn, som vil være bedre end Jærn eller Kobber. (De danske Kolonister i Grønland bruge Hval-Ribben). Slæderne trækkes ved Hjælp af et stærkt Reb, og hver Mand bør have et Læderbælte, hvori han efter Behag kan befæste Rebet. Paa denne Maade ville fem Mand med Slæderne kunne trække to Tons paa Isen.

Med en daglig Marschlængde af otte Kvml. begiver man sig paa Vej hver Aften Kl. 8 og gjør Holdt om Morgen Kl. 6—8 for at slaa Telt, spise et Maaltid Kjød og hvile sig til Kl. 6—7 om Eftermiddagen, da man atter indtager et Kjødmaaltid, før man fortsætter Rejsen. Sengen i Teltet skal bestaa af et Skindtæppe, som udbredes paa Sneen. Alle skulle tage tørre Strømper paa og svøbe sig ind i et Tæppe, inden de lægge sig til at sove.

Paa denne Maade vil hele den endnu ukjendte Del af Grønlands Østkyst kunne undersøges fra 1. Maj til midt i Juni¹⁾, hvilken Aarstid er den bedste for Slæderejserne.

Paa en saadan Reise er det bedre at have to mindre Slæder end én større, fordi man kan møde Strækninger af ujævn Is, hvor Mandskabet fra begge Slæder da kan bringe en Slæde over ad Gangen. Det er nødvendigt at have al Provianten købt inden Afrejsen, da man derved vil spare Brændsel, men et let Kogeapparat er nødvendigt til at smelte Sne, hvoraf man skal forskaffe sig Drikkevand, ligesom det ogsaa skal bruges til at varme Kaffe og Kakao. Provianten skal bestaa af salt Flæsk, konserverede Kjødspiser og Brød, hvilket tilligemed Kaffe og Sukker vil udgjøre en Vægt af omtrent 450 livres for tredive Dage; endvidere Brænde og Redskaber — 450 livres. Vaaben, Ammu-

nition og Klæder 1000 livres, Slæder og Instrumenter 100 livres. Ialt 2000 livres = 1 Ton, som skal trækkes af fem Mand. Hver Slæde skal have to Geværer, to Huggertor, to Entrepigge, en Øxe og en Sav samt et Par Pistoler. Der skal desuden paa hver Slæde være nogle Foræringer til de Indfødte, saasom Knive, Pilespidser, Tinkar o. s. v.

I Løbet af April bør et Proviantdepot føres omtrent 16 Kvml. frem, og Slæderne blive efter to Dages Marsch efterladte paa Stationen. Til Tilbagereisen til Skibet vælger man en smuk Aften i Begyndelsen af Maj og begiver sig da paa Vejen. Efter at have tilbagelagt de 16 Kvml. soves der den næste Dag under Teltene for saaledes at fortsætte Rejsen efterladende paa hver Station Proviant til Tilbagereisen tilligemed Brænde, hvilket lidt efter lidt i en væsentlig Grad vil formindske den Vægt, man har at trække paa Slæderne.

Efter Tilbagekomsten til Skibet anvendes Tiden til Lege og Øvelser, som det er nødvendigt at alle deltage i paa engang baade Sommer og Vinter saa meget som muligt. For at frigjøre Skibet skal der saa snart som muligt spredes Sand eller Grus paa Sneen i Retning af aabent Vand; som Følge heraf vil den smelte hurtigere.

„La Recherche“ vil uden Tvivl komme tilbage til Isen, men skulde man ikke faa den i Sigte, kunne Fartøjerne med Lethed begive sig alene til Island. Man maa i Kjøbenhavn skaffe sig en Tolk, som kan Grønlandsk.

Den nærværende Aarstids Barskhed¹⁾ maa anses for at være lidet heldig for et saadant Foretagende, og jeg maa derfor hævde det Unyttige i at begynde det nu, men jeg vil ikke slutte dette Forslag uden at gjentage, at de kjække Sømand, som i „La Lilloise“ have begivet sig til Isregionerne, endnu ere i Live, dersom de have kunnet naa Land. Paa Grund af den levende Interesse, som jeg nærer for deres Befrielse, tvivler jeg ikke herom, og dersom den franske Regering ønsker det, vilde det være mig en stor Glæde paa en gunstig Aarstid at besøge den Havn, hvor en saadan Expedition blev udrustet, og at give alle ønskelige Forklaringer. Jeg vil føle mig lykkelig, dersom jeg ved min Erfaring kan bidrage til at gjøre Forberedelserne saa fuldstændige, som det vel er muligt.“

Efter Blosseilles ulykkelige Togt og efter de Hjelpeexpeditioner, som tre Aar i Træk vare udsendte for at finde ham, blev der gennem flere Aartier ikke tænkt mere paa Østgrønland. Aarsagen hertil maa dels søges i de bevægede indre og ydre politiske Forhold i saa godt som alle Stater i Evropa, men væsentlig ogsaa i den Omstændighed, at al arktisk Interesse var henledet paa et andet Felt af Polarregionerne, hvor der i Midten af Aarhundredet udfoldedes en Energi, der affødte den ene Expedition efter den anden gennem en Række af Aar.

Jeg sigter hermed til de forskellige Expeditioner, der fra England udsendtes, først for at finde en NW-

¹⁾ Undersøges: o: med Hensyn til Blosseville og hans Mænd.

¹⁾ Forslaget er skrevet i Foraarsmaanederne.

Passage og senere, efter at Sir John Franklins Expedition, som udsendtes i 1845, var forulykket, for at undsætte denne Expedition eller i alt Fald hjembringe Efterretninger om dens Skæbne. Aldrig har Polarverdenen vistnok været saa besøgt som i dette Tidsrum. Aar efter Aar udsendtes Expeditioner bestaaende af mange Skibe, og de bedste Kræfter blandt Englands Søofficerer vare her i Virksomhed, og Mænd som Parry, Franklin, John og James Ross, Collinson, Mac Clure og Mac Clintock og mange Andre gjorde her deres Navne udødelige. Alle disse Expeditioner bidrog selvfølgelig til at løfte en Flig af det Slør, som hviler over det isopfyldte høje Nord, der stadig drager og drager den, som blot en eneste Gang har sat sin Fod over den arktiske Tærskel.

Videnskaben blev beriget med nye og interessante Kundskaber paa mange Omraader, dels ved Samlinger, dels ved indhøstede Erfaringer. Særlig udvidede man sit Kjendskab til, hvorledes arktiske Expeditioner bør udrustes. Lidt efter lidt forlod man de mange store Skibe med en talrig Besætning for at gaa over til færre mindre Skibe med saa lille Besætning som muligt, men til Gjengjæld med saa meget mere Proviant, hvilket gjorde det muligt at imødesee flere Aars Overvintring med Tryghed. Sløderejserne blev satte rigtig i System særlig af Mac Clintock. Istedendfor de store tunge Slæder, beregnede til ogsaa at bære Skibsbaade, gik man over til lette Træslæder og opnaaede derved at kunne i kort Tid tilbagelægge store Strækninger, om hvilket der tidligere slet ikke kunde være Tale. Mac Clintock tilbagelagde saaledes engang paa en Sløderejse 1330 engelske Mil. Man indhøstede, kort sagt, i alle Retninger en arktisk Erfaring, som er kommen senere Expeditioner til Gode. Men alt foregik dengang i Egnene nordfor Amerika.

Paa disse Expeditioner var man efterhaanden begyndt at trænge op i Smiths Sund, og i de følgende Aar blev dette Sund og dets Fortsættelse nordefter Skuepladsen for en Vædekamp mellem engelske og amerikanske Expeditioner, om hvem der skulde plante sit Fødelands Banner paa den nordligste Breddegrad. Det var Kane, Hayes, Hall og Nares, som her lidt efter lidt flyttede Grænsen for vor Viden et Stykke nordefter. Stødet til den sidstnævnte Expedition, som i 1875 under Nares' Kommando afsejlede fra England, var allerede givet ti Aar tidligere af en anden bekendt engelsk Søofficer, Kapt. Sherard Osborn, som i 1865 i et Foredrag i det kgl. geografiske Selskab i London opfordrede den engelske Nation til at udsende en Expedition, der gennem Smiths Sund skulde gaa

nordefter saa langt, man kunde komme med Skibet. Resten af Vejen til Polen skulde da tilbagelægges med Slæde. Kort Tid efter fremkom imidlertid den berømte tyske Geograf Dr. Petermann med Forslag til en Expedition, som ad en anden Vej skulde søge at naa en høj nordlig Bredde, nemlig ved at trænge frem langs Grønlands Østkyst. Det havde nemlig efterhaanden vist sig, at en Fremtrængen mod Nord lettest skete langs en Kyststrækning, der strakte sig i N.—S., hvor man kunde søge Lac, naar Isforholdene vare daarlige, for atter at benytte det gunstige Øjeblik, naar en Spredning i Isen forekom. Ogsaa Sløderejserne om Vinteren kunde blive betydelig lettede ved at foretages paa Isfoden, som paa Grund af Tidevandet danner sig langs Kysten. Efter flere forgjæves Forsøg og mange Anstrængelser lykkedes det endelig Petermann at faa en mindre Expedition i Gang i 1868, der skulde være en Slags Rekognoseringsexpedition for en senere større.

Ledelsen af Expeditionen havde først været tiltænkt den østerrigske Søofficer, Ltnt. Weyprecht. Denne maatte imidlertid træde tilbage, og Ledelsen blev overdraget Kapt. K. Koldewey. I Bergen kjøbtes en Jagt, som blev forstærket og indrettet til sit særlige Formaal og fik Navnet „Grønland“ („Germania.“)¹⁾ Den 24. Maj afsejlede Koldewey fra Bergen og satte Kursen efter Grønlands Østkyst²⁾. Den 5. Juni paa 75° Br. traf man den første løse Is i omtrent 30 Mils Afstand fra Land, og det lykkedes at trænge et Stykke ind gennem den, men efter at være kommen Kysten nær paa 20 Mil mødte man en fast Isharriere, som „Grønland“ slet ikke kunde binde an med, og da det samtidig blæste op med en østlig Storm, maatte man søge sin Sikkerhed inde mellem Isen, som nu blev saaledes pakket sammen, at Skibet den 9. Juni var fuldstændig fast i den og drev med den sydpaa langs Kysten, men i saa stor en Afstand, 15—20 Mil, at man kun én Gang fik Landet mellem Kap Broer Ruys og Pendulum Øerne at se. Vejret var ogsaa den meste Tid taaget med Regn og Sne. Fra den 9. til den 20. Juni blev man sat SW. i med en gennemsnitlig Fart af 10—12 Kvml. i Etinaalet. Den sidstnævnte Dag lykkedes det at bringe Skibet fri paa omtrent 73° Br. og komme i aaben Sø. Koldewey arbejdede sig nu nordefter langs Iskanten. Da det imidlertid viste

¹⁾ „Grønland“ var det Navn, under hvilket Skibet udklarerede. Uden Koldeweys Vidende havde Petermann imidlertid døbt Skibet „Germania.“

²⁾ Petermanns Mittheilungen. Ergänzungsheft. Nr. 28. 1871.

sig umuligt at trænge ind til Kysten gennem Isen, som efter Hvalfangernes Udsagn dette Aar laa meget tæt og sammenpakket, opgav man foreløbig at søge den grønlandske Kyst og bestemte sig til at gaa til Spitzbergen for muligvis her at udrette noget ved Rekognoseringer af de endnu ukjendte Kyststrækninger, indtil Isforholdene ved Grønlands Kyst havde bedret sig, hvilket man haabede vilde ske lidt længere hen paa Sommeren.

Koldewey prøvede først at gaa syd om Spitzbergen for at søge at naa frem til Gillis Land; men ogsaa her vare Isforholdene saaledes, at han med sit lille Sejlskib intet kunde udrette, og han gik derfor langs Spitzbergens Vestkyst nordefter indtil 80½° Br., hvor Isen laa i retv. E.—W. Man traf her en engelsk Hvalfanger, „Jan Mayen“, ført af Kapt. Martin af Peterhead, der i mange Aar havde faret i disse Farvande og et Par Gange været i Land paa Shannon Island. Kapt. Martin mente, at Kysten af Grønland paa c. 74° Br. i Juli Maaned kunde naaes med en Damp, ja endog med et Sejlskib, især naar man i længere Tid havde haft vestlige Vinde.

Koldewey gik derefter sydpaa atter følgende langs Iskanten og prøvede forskellige Gange at trænge frem til Kysten, først paa 75° Br. og senere paa 74° Br.; men, skjønt han flere Steder traf Isen temmelig spredt, kunde han ikke naa ind, da enten Vindforholdene vare ugunstige med Stille eller Modvind, eller Taagen forhindrede ham i at navigere med Sikkerhed mellem Isskodserne. Det Hele viste tilstrækkelig klart, at et Sejlskib, navnlig, naar det, som „Grønland“, ikke er usædvanlig stærkt bygget, i de fleste Tilfælde mister Chansen til at komme frem gennem Polarisen, netop naar Isforholdene blive bedst: naar det er Stille, og Isen som Følge deraf spreder sig. I dette Tilfælde kan en Damp netop drage størst Fordel af sin Maskine til at bore sig frem mellem Skodserne. Den bekjendte skotske Hvalfanger, Kaptajn David Gray, havde samme Aar den 30. Juli været inde i Gale Hamkes Bay og forsøgt at lande, men blev forhindret deri af indtrædende nordøstlige Vinde, som med rivende Hastighed førte Isen paa Land, saa at han maatte skynde sig at komme til Søs. Gray har forøvrigt senere, i 1874—75, været umiddelbart inde under Kysten paa disse Bredder og udtalt, at hvis det havde været hans Hensigt at lande, havde det let kunnet lade sig udføre. (Se Forslag til en fra Søsiden foretagen Undersøgelse af Grønlands Østkyst af C. Normann. Medd. om Grøn. 6. H.). Gray udtalte om Isforholdene dette Aar, 1868, at netop det Sted, hvor

han slap ind til Kysten, var det eneste, hvor der var en Bresche i Landisen. Nordfor Shannon Øen laa Isen tæt, og et Expeditionsskib havde dette Aar intet kunnet udrette.

Da Koldewey saaledes slet ikke saa nogen Udsigt til at kunne udrette noget paa den grønlandske Kyst, gik han atter til Spitzbergen, langs dennes Vestkyst og nord om Vestlandet ind i Hinlopen Strædet, hvor han opholdt sig i nogen Tid, for at Isen muligvis skulde tillade ham en Passage denne Vej sydpaa. Ventetiden benyttedes til at kaartlægge nogle mindre, endnu temmelig ukjendte Strækninger. Lidt før Midten af September vendte han atter nordefter og derpaa sydpaa langs Vestkysten. Den 29. September løb han ind til Bergen og gik efter et kort Ophold til Bremerhaven, hvor han ankom den 10de Oktober.

Hovedhensigten med Expeditionen var fuldstændig forfejlet; nogen høj nordlig Bredde var ikke naaet, hverken langs den grønlandske Kyst eller nordfor Spitzbergen. Men Koldewey og hans Styrmand havde faaet Lejlighed til at samle endel Erfaring i Retning af arktiske Forhold, og navnlig havde man lært, at skulde man gjøre sig Haab om at komme frem i den Retning, man ønskede, enten nordefter eller ind til Grønlands Kyst, maatte man først og fremmest have en Damp. Endvidere havde man forøget Kjendskabet til Is- og Strømforholdene i disse Egne og anstillet en Del meteorologiske Observationer.

Som tidligere nævnt, var det Petermanns Mening, at denne Expedition kun skulde være en Slags Rekognoseringsexpedition for en senere større. Efter „Grønlands“ Hjemkomst til Bremen lykkedes det ogsaa Dr. Petermann og Kapt. Koldewey at vække Interesse for en Expedition i 1869—70 i noget større Stil. Der blev bygget en Damp, „Germania“, paa 143 Tons, som skulde være Hovedexpeditionsskibet. Dette skulde ledsages af et Depotskib, som skulde have Kulforraad o. s. v. til „Germania.“ Man var dog endnu ikke tilstrækkelig belært af Erfaringen fra 1868 med Hensyn til et Sejlskibs ringe Evne til at komme frem gennem Isen, og der blev kjøbt en Skonnert, som skulde være Hjælpeskib. Man skulde imidlertid dyrt købe Behøringen i denne Henseende, thi „Hansa“ kom, som bekjendt, i Besæt i Isen og blev knust, medens dens Besætning paa en Isflage drev ned langs Grønlands Østkyst.

Kapt. Koldewey fik Kommandoen over hele Expeditionen og paa „Germania“, medens Skonnerten

„Hansa“ blev ført af Kapt. Hegemann. Foruden Besætningen kom ombord i „Germania“ Dr. Börgen og Dr. Copeland som Astronomer, den østerrigske Ltnt. Payer og Dr. Pansch som Læge. Ombord i „Hansa“ deltog Dr. Buchholz som Læge og Dr. Laube som Geolog i Expeditionen. I alt var der ombord i „Germania“ 17 Mand og i „Hansa“ 14 Mand. Expeditionen afrejste fra Bremerhafen¹⁾ den 15. Juni 1869 og satte Kurs efter Grønlands Østkyst. Dr. Petermann havde medgivet en Instrux, som satte en Fremtrængning mod Polen til den højst mulige Bredde som Expeditionens Hovedformaal. Dette skulde naaes ved at sejle ind til Grønlands Østkyst et eller andet Sted mellem 70° og 80° Br., hvor Isforholdene vilde tillade det; særlig skulde man prøve at komme ind til Shannon Øen paa 75° Br. Denne Ø var i det Hele taget sat som Samlingssted for Skibene, hvis de blev skilte fra hinanden.

Efter en temmelig langvarig Rejse passeredes Polarkredsen den 5. Juli. Taagen indfandt sig kort Tid derpaa, og Skibene vare flere Gange, saaledes en Gang den 10. Juli paa Højden af Jan Mayen, skilte fra hinanden. De traf da ikke sammen for ved Iskanten den 19. Juli paa 75° Br. og 11° Lgd. „Germania“ tog nu en Tid „Hansa“ paa Slæb gennem Isen, men da der kom noget i Uorden i Maskinen, maatte „Hansa“ kaste los, og begge Skibene søgte nu for Sejl at arbejde sig vestefter. I Forbigaaende skal det her bemærkes, at „Germania“s Maskine maa have været noget uheldig konstrueret, da den jævnlig kom i Uorden, og paa Slutningen af Turen, dengang „Germania“ var kommen ind i Kejser Franz Joeseph Fjord, vare lakke Kjedelrør ogsaa Skyld i, at Expeditionen ikke fik undersøgt denne Fjord i hele dens Længde, men maatte vende om og gaa hjem tidligere, end det egentlig havde været Bestemmelsen. Den 20. om Morgenen kunde begge Skibene se hinanden, og „Germania“ hejste Signal til Hansa om at komme paa Prajehold, da der skulde fyldes Kul. „Hansa“ misforstod imidlertid Signalet og opfattede det som en Ordre til at forcere vestpaa gennem Isen. Den satte derfor flere Sejl og blev snart efter borte i Taagen.

Fra dette skæbnesvangre Øjeblik vare de to Skibe skilte. „Hansa“ kom fast i Isen og drev med denne sydpaa, medens det lykkedes „Germania“ at komme ind til Kysten og overvintrere. Vi ville først følge „Hansa“, som efter at have tabt „Germania“ af Sigte

stod W. i. Dengang Skibene blev skilte, vare de paa 74° 4' Br. og 12° 52' Lgd. I de følgende Dage søgte man at arbejde sig vestpaa gennem Isen, snart forhalende, snart sejrende, men Vind og Strøm satte Skibet S. i, saaledes fra den 21.—28. Juli omtr. 72 Kvml. Den 28. Juli saaes Kysten første Gang fra Kap Broer Ruys til Kap James, men Udsigterne til at naa den vare ikke store, hvorimod det ikke syntes at være vanskeligt at naa Liverpool Kysten. Men Instruxen paabød en Fremtrængning mod Nord fra Shannon Øen, og Kapt. Hegemann paatænkte derfor at søge at komme ud af Isen for atter paa 75° at gjøre et Forsøg paa at naa Kysten. I Løbet af otte Dage fra den 29. Juli til den 5. August lykkedes det ham ogsaa at bringe Skibet i aabent Vand paa omtrent 72½° Br. Man stod nu nordefter indtil 75°, idet man fulgte Iskanten, som gjennemsnitlig laa omtrent 30 Mil fra Land. Den 10. August holdt man igjen ind i Isen, men allerede den 14. var „Hansa“ i saa tæt Is, at den kun kunde komme ganske smaat frem, og undertiden var den fuldstændig i Besæt. Den 24. August prøvede man paa med Baad at naa ind til Land, men maatte opgive Forsøget, da Isen her blev tættere og tættere. Ogsaa omkring Skibet begyndte Isen at presse sammen, og man begyndte nu for Alvor at drøfte Udsigterne for det Tilfælde, at Skibet skulde gaa tabt.

I de første Dage af September forbedrede Isforholdene sig imidlertid noget, og den 5. September sejlede „Hansa“ 20 Kvml. retv. W. i, men dette blev ogsaa den sidste Sejlads, da Skibet om Aftenen atter blev standset af Stille, Taage og Is. „Hvis det havde været en Damper“, siger Kapt. Hegemann, „vilde vi efter al Sandsynlighed have naaet Kysten, da vi saa meget aabent Vand i denne Retning“. Men Hansa var nu engang et Sejlskib, og dermed var dets Skæbne afgjort. Det kom fuldstændig i Besæt og drev sydefter fastgjort til en stor Ismark, som senere, da Skibet blev knust, skulde blive Besætningens Tilflugtssted og Redningsmiddel. Henimod Slutningen af September maatte man opgive Haabet om at undgaa en Overvintring i Isen, og man begyndte at træffe Foranstaltninger til at sikre sig for alle Tilfælde.

Skibet blev overdækket med et Planketag, og endel af Takkelagen blev nedtagen. Ude paa Isen blev der opført et Hus af Kul. Det Kuldepot, som „Hansa“ førte med til „Germania“, bestod nemlig af saakaldte Pressekul (bricquets), der have Form som store Mursten. Huset var 20' langt og 14' bredt og blev overdækket med Sejldug. Bindemidlet mellem Stenene bestod af Sne, som blev overgydt med Vand, hvor-

¹⁾ „Die zweite deutsche Nordpolarfahrt.“ Leipzig. Brockhaus. 1874.

efter det Hele strax frøs sammen til en fast Masse. I Huset blev bragt Proviant, Sprit o. s. v. til to Maaned. Endelig blev Baadene klargjorte, og Proviant til dem lagt klar paa Dækket. Den 5. Oktober vare disse forskellige Arbejder tilendebragte i smukt Vejr, og man var saaledes nu rede til at imødegaa alle Eventualiteter. Det viste sig ogsaa, at det ikke var for tidligt, thi allerede den 8. Oktober begyndte en Nordenstorm med Snefog, som vilde have umuliggjort alt Arbejde i det Frie. Den 13. fik man den nordlige Del af Liverpool Kysten i Sigte, og efter „Hansa“s Observationer skulde denne ligge omtrent 10 Kvml. sydligere, end Scoresby har angivet paa sit Kaart. Man maa imidlertid være lidt varsom med disse Rettelser, da de jo blev anstillede under uheldige Forhold og over en udstrakt Ismark, hvor Refractionen saa godt som slet ikke kan bestemmes.

Medens den Hastighed, hvormed Skibet var drevet sydpaa i Dagene fra den 12. September til 4. Oktober, gennemsnitlig ikke var større end 3 Kvml. i Etmaalet, steg den i Dagene fra 5.—14. Oktober til 8 Kvml. i samme Tidsrum. Man var imidlertid nu kommen Landet paa 10—12 Kvml. nær, og den 17. Oktober prøvede 3 af Matroserne at naa dette over Isen, men 6 Kvml. fra Skibet blev de standsede af en aaben Kanal paa 2 Kvml. Bredde. Paa den anden Side af Kanalen saa de landfast Is af samme Bredde. De havde ingen Baad med og maatte saaledes vende tilbage til Skibet.

Imidlertid blev Ispresningerne værre og værre, og den 19. Oktober blev Skibet skruet læk. Det sank dog ikke strax, da de skruende Ismasser løftede det. Alt, hvad der endnu kunde bjærges, blev bragt ud paa Isflagen: mere Proviant, Komfur, Lamper, Instrumenter o. s. v., og sluttelig blev Masterne kappede for med Ræer og Stænger at tjene til Brændsel. Natten mellem den 21. og 22. sank Vraget paa 70° 52' Br., 6 Kvml. fra Liverpool Kysten, og Besætningen indrettede sig nu i Kulhuset. Man kunde antagelig have naaet ind til Land, men derved vilde intet have været vundet, thi ret megen Proviant kunde man ikke bringe med sig. Der var saaledes ikke andet at gjøre end at blive i Kulhuset paa Isflagen og med denne drive ned langs Kysten, saalænge den vilde holde. Som sidste Tilflugt havde man da Baadene, med hvilke man maatte søge at naa de danske Kolonier paa den sydlige Del af Grønlands Vestkyst. I Løbet af Oktober og November drev man nu stadig sydpaa med vexlende Hastighed, ofte med Kysten i Sigte; Vejret var gennemgaaende roligt og godt, og Nordlys saaes

jævnlig. Jagten ydede et Par Ishjorne og en Hvalros, og engang saa man en hvid Ræv. Den 2.—4. November passeredes Mundingen af Scoresby Sund, og Dagen efter saa man det første Isfjeld, som rimeligvis hidrorte fra Bræer i det Indre af Scoresby Sund. Fra 5. Novbr.—27. Novbr. drev man sydefter med en Gjennemsnitsfart af 10 Kvml. i Døgnet og i SSWlig Retning, men fra den 27. Novbr. blev Isflagen først ført i WNW. og derpaa i WSWlig Retning, og man var dengang kommen ned paa 67° Bredde.

Ved Nytaarstid fik man atter Landet i Sigte, høje snedækte Fjælde med smaa Gletschere, og man saa de dunkle Omrids af en Ø. Samtidig begyndte imidlertid Isflagen, rimeligvis ved at skrues over skjulte Skjær, at gaa i Stykker, saa at den blev betydelig reduceret i Størrelse, heldigvis dog uden at ødelægge Huset. Man var her kommen ind i en Bugt, som blev kaldet „Skrækkens Bugt“ og var begrænset af to Forbjærge, Kap Hildebrandt og Kap Hegemann, medens et sydligere blev kaldet Kap Buchholz. En Bræ i Bunden af Bugten blev opkaldt efter Dr. Laube. Endvidere saaes nogle smaa Øer udenfor Kap Hegemann, som fik Navnet Nytaarsoerne. Drift-hastigheden, medens man laa her inde i Bugten, var meget lille rimeligvis paa Grund af Kystens Nærhed.

Da man den 15. Januar havde naaet 66° Br., brød en voldsom Storm af NE. løs, der foraarsagede svære Ispresninger. Under en af disse revnede Isflagen, men denne Gang saaledes, at Huset tildels blev ødelagt og maatte forlades. I den rasende Storm midt i Polarntens Mørke maatte nu de skibbrudne Hansafolk søge deres Tilflugt til Baadene, som stod klar til at sættes i Vandet. Heldigvis blev dette ikke nødvendigt, thi de vilde ganske sikkert snart efter være sunkne eller knuste mellem Ismasserne. De næste Dage bedagedes Vejret, og man istandsatte Huset, som nu var blevet formindsket til Halvdelen af sin oprindelige Størrelse, saa at kun 6 Mand kunde sove derinde; Resten maatte sove i Baadene. Aarsagerne til de svære Ispresninger i denne Tid maa rimeligvis søges i, at det var Springflod, og at man var nær ved Land, saa at Tidevandet fra de indenfor liggende Fjorde foraarsagede Uregelmæssigheder i den sydvestgaaende Strøm, medens ogsaa den Omstændighed har medvirket, at man befandt sig i Danmarksstrædet, hvor Isen paa Grund af Islands Nærhed presses mere sammen end længere nordpaa.

Det var intet Under, at Mennesker, der saaledes midt i Vinterens Mørke, Kulde og Snestorme drev omkring i Polarhavet paa en Isflage, som kunde pres-

ses itu hvert Øjeblik, kunde blive bekymrede for den Skæbne, som vilde ramme dem. Men med det første Sollys og de første Tegn paa Foraars, saasom Fugle og Sælhunde, forsvandt Bekymringerne, og Haabet om en lykkelig Ankomst til Frederiksdal i Julianehaabs Distrikt oplivedes atter. Vanen bidrog ogsaa meget til, at man efterhaanden med forholdsvis Ro betragtede en Situation, som i Begyndelsen maatte forekomme En fortvivlet. Ganske karakteristisk er saaledes følgende Episode. Dengang de heftige Ispresninger den 3. Januar hvert Øjeblik truede med at ødelægge Huset og bringe „Hansa“-Besætningen Død og Undergang, var Kokken just ifærd med at istandsætte en Kjedel, og da Presningerne vare værste, sagde han da: „Naar blot Isflagen vil holde saalænge, til jeg er færdig med Kjeden. Jeg vilde dog gjerne koge nogen The til Aften, for at vi kunne faa noget Varmt, inden vi rejser af.“

I Løbet af Januar og Februar drev Flaget videre langs Kysten, men nu i betydelig mindre Afstand, gjennemsnitlig c. 6 Kvml., fra denne end længere nordpaa. Den 4. Februar passerede man Kap Dan og midt i Marts 64° Br. Paa disse Bredder blev man ofte truet med at drive mod de store Isfjælde, som her enten stod paa Grund eller som Følge af deres større Dybgaaende bevægedes sydpaa med betydelig mindre Hastighed end Polaris. Heldigvis undgik man et saadant Sammenstød, idet Isflagen hver Gang blev vist af itide.

Engang midt i Marts troede man at se Røg inde paa Kysten; Flaget blev derfor hejst, og nogle Raketter sendtes i Vejret for at hidkalde Eskimoerne, men uden Resultat. Senere er der af Østlænderne, som kom til Frederiksdal for at handle, blevet fortalt, at de havde set „Hansa“-Besætning paa Isflagen, men ikke havde vovet at gaa ud til den, da de vare bange for dem. Dette kan dog muligvis være noget, som de have svaret paa Missionærernes Spørgsmaal for at behage dem.

Den Strækning, som Polarstrømmen havde ført Isflagen sydefter, udgjorde 1,080 Kvml., hvilket giver en Gjennemsnitsfart af 4,1 Kvml. pr. Døgn, medens den nogle Dage havde naaet 10—12 Kvml. Størst Fart havde man i Maanederne Oktober og November mellem 73° og 67° Br., henholdsvis 5,0 og 7,8, og mindst i Maj 1,1. Det maa imidlertid erindres, at Flaget allerede i December var kommen Kysten nær, hvor Strømmens Hastighed er betydelig mindre end længere til Søs, hvor den vistnok maa anslaaes til 10—12 Kvml. pr. Døgn.

Da man med Baadene forlod Flaget, troede man, at man snart skulde naa ind til Landet, som da var omtrent 3 danske Mil borte. Det gik imidlertid betydelig langsommere end forventet; man mødte snart Ishindringer, og Baadene maatte hales over disse, hvad der var et meget møjsommeligt Arbejde, idet man undertiden, trods alle Anstrængelser, kun kunde opnaa at komme 300 Skridt fremad paa en Dag. Endelig den 4. Juni landede man paa Øen Illuilek paa 61° Br. Efter et Par Dages Ophold gik det videre sydpaa, og den 13. Juni løb Baadene ind til Hornhuttermissionsstationen Frederiksdal. Provianten havde paa Slutningen været lidt kneben, og de mange Anstrængelser i Forbindelse med det barske Klima havde medtaget de Skibbrudne en Del, dog vare alle raske, naar undtages Dr. Buchholz, som var bleven angreben af Melankoli, en Sygdom, som først forlod ham efter Hjemkomsten til Tyskland. Fra Frederiksdal gik man videre til Julianehaab, hvorfra den kgl. grønlandske Handels Brig „Constance“ bragte Expeditionen til København.

For Hansas Vedkommende var Expeditionen saaledes mislykket, og Skylden hertil maa ene søges i den Omstændighed, at „Hansa“ var et Sejlskib, som aldrig burde have vovet sig ind i Isen. Havde det været en Damper, var det ganske sikkert ligesom „Germania“ kommet ind til Kysten og havde kunnet udrette noget. Besætningens eventyrlige Færd langs Østkysten kunde selvfølgelig kun yde et lille Bidrag af videnskabelige Observationer og har kun sit Sidestykke i den Rejse, som i Vinteren 1872—73 en Del af Besætningen fra Halls Expeditions Skib „Polaris“ paa en Isflage utrivillig maatte foretage ned gennem Baffinsbugten og Davisstrædet fra 77½—53½ Br., en Strækning af omtrent 1200 Kvml.

Vi skulle nu vende os til „Germania“. Efter at Skibene ved det skæbnesvangre Signal vare blevne skilte fra hinanden, holdt „Germania“ vestefter, men traf strax efter uigjennemtrængelig Is, og da man stod nordefter, viste det sig, at Isen blev sværere og sværere, hvorfor Kapt. Koldewey besluttede at forsøge at naa Kysten sydfør 74° Br. Den 29. Juli saaes ved Kap Broer Ruys det første Glimt af Østkysten, men ogsaa her var der ingen Udsigt til at kunne naa ind, og Kapt. Koldewey stod derfor ligesom Kapt. Hegemann i „Hansa“ østpaa ud af Isen og langs Iskanten nordefter for at gjentage Forsøget paa 74°. Den 1. Avg. begyndte man saa at dampe ind gennem Isen som nu var temmelig spredt. Pendulum Øerne fik man snart i Sigte, og efter nogle Dages Arbejde, i

Isen ankrede man den 5. Avg. paa Griper Road paa Store Pendulum. Hermed var det første Led af Op-gaven fuldført, nemlig at naa ind til den Kyst, langs hvilken en Fremtrængen nordefter skulde prøves.

Der blev nu foretaget forskellige Arbejder, en Opmaaling af Øen og anstillet astronomiske og magnetiske Observationer. Pendulum Øerne og det lige overfor liggende Fastland ved Kapt. Wynn høre til Basaltformationen og har en gennemsnitlig Højde af c. 2000'. Landet var langt fra saa bedækket med Sne, som man skulde tro, men Vegetationen var selvfølgelig temmelig sparsom. Vildt var der ikke saa lidt af: Rensdyr, Harer og Ryper, og i Sundet mellem Store Pendulum og Kap Wynn var der mange Hvalrosser, af hvilke man nedlagde nogle Stykker. Den 10. Avg. vare de forskellige Arbejder tilendebragte, og den følgende Dag stod man nordefter langs den faste Is, som endnu laa i de indre Dele af Sundene og fra Pendulum Øerne strakte sig i en Bue op til Kap Philip Brooke, Sydøstspidsen af Shannon Øen. Ogsaa paa Øst-siden af denne Ø laa Landisen 3—4 Kvml. fra Kysten. Imellem Landet og Drivisen var der en Kanal med aabent Vand af 1—3 Mils Bredde. Kanten af Landisen var skruet op til 30'—40' Højde.

Den 14. Avgust om Morgen havde man naaet 75½ Br. noget nordfor Shannon Øens Nordøstpynt, men her viste enhver Fremtrængen med Skib sig umulig, da der laa en mægtig Ismark, som i W. var fast forbunden med Landisen og mod Øst strakte sig saa langt, man kunde se ud i den tætte Pakis. Det blev derfor besluttet at gaa tilbage til Sydsiden af Shannon Øen og fra denne iagttage Isforholdene for at benytte sig af en Spredning af Isen, hvis en saadan skulde opstaa. Den 16. Avg. ankrede man derfor sydfor Øen, og Expeditionen blev sendt i Land. Her traf man for første Gang Moskusoxen, som hidtil ikke var bekjendt fra Østkysten, medens den i Landene vestfor Baffinsbugten var truffen af Parry og Ross, og her fandt man flere Grave og Hustomter efter tidligere eskimoiske Beboere. Medens der foretoges forskellige Udflugter paa hele Øen, gik „Germania“ til Lille Pendulum, for at man fra denne Øs højere Toppe kunde faa et bedre Overblik over Isforholdene, end man kunde faa fra Shannon, og muligvis faa „Hansa“ i Sigte. Det viste sig da, at Isforholdene omtrent vare de samme som tidligere. Landisen laa fast mellem Shannon Øen og Pendulum Øerne lige ind til Fastlandet og mod Nord og Øst vare Drivmasserne pakkede saa tæt, at der ikke kunde være Tale om at trænge frem i denne Retning. Man maatte derfor opgive at naa en høj nordlig Bredde

dette Aar; „Hansa“ kunde man ikke se noget til, og, som Isforholdene vare, havde dette Skib heller ikke kunnet komme ind til Kysten paa dette Sted. Det kunde senere af Journalerne ses, at Hansa netop i disse Dage var udenfor Kysten paa denne Bredde og gjorde forgjæves Forsøg paa at komme igjennem. „Germania“ gik derefter igjen nordpaa til Shannon Øen, hvortil man havde megen Besvær med at bane sig Vej gennem den nye Is. Samtidig begyndte Havisen at sætte sammen, og da der her ikke var noget, som kunde give Læ eller skjærme mod Isdriften, blev det, da alle de udsendte Expeditioner vare komne ombord, i et Skibsraad besluttet at opgive en Fremtrængen nordefter dette Aar. Man vilde derimod gaa tilbage til den første Ankerplads sydfor Pendulum Øerne, hvor man var fuldstændig sikret mod Isdriften, og hvor man fra de høje Fjælde kunde holde Øje med Landisen, hvis denne af Efteraarstormene skulde drives bort, saa at en Passage ind til Fastlandet kunde lykkes. Indtil da kunde man foretage Slæderejser og Undersøgelser paa den tilgængelige Del af Kysten.

Den 27. Avgust dampede „Germania“ atter sydefter og ankrede sydfor Lille Pendulum. Her blev man nu liggende nogle Dage, indtil man den 15. September gik ind i den lille Havn paa Sydsiden af Store Pendulum indenfor den lille Hvalros Ø. Herfra var det Meningen at foretage en større Expedition ind til Fastlandet, men Vejret begyndte at blive meget uroligt, heftige Nordenstorme, ledsagede af stærkt Snefog, begyndte allerede at lægge Hindringer i Vejen for Arbejder i det Frie, og Tyndisen dannede sig hver Nat, da Temperaturen allerede var falden til $\div 6^{\circ}$ R. Den projekterede Fastlandsexpedition maatte opgives, og i Haab om, at de vedholdende nordlige Vinde skulde have fejlet Isen noget bort udenfor og for at benytte Resten af den endnu sejlbare Aarstid, gik man den 10. Septbr. lidt sydefter og ankrede i en flak Bugt mellem Kap Wynn og Kap Borlase Warren udfor en stor Dal, som blev kaldet Dronning Augustas Dal. Herfra gjorde man den næste Dag nogle Udflugter bl. a. til det højeste Fjæld i Omegnen, det 3000' høje Saddelfjæld, for herfra at faa et Overblik over Isforholdene i den sydfor Halvøen liggende Gale Hamkes Bay, hvorhen det var Hensigten at begive sig med „Germania“ næste Dag. Det viste sig imidlertid saavel fra Toppen af Fjældet som ogsaa ved Baadrekognoseringer langs Kysten, at der heller ikke her var Haab om at kunne udrette noget med Skib under disse Forhold. Paa denne Kyststrækning blev der ogsaa fundet Levninger af Eskimohytter og Grave,

og man samlede forskellige Redskaber. Saavel Husruinerne som Gravene vare imidlertid gamle og forfaldne, og alt tydede paa, at det var meget længe siden, der havde været levende Eskimoer paa dette Sted. Vegetationen var her betydelig rigere end paa Pendulum Øerne; der fandtes endog enkelte grønne Græspletter, rimeligvis fremkaldte ved Gødningsophobninger omkring Eskimohytterne. Man fandt talrige Rensdyrspor, og man saa ogsaa enkelte Dyr. Oppe paa Toppen af Saddelfjeldet havde Payer i Sneen fundet Sporene af en Lemming. Aarstiden var nu imidlertid saa fremrykket, at man maatte tænke paa at finde et passende Overvintringssted, der helst skulde ligge paa Sydsiden af Landet, saa at det var skjærmet mod Isdrift under de voldsomme nordlige Storme i Vinterens Løb, ligesom ogsaa en Sydside vilde blive tidligere isfri om Foraaret. Ligeledes maatte det gjerne være beliggende udfør en Elv eller Bæk, da ogsaa en saadan om Foraaret bidrager til at gjøre det nærmeste Farvand isfrit. Den eneste Havn, som kunde naaes, og som opfyldte disse Betingelser, var Griper Road, den lille Bugt paa Sydsiden af Store Pendulum, og den 13. September gik man derfor tilbage og ankrede her. Man begyndte strax paa Slæderejserne for saa vidt muligt at benytte Tiden, indtil Solen fuldstændig forsvandt under Horisonten. Allerede Dagen efter, at man var ankret, afgik den første Expedition vestpaa. Man var hjemmefra ikke synderlig forberedt paa Slæderejserne, idet man var gaaet ud fra, at alle større Opdagelser skulde foretages med Skibet. Desuden var det første Gang, man var med til en saadan Tur, og der var selvfølgelig meget at rette og forandre. Den Bagage, som man saaledes medtog til denne første Slædetur, i hvilken 6 Mand deltog, og som kun skulde vare 8 Dage, vejede saaledes 600 π . Ved de fortsatte Slædeture i Løbet af Efteraaret lærte man selvfølgelig af Erfaring at indse nogle af Manglerne, og i Vinterens Løb blev disse saa afhjulpne for at være fuldstændig klar, naar Slæderejserne om Foraaret atter skulde begynde. Det var næsten et helt nyt Rejsemateriel, man maatte forfærdige.

Den første Slæderejse fra den 14.—22. Septbr. gik, som nævnt, vestpaa langs Nordkysten af den Halvø, der begrænser Gale Hamkes Bugt mod Nord. Den første Del af Rejsen gik over den gamle Is, som laa fast og jævn, men da man naaede Mundingen af Fligely Fjord, kom man paa ganske ny Is, der kun var et Par Tommer tyk. I disse indre Grene af Farvandet havde der altsaa for kort Tid siden været fuldstændig aabent Vand. Forøvrigt viste Fligely

Fjord sig at være et Sund, der mellem Fastlandet og en større Ø, Kuhn Øen, strakte sig nordpaa op mod Ardencaple Inlet. Paa Tilbagevejen opdagedes et temmelig mægtigt, kulførende Lag med mange Forsteninger ved Kap Hamburg, Sydostspidsen af Kuhn Øen. Efter Tilbagekomsten fra denne Slædetur gjorde man Skibet klar til Overvintring. Det blev halet saa langt ind i Bugten, at det med Lavvande lige kunde flyde, for ikke at risikere at komme i Drift, naar Isen af Stormene i Vinterens Løb blev slaat itu og ført bort. Rejsningen blev strøgen, Sejlene slaede fra, og et Tag blev lagt over hele Skibet. Inde i Land blev der opført et Par Huse til magnetisk og astronomisk Observatorium. En Del af Provianten blev lagt i Land for at skaffe saamegen Plads som muligt ombord.

Overvintringsstedet var det samme, hvor „Griper“ i 1823 havde ligget til Ankers, medens Sabine tog sine Observationer. Det var en lille Bugt paa Sydostspidsen af Store Pendulum eller Sabines Ø. Paa begge Sider var Bugten begrænset af smaa Landtunger, af hvilke den vestligste var temmelig flad. Her stod nogle Ruiner af Eskimohytter, og her havde ogsaa Sabines Observatorium ligget. Lidt udenfor Bugten laa den lille Hvalros Ø, som tildels beskyttede mod Isdrift med sydøstlige Vinde. Mod Nord havde man forskellige Fjælde: Kronenberg og Kefersteinberg. Samtidig foretog man mindre Jagtudflugter paa Øen og fandt ogsaa her baade Rensdyr og Moskusoxer, af hvilke flere nedlagdes; endvidere fandtes ikke faa Harer og Ræve; kun en enkelt Lemming blev fældet, men man saa mange Tegn til, at dette Dyr opholdt sig i større Mængde paa Øen; dels havde man set dem flere Gange ved Udgravningen af nogle Eskimohytter, og dels fandt man mange Exkrementer af Ræve, i hvilke Hovedbestanddelene vare Knokler og Haar af Lemminger. Fuglene optraadte nu efterhaanden sparsommere; af og til saa man en lille Flok Ederfugle, men da alle Vaagene fros til, blev ogsaa Fuglene borte. Man begyndte at anstille meteorologiske og magnetiske Observationer hver Time. Vejret var i hele denne Tid roligt og smukt, og navnlig vare Aftenerne overordentlig smukke.

Da man saaledes var fuldstændig klar til at gaa Vinteren imøde, gik Payer paa en Slæderejse til Nord siden af Clavering Øen d. 27. Oktober med fem Mand langs Kysten mellem Kap Wynn og Kap Borlase Warren. Det var Hensigten med denne Expedition at undersøge det Farvand, som Clavering havde været inde i mellem Clavering Øen og Fastlandet, og som

han antog var et Sund. Det viste sig ogsaa, at han havde Ret, thi tre danske Mil fra den østlige Munding delte Sundet sig i to Arme, af hvilke den ene førte i sydlig Retning ud i det indre Bassin af Gale Hamkes Bay, lidt sydfor Jordan Hill, medens den anden førte NNW. i. Denne sidste Gren blev kaldet Tyroler Fjord, og op ad denne fortsatte man nu Rejsen. Fjorden var begrænset af høje, stejle Fjælde, fra hvilke flere mindre Bræer hængte ned, og i Bunden udmundede en noget større Bræ, som dog ikke naaede helt ned til Havet. Den har dog næppe været nogen større Bræ, efter grønlandsk Maalestok, uagtet Payer begejstret kalder den „en primær Gletscher af første Rang“ og i det Hele var meget optaget af dens Størrelse. Den var imidlertid efter Kaartet knap en halv Fjerdingvej bred ved Mundingen og naaede, som nævnt, ikke engang ned til Vandet, hvad der jo hverken tyder paa nogen større eller paa nogen synderlig virksom Bræ; men Payer havde jo endnu ikke haft Lejlighed til at se andre grønlandske Bræer og sammenlignede den derfor med Alpernes. Af Isskuringer oppe paa Fjældet kunde man se, at Isen tidligere maatte have gaaet betydelig længere ud og fyldt hele Fjorden indtil en Højde af 700' over den nuværende Vandlinje. Ogsaa i denne Fjord var der en temmelig frodig Vegetation bestaaende af Dvärgbirk og Pil, forskellige Græsarter og Andromeda; man saa her flere Rensdyr.

Da man paa Hjemvejen kom ud af Fjorden og naaede forbi Kap Borlase Warren, var der faldet en Mængde Sne, og Føret var blevet temmelig usikkert paa Grund af, at Nordenstormene havde presset Isen sammen, saa at der paa sine Steder havde været aabent Vand, der nu atter var dækket af en tynd Is-skorpe. Da det tilmed var meget mørkt, besluttede man at lade Slæden staa til bedre Lejlighed og selv løbe til Skibet. Paa denne Tur kunde der let være sket en stor Ulykke, thi en Flok Hvalrosser dukkede op gennem Isen umiddelbart ved de Rejsende, og da disse gav sig til at løbe, forfulgte Hvalrosserne dem et langt Stykke, idet de prustende og blæsende brød gennem Isen. Tilsidst saa det lidt kritisk ud, thi Hvalrosserne svømmede ligesaa hurtig under Isen, som Expeditionens Medlemmer kunde løbe ovenpaa den, og de ramte hver Gang nøjagtig det samme Sted, hvor en af Deltagerne havde været umiddelbart forinden. I Nærheden af Kap Wynn befriede heldigvis en Strækning gammel Is Expeditionen fra Dyrenes Forfølgelse, og man kom samme Dag, den 4. November, tilbage til Skibet, hvor man allerede var i Færd med at udsende en Hjælpeexpedition.

Hermed vare Slæderejserne afsluttede for dette Aars Vedkommende, og man blev nu ved Skibet. Kapt. Koldewey og Ltnt. Payer ere ikke enige om, hvor vidt den gunstigste Tid for Slæderejserne er om Efteraaret, naar den nye Is har dannet sig eller om Foraaret, naar Solen atter begynder at vise sig. Koldewey holder paa Foraaret, Payer paa Efteraaret. For Foraarsfarer taler det tiltagende Dagslys, ikke blot for selve Rejsen, men ogsaa for dens Resultater med Hensyn til astronomiske Observationer o. s. v., medens Mangelen derved er, at paa denne Aarstid ligger der i Reglen i de indre Fjordarme et tykt Lag løs Sne, som vanskeliggjør Slædeture en Del; endvidere er Temperaturen om Foraaret betydelig lavere, særlig i Begyndelsen, end om Efteraaret. Imod Efteraarsfarer taler, at hver Dag, der gaaer, blive Forholdene vanskeligere, da baade Kulden og Mørket tiltager, og det Resultat, en saadan Slædetur i Almindelighed kan bringe, vil næppe blive mere end en ligefrem Rekognosering, thi, om nøjagtig Opmaaling eller videnskabelig Undersøgelse kan der sjælden være Tale, hvor det korte Dagslys maa bruges til at komme frem. Selvfølgelig gjælder dette kun for længere Slædeexpeditioner, thi korte Slædeture paa et Par Ugers Tid ville som Regel godt kunne udføres om Efteraaret, men forøvrigt gjælder det herom, som om alle arktiske Forhold: hver Chance maa benyttes fuldt ud, naar den tilbyder sig; og er man saa heldig at have et smukt Efteraar, kan der jo udrettes en Del.

Solen var nu forsvunden under Horisonten og Polarvinteren begyndt. Denne gik, som altid, temmelig ensformig. Observationer af alle Slags blev anstillede, og forskellige Arbejder udførtes ombord. Voldsomme Nordenstorme med Snedrift gjorde et Par Huler i Observationernes Række, idet det under saadanne Forhold i flere Dage var umuligt at forlade Skibet. Under disse Storme blev Isen hver Gang slaaet itu og drev bort indtil et kort Stykke fra „Germania“, men heldigvis holdt Isen i den inderste Del af Bugten. I Løbet af Vinteren kom der hyppig Isbjørne i Skibets umiddelbare Nærhed, og der blev skudt flere af dem. Medens dette Dyr ellers skildres som meget fredsommeligt, da det i Almindelighed er mere bange for Mennesker end disse for Bjørnen og kun angriber, naar det ikke kan undvige eller er anskudt, vare Bjørnene omkring „Germania“s Overvintringssted ikke saa uskyldige. Fire Gange anfaldt de forskellige af Expeditionens Medlemmer eller gjorde Forsøg derpaa. Dr. Copeland, Maskinisten og en af Matroserne slap heldig derfra, den sidste rigtignok med Nød og næppe,

idet Bjørnen forfulgte ham ligefra Toppen af et Fjæld og ned til Skibet. Han kastede efterhaanden sin Hue, sine Vanter, sin Trøje og Vest for at opholde Bjørnen, men tilsidst havde han ikke mere at kaste fra sig, og da Bjørnen var lige i Hælene paa ham, fattede han som sidste Udvej den Beslutning at kvæle den med sin Livrem. Da Bjørnen imidlertid saa ham standse og gjøre Front, blev den bange og luskede bort, medens samtidig Folk fra Skibet kom til Undsætning. Værre gik det Dr. Børgen, der en Aften efter at have anstillet de meteorologiske Observationer vendte tilbage til Skibet, da han pludselig blev overfalden af en Bjørn, som slog ham til Jorden og slæbte af Sted med ham. Heldigvis blev hans Raab om Hjælp horte fra Skibet, og man ilede ham til Hjælp, hvad der ikke var nogen let Sag i den mørke Nat. Nogle Skud, som blev affyrede i Luften, skræmmede dog Bjørnen saameget, at den lod sit Bytte ligge efter først at have gjort et forgjæves Forsøg paa at knuse Doktorens Hjørneskal. Skjønt Doktoren var bleven ilde tilredt og næsten skalperet, kom han sig dog snart. Man maatte i det Hele taget være meget forsigtig, og om Natten gik man ellers ikke alene udenfor Skibet, thi, selv om man var bevæbnet, som Dr. Børgen i dette Tilfælde, var det ikke tilstrækkelig Sikkerhed, thi Bjørnene kom luskende, uden at de kunde høres, og uden at man i Mørket kunde se dem, og Dr. Børgen fik ikke engang Tid til at gribe sin Riffel.

I Februar begyndte de forskellige Forberedelser til Foraarets Slæderejser. Den vigtigste og første af disse var den, paa hvilken man skulde søge at naa saa langt mod Nord som muligt. Efter et første forgjæves Forsøg paa at komme af Sted den 8. Marts, hvilket maatte opgives paa Grund af Snestorme, begav Koldewey og Payer sig atter paa Vej den 24. Marts med 2 Slæder og 10 Mand. Man gik omtrent ret N. i langs Vestkanten af Shannon Øen. Her maatte man et Par Dage blive i Teltet paa Grund af Snestorme. Den 3. April naaedes den af Clavering sete Haystack, der viste sig at være en Halvø, idet den med en smal Landtunge var forbunden med Fastlandet. Paa denne Klippe laa de erratiske Blokke op til en Højde af 500'. Ved Kap Carl Ritter paa 76° fandt man nogle Stenkredse, der viste, at Eskimoer her tidligere havde haft Sommertelte. Sydfor Kap Carl Ritter gik en dyb Bugt, Bessels Bay, ind i Landet, hvor den delte sig i to Fjorde. Nordfor Kap Carl Ritter kom atter en bred Bugt, der fik Navnet Roon Bay. I Bunden af denne saaes nogle store Bræer. Fra 76° og nordefter strakte sig nogle store

Øer, Koldewey Øerne, og i det Hele taget var Kysten meget indskaaren. Først, som hidtil ikke havde været særlig godt, blev nu meget daarligt, da der laa dyb løs Sne, saa at man sank i til Knæerne, og Slædemedierne pløjede helt ned i Sneen. Der blev derfor her kun gjort smaa Dagsrejser. Da det gjaldt om at komme saa højt mod Nord som muligt, holdt man sig til Yderkysten og tog en NNE. lig Kurs nordom Koldewey Øerne. Den 11. April naaede man 76° 50' indenfor Kap Bismarck og blev her atter af Stormtvungen til at ligge stille i flere Dage. Provianten var imidlertid bleven betydelig reduceret, uden at man hidtil havde haft noget større Jagtudbytte, og man besluttede derfor at tiltræde Tilbagereisen. Den 15. gik man dog uden Slæden et Stykke nordefter for at bestige et Fjæld, hvorfra man kunde faa Overblik over Omegnen. Fjældet laa paa 77° Br.; mod W. strakte den store og brede Dove Bugt sig ind i Landet; fra dennes sydlige Del gik atter dybe Fjorde i sydlig Retning. Muligen staa disse eller dem, der fra Bessels Bay gaa sydefter, i Forbindelse med de indre Arme af Ardencaple Inlet. Landet viste i det Hele taget en Tilbøjelighed til at antage en insulær Karakter, men fortsattes nordefter, saa langt man kunde se. Havet var dækket af et fast og ubevægeligt Isdække, Fjældene ved Kysten vare ikke ret høje, 1000—2000', men længere inde i Landet hævede de sig til Højder paa indtil 6000'. Dette Fjæld blev saaledes Expeditionens nordligste Punkt; en Stenvarde blev oprejst, et Dokument nedlagt deri, og samme Dag tiltraadtes Tilbagereisen.

Moskusoxerne havde man set hele Vejen opefter, men uden at det hidtil var lykkedes at fælde nogen af dem. Ved Kap Bismarck skød man imidlertid to, som, tilligemed et Par Ishjørne, udgjorde Provianten og, for Bjørnespækkets Vedkommende, ogsaa Brændsel paa Tilbageturen. Temperaturen havde gennemsnitlig været $\div 16^{\circ}$, to Grader lavere end ombord i „Germania“. Den 27. April naaede man ombord, og her blev nu hvilet ud i en Uges Tid, for at Deltagerne i Slædeturen kunde forvinde de Anfald af Dysenteri, Krampe o. l., som de havde paadraget sig.

Maalet for den næste Slædetur var de indre Forgreninger af Ardencaple Inlet, og den varede fra 8. —29. Maj. Man vilde først have lagt Vejen gennem Fligely Fjord, altsaa vestom Kuhn Øen, da man her haabede at træffe Isen ligesaa snefri nu som om Efteraaret. Dette fandt imidlertid ikke Sted, og da man havde naaet Kuhn Øens Sydspids, Kap Hamburg, fandt man et tykt Lag fuldstændig løs Sne, i hvilket

man sank i til midt paa Livet. Bagagen maatte bringes frem i flere Partier, saa at man maatte tilbagelægge den samme Vej 4—5 Gange, og enkelte Dage naaede man paa denne Maade kun nogle faa Hundrede Skridt frem. Det var i det Hele taget en Fejl, som blev begaaet ved Slæderejserne paa denne Expedition, at al Bagagen blev pakket paa en stor Slæde istedenfor at fordele den paa saa mange mindre Slæder som muligt. Man maatte opgive at komme frem vestom Kuhn Øen og fulgte langs dens Østkyst nordefter. Da man naaede Nordøstspidsen, Kap Bremen, den 19. Maj, saa man fra Toppen af dette omtr. 3000' høje Fjæld ind i Ardencaple Inlet. Omtrent 6 Mil fra Mundingen delte denne Fjord sig, saavidt man kunde se, i to Arme, af hvilke den nordligste muligen skulde staa i Forbindelse med Bessels Bay. Mange Isfjælde laa fastfrosne i Isen og tydede paa Tilstedeværelsen af store Bræer inde i Fjorden. Isen var imidlertid ogsaa her dækket af et lignende Lag løs Sne som i Fligely Fjord, og, da det allerede var langt hen paa Foraaret, kunde man ikke haabe at trænge en længere Strækning ind i Ardencaple Inlet. Da man desuden fra Kap Bremen kunde kaartlægge hele den yderste Del af Fjorden, bestemte man sig derfor til at vende om og anvende nogle Dage til en nærmere Undersøgelse af Kuhn Øen, som i geologisk Henseende lovede et interessant Udbytte. Den 29. Maj kom man tilbage til Skibet.

Medens Koldewey og Payer tilligemed Folkene foretog disse større Expeditioner i mere geografisk Øjemed, begyndte Dr. Copeland og Børgen i Omegnen af Sabine Øen Forarbejderne til et Trianguleringsarbejde og foretog i den Anledning forskellige mindre Slædeture til Lille Pendulum, Shannon Øen, Kuhn Øen og til Sydpynten af det indenfor Shannon liggende Fastland, Hochstetter Forland. Den sidste Udflugt, inden man med Skibet prøvede at komme ud af Vinterhavnen, gjaldt Sydspidsen af Clavering Øen, hvor man vilde undersøge det Sted, hvor de Indfødte vare trufne i 1823. Baade paa store og paa lille Pendulum Øen havde man fundet Huse og Grave. Dr. Pansch havde foretaget en temmelig vidtløftig Undersøgelse af disse, men uden at finde noget af synderlig Interesse. Husene vare af den almindelige eskimoiske Model, temmelig smaa og med en Gang, der under Hyttegulvets Niveau førte ud i det Frie. Kun ganske enkelte menneskelige Knokler blev fundne. Man fik i det Hele taget Indtryk af, at det var meget længe siden, Stedet havde været beboet. Ogsaa paa Shannon Øens Sydøstpynt, Kap Philip Broke,

havde man fundet Vidnesbyrd om Eskimoerne. Det syntes imidlertid, som om de kun havde benyttet dette Sted til Sommerplads, thi der fandtes ingen Vinterboliger her, men derimod flere Hundrede Teltringe. Selv om disse skrive sig fra mange Aar, tyder dog dette usædvanlig store Antal paa, at der her kan have været en Slags Samlingsplads for Eskimoerne. I Almindelighed pleje de rigtignok at vælge saadanne Sommerforsamlingssteder inde i Fjordene, saaledes som den af Graah besøgte Plads Ekallumiut i Dronning Maries Dal paa 63½°, hvor Grønlænderne fra de omliggende Egne i den bedste Sommertid søgte hen for at fiske Lax, samle Bær, holde Trommedans og i det Hele taget nyde Livet, inden man lukkede sig inde i Vinterboligerne. Ogsaa nordligere ved Kap Carl Ritter paa 76° havde man, som tidligere nævnt, truffet Stenkredse, og det er højest sandsynligt, at man vilde have truffet dem saa højt mod Nord, som man overhovedet var kommet, hvis ikke den Aarstid, paa hvilken længere Slædeudflugter nødvendig maa foretages, er uskikket til at opdage de i og for sig lidet i Øjne faldende Ruiner af Eskimohytter, da alt er dækket med Sne. Det var imidlertid en Selvfølge, at man maatte undersøge det Sted, hvor Clavering havde truffet de Indfødte. Fra Sabine Øen havde man set, at aabent Vand førte helt ind til Kap Borlase Warren, og den 14. Juli gik Koldewey, Payer og Pansch med en Baad fra Skibet. Som tidligere omtalt, havde man allerede det forrige Aar set Hustomter og Grave paa Kysten mellem Kap Wynn og Kap Borlase Warren; disse blev nu nøjere undersøgte, men ogsaa her var Udbyttet yderst ringe, da man kun fandt et Par Hjørneskaller af Børn og nogle enkelte temmelig medtagne og lidet interessante Brudstykker af Redskaber.

Imellem Clavering Øens Nordside og Fastlandet var der saa godt som isfrit, og man naaede uden Vanskelighed Kap Mary, Øens Sydøstpynt, men herfra laa Isen tæt til Kysten saa godt som hele Vejen vestefter; kun enkelte Steder saaes nogle Kanaler med aabent Vand. Man maatte derfor tilbagelægge Resten af Vejen over Land. Den 15. om Morgenen begav man sig af Sted. Vejen gik langs Sydkysten af Øen: paa forskellige Steder fandtes Grave og Teltringe. Hvad der forundrede mest, var den yppige Vegetation, som fandtes her. Paa Sabine Øen og de omliggende Øer og Kyststrækninger havde man jo nok enkelte Steder set temmelig frodige Pletter, hvor Plantevæksten virkelig var stor nok til at fortjene Navn af Planter, men endnu havde man ikke set saa mange og store som

her. Dryas, Epilobium, Polygonum, Potentiller, Saxifrager, Polemonium o. fl. dannede her et frodigt og broget Blomstertæppe, der i høj Grad maatte fryde Øjne, som i et halvt Aar kun havde set Is og Sne. Knæhøjt Græs og et tykt Mostæppe mindede om mildere Himmelstrøg, og Vegetationen strakte sig helt op ad de svagt skraanende Fjældsider til en Højde af 1000'. Ligesom Floraen her var usædvanlig rig, saaledes var ogsaa Dyrelivet temmelig rigt repræsenteret. Her var Rensdyr og Harer, enkelte Ryper saaes, og Fluier, Ederkopper og andre Insekter kravlede omkring i den høje Lyng. Det Hele frembød et Foraarsbillede, som „Germania“s Besætning i lange Tider ikke havde set Mage til. Om Eftermiddagen naaede man endelig Maalet for Udflugten, tre Vinterhytter; men ogsaa disse stod øde og tomme og saa ud til at have staaet forladte i lang Tid. Rundt om Husene var der nogle lignende runde Huller i Jorden, som Scoresby havde set paa Jamesons Land, og som rimeligvis havde været brugte til Forraadskamre; desuden var der et stort Antal flade og dybe Jordhuller, hvis Bestemmelse man ikke kunde forklare. De fandtes bag ved og ved Siden af Hytterne. Hytterne havde samme Form og Bygning som dem længere nordpaa, men Murene vare højere og ikke saa medtagne, da de vare nyere, ligesom de heller ikke vare saa overgroede med Græs. Nede ved Stranden var der nogle Teltringe, og rundt omkring paa Pladsen fandtes afblegede Knokler, men de meget ønskede Eskimoer eller blot Ligene af dem fandtes ikke. Man begyndte nu en Udgravning eller snarere en Gjennemrodning af et Par af Hytterne, i hvilke Taget var faldet ind, men uden at faa fat i noget af videre Interesse. De fordums Beboere vare øjensynlig ikke uddøde paa Stedet, men udvandrede. Under et øsende Regnvejr tiltraadte man Tilbagerejsen til Baadene, og den 18. Juli kom man ombord i Skibet.

Man var nu kommen saa langt hen paa Sommeren, at der kunde være Tale om at komme frem med Skibet mod Nord. Dette var imidlertid gjort fuldstændig sejlklart, og fra Toppen af Fjældene havde man set en Kanal med aabent Vand, som førte helt op til Kap Philip Broke; der var saaledes Haab om, at Kanalen fortsatte sig langs Østkysten af Shannon. Efter at alt var bragt ombord i „Germania“, lettede man den 22. Juli og gik nordefter, og det lykkedes at naa Shannons Nordostpynt, Kap Børgen, den 27. Juli. Nord herfor laa imidlertid igjen dette Aar en kompakt og uigjennemtrængelig Ismark. Efter et Par Dages Ophold, under hvilket man forgjæves fra Kap Børgen spejdede efter Bedring i Isforholdene, besluttede Kapt.

Koldewey at opgive Tanken om at naa nogen høj Bredder; thi der var ingen Udsigt til, at Isforholdene her vilde forandre sig synderlig, førend Efteraarsstormene begyndte, men disse plejede sjælden at indfinde sig før henimod Slutningen af den navigable Aarstid. Desuden var der en Omstændighed til, som i høj Grad maatte fraraade at komme med Skibet ind i svær Is, thi Kjædelrørene begyndte at lække, saa at man allerede paa Opturen til Shannon Øen et Par Gange havde maattet ankre for at reparere. Kapt. Koldewey ansaa det derfor for bedre at benytte Resten af Tiden inden Hjemrejsen til at trænge saa langt som muligt ind i Scoresby Sund eller Davy Sund.

Den 30. Juli gik man derfor atter S. i, stoppede en Dag paa Griper Road for at faa Ballast og Vand og stod derpaa videre. Isen i Gale Hamkes Bugt var i Færd med at drive ud, saa at det kun med en Del Besvær og ad Omveje lykkedes at naa ind til Jackson Øen. Ogsaa her saaes Rester af Eskimohytter, og overalt fandtes Spor af Rener og Moskusoxer. Ligesom paa Clavering Øen, var Vegetationen her meget frodig, og her var mange Sommerfugle. Man fandt paa Nord-siden af Øen mellem nogle store Sten en lille Trækasse tilligemed Knoklerne af et Menneske. Dr. Pansch mener, at denne Kasse, som han syntes, var saa kunstig forarbejdet, maa have staaet i en eller anden Forbindelse med Eskimoernes religiøse Kultus. Her er han aabenbart fuldstændig paa Vildspor, thi Kassen, som, efter Afbildningen¹⁾ at dømme, er en almindelig Trækasse, sammensat med smaa Trænegler, er af den Slags, som Grønlænderinderne bruge saavel paa Vestkysten som paa Østkysten. De have deri deres forskellige Smaasager, Sytøj, Reserveklæder, og den omtalte Kasse er aabenbart efter gammel eskimoisk Skik bleven begravet her samtidig med Ejerinden.

Efter at have endt Undersøgelserne paa Jackson Øen, dampede man videre sydpaa den 2. August i smukt Vejr med lette sydvestlige og vestlige Vinde, som satte Isen fra Land. Udfor Kap Broer Ruys ankrede man, og fra de omliggende Fjælde kunde man se, at Isen længere sydpaa laa fast til Kysten. Bontekoe Øen var helt omgivet af stærk Is, og der var saaledes ingen Udsigt til at naa ind i Davy Sund. Man bestemte sig derfor til at sende en Baadexpedition af Sted for at rekognoscere det af Scoresby opdagede Mackenzie Indløb. Med Baaden gik man altsaa vestpaa, og dennes Besætning saa da fra Toppen af Kap Franklin, at man her var ved Mundingen af

¹⁾ 2. Deutsche Nordpolarfahrt. 1. B. S. 649.

en stor ubekendt Fjord, der strakte sig langt ind i Landet og delte sig i flere Arme. Fjorden var fri for Vinteris; kun en Mængde Isfjælde svømmede paa dens Overflade. Man vendte derfor tilbage for at hente Skibet, da man med dette selvfølgelig kunde komme meget hurtigere af Sted end med Baaden, og den 9. Avgust dampede „Germania“ ind i Kejser Franz Josephs Fjord. Lige ved Mundingen gik to mindre Arme i vestlig og sydvestlig Retning, medens noget længere inde en meget bred Arm strakte sig mod Nord og i Bunden endte med den store Waltershausen Bræ. Man fulgte imidlertid en snævrere Arm, der førte mod SW. Det Syn, som denne Fjord frembød, var overmaade storslaaet. Ude ved Kysten havde Fjældene en Højde af 3000', men jo længere man kom ind i Fjorden, desto højere blev de og naaede i „Petermannsspitze“ en Højde af 11000', en Højdeangivelse, der dog muligvis er noget for stor, da den er baseret paa en gisset Afstand. Stejle og næsten utilgængelige hævede de rødlige Fjældsider sig op af Fjorden, der laa spejlblank og mørkeblaa, besaaet med utallige Isfjælde. Mange Bræer trængte sig ned gennem Dalene, paa de beskyttede Steder i Kløfter og paa Afsatser udfoldede den arktiske Alpeflora sin mest udsøgte Pragt, og over det Hele hvilede denne vidunderlige storladne Ro og Stilhed, som kun Polarverdenen kjender.

Efterhaanden, som man kom frem, ventede nye Overraskelser, og enhver Omdrejning af Fjorden aabnede nye Vidundere. Ingen kunde bekvemme sig til at gaa til Køjs; man maatte se alt og ikke gaa glip af noget. Men Glæden varede kun kort, thi efter nogle Timers Forløb kom Maskinmesten og meldte, at nu var Kjedlen, efter at have været i Virksomhed i 24 Timer, atter bleven læk, og Dampen maatte blæses af. Da der ikke var nogen Vind, som kunde bringe Skibet frem, maatte man ankre tæt inde under Kysten under et Fjæld, som senere blev kaldt Payers Spitze. Der blev nu foretaget forskellige Udflugter. Payer tilligemed Dr. Copeland besteg det nysnævnte Fjæld og kunde herfra se et godt Stykke ind i Landet vestpaa. Høje snedækte Fjælde med Bræer saa man overalt og længst inde begrænsedes Udsigten af en Bjærgryg, der strakte sig i Nord og Syd, og hvis højeste Top var den for omtalte 11000' høje Petermanns Spitze. Imellem denne og Payers Spitze strakte Fjorden sig med flere Forgreninger. I eller ikke herinde saaes Vinteris, men kun Isfjælde. Vegetationen var her rigere end noget Sted, man endnu havde besøgt, og flere Planter fandtes, som man hidtil ikke havde truffet, saaledes Alperosen, Rhododendron lapponicum. Mellem Stenene paa en Sten-

rose løb en Hermelin omkring, som blev dræbt. Under Overvintringen ved Pendulum Øerne havde man tidligere fundet et levende Exemplar af dette Dyr. Fjorden var herinde meget dyb, thi man fik ingen Bund med 500 Fv. Line, medens Dybden udfor Mundingen af Fjorden kun var 80—100 Fv. Det samme Forhold finder Sted paa Grønlands Vestkyst, og Grunden hertil maa rimeligvis søges i, at Indlandsisen, som i tidligere Perioder har været langt mere fremskudt paa Kysten¹⁾, da den trak sig tilbage, efterlod hele den medførte Morænemasse, som nu danner Bankerne udenfor Fjordmundingerne.

Dampkjedlen var imidlertid bleven repareret, men man kunde dog ikke mere stole paa den, da den efter Maskinmesterens Udsagn højst kunde holde sig tæt til endnu to Dages Gang. Da ogsaa Aarstiden var saa fremrykket, at man ikke godt kunde blive længere med „Germania“ reduceret til Sejlskib, maatte man bekvemme sig til at vende om, hvor nødigt man end vilde, da man nu var paa Tærskelen, der kunde føre ind til nye og interessante Opdagelser. Efter Instruxen maatte man for øvrigt under ingen Omstændigheder udsætte sig for en anden Overvintring, men skulde være i Bremerhafen senest 1. Novbr. 1870. Den 18. Avgust dampede „Germania“ derfor ud af Fjorden, kom under Vejs paa Grund, men slap heldigvis af igjen, og den 14. om Aftenen befandt man sig udfor Mundingen af Fjorden. Man laa derefter til Ankers et Par Dage sydfor Kap Broer Ruys for atter at foretage en Kjedelreparation, fylde Vand o. s. v., og den 19. gik man saa østefter ind i Isen, som laa temmelig spredt, hvad man allerede havde set fra Fjældene. I fire Dage maatte man med Bugsering arbejde i Isen, dels paa Grund af Taage og Stille og dels paa Grund af stadig Læk paa Kjedlen, og da man naaede aabent Vand den 25. Avgust efter de sidste Dage at have holdt sydefter, kunde Maskinen heller ikke bruges mere. Resten af Rejsen var „Germania“ Sejlskib. Den 11. September ankom Expeditionen til Bremerhafen og modtog her Efterretningen om „Hansa“'s og dens Besætnings Skæbne.

Skjønt Expeditionen ikke havde opnaaet det, der efter dens Instrux var dens Hovedopgave, nemlig at naa en høj Bredde, havde den dog beriget Kjendskabet til Grønlands Østkyst og tilgrænsende Farvande. Det maa imidlertid beklages, at det ikke lykkedes at naa ind til Bunden af en eneste større

¹⁾ Dette kan paavises derved, at man saa godt som overalt paa Yderkysten træffer Isskuringer højt oppe paa Fjældene.

Fjord, og Grunden hertil maa navnlig søges i en Udrustning, der ikke var rigtig afpasset til Forholdene. Daarlig Maskine og Kjedel forhindrede Undersøgelsen af Kejser Franz Josephs Fjord, medens store, tunge Slæder umuliggjorde en Fremtrængen i Fjordene nordpaa, særlig i Ardencajle Inlet.

Det videnskabelige Udbytte af Expeditionen¹⁾ var derimod af temmelig stor Værdi, saaledes ikke mindst de meteorologiske Observationer, der leverede det første Bidrag til Kjendskab om Klimaet her hele Aaret rundt. Man erfarede, at der hovedsagelig herskede Stille paa denne Kyst, af og til, særlig om Vinteren, afbrudt af heftige Storme i Reglen fra Nord, men undertiden ogsaa fra Syd. I alt blev der i det Aar, i hvilket der blev anstillet meteorologiske Observationer, iagttaget 2435 Timer med Stille og deraf faldt 750 Timer paa Maanederne Juni, Juli og August. Medens Hovedvindretningen aldeles overvejende var Nord, vare Vinde fra Vestsiden af Kompasset fremtrædende fremfor østlige; kun i Juni ere de sidste i Majoritet. Ude i Isen var det hyppig Taage, medens man inde paa Land gennemgaaende havde klart Vejr.

Ogsaa paa andre videnskabelige Felter havde man indsamlet et stort Materiale. Et geologisk Kaart kunde tegnes over den berejste Kyststrækning, og man havde gjort interessante Fund af Forsteninger, hvorvel kun en meget ringe Del kom ombord i Skibet paa Grund af den besværlige Transport fra Kuhn Øen. Endvidere havde Expeditionen givet et godt Udbytte i botanisk, men særlig i zoologisk Henseende. Moskusoxens Forekomst paa denne Kyst var saaledes aldeles uventet og højst interessant. Efter de Erfaringer, man havde Lejlighed til at gjøre, tiltager den i Hyppighed, jo længere man kommer nordpaa, medens Rensdyrene, som fandtes sparsomt i de nordlige Egne, optraadte i Mængder længere sydpaa, særlig i Kejser Franz Josephs Fjord.

Eskimoer traf man ikke, men saa godt som over alt paa Kysten fandt man Hustomter og Teltringe, der antydede en tidligere forholdsvis talrig Befolkning. Om denne senere er uddød eller er vandret andre Steder hen, kunde man ikke faa sikre Beviser for. Dog, da man ikke i nogen af de undersøgte Hytter fandt menneskelige Skeletter, er det rimeligt at antage, at Eskimoerne havde forladt Stedet: det Tidspunkt, paa hvilket dette er sket, kunde ikke bestemmes, men alt tydede paa, at det var længe siden, thi alle Hytter

vare indfaldne og overgroede, ligesom ogsaa Indholdet af de undersøgte Grave var meget medtaget af Tidens Tand.

Den anden tyske Nordpolarexpedition er den sidste videnskabelige Expedition, som har landet paa denne Del af Østkysten. Trods Koldeweys Tilbud om at overtage Ledelsen af en ny Expedition til de indre Forgreninger af Kejser Franz Josephs Fjord, kom en saadan dog ikke i Stand. Han blev heller ikke støttet i sine Bestræbelser af Dr. Petermann, idet der, saavidt man kan se, havde udviklet sig nogen Uenighed, idet Petermann mente, at Koldewey ikke havde sat tilberig Kraft paa at naa en høj nordlig Bredde.

Næste Gang man atter hørte noget om den grønlandske Østkyst, var fra Danmark. Her havde man nemlig begyndt at tage fat paa en Opgave, som i længere Tid havde ventet sin Løsning, nemlig en Undersøgelse af de hydrografiske Forhold i Farvandet omkring Island og særlig i Danmarksstrædet. Det ved Island stationerede Orlogsskib, Skonnerten „Fylla“, havde saaledes i Aarene 1877 og 1878 under Kaptajnerne Jacobson og Buchwald foretaget forskellige Lodninger og Temperaturundersøgelser, ved hvilke det var blevet konstateret, at Golfstrømmen sender en Arm op langs Islands Vestkyst og videre rundt om Kap Nord langs Nordkysten. Denne varme Strøm er bundgaaende i den østlige Del af Strædet, men længere vestpaa kommer Polarhavets kolde Vand og kiler sig paa Grund af sin større Vægtfylde ind under den varme Strøm¹⁾. Man var imidlertid ikke kommen ret langt over mod den grønlandske Kyst, og man havde ikke faaet Vished om, hvor Polarstrømmen begynder at blive bundgaaende.

I 1879 blev det derfor overdraget Krydseren „Ingolf“, Kapt. Mourier, at udfylde disse Undersøgelser og samtidig undersøge Iskantens Beliggenhed og — om muligt — naa ind til Kysten. Dette Sidste lykkedes vel ikke, men „Ingolf“ var dog saa heldig et Par Gange at naa tæt ind til Landet og havde det saa godt som hele Tiden i Sigte²⁾.

Den 5. Juli stod „Ingolf“ fra Mevenklint, en lille

¹⁾ N. Hoffmeyer: „Havets Strømninger ved Island.“ Geog. Tidsk. 2. B. 1878. F. Bardenfleth: „Dybvandsundersøgelser i Havet omkring Island.“ Geog. Tidsk. 3. B. 1879.

²⁾ A. Mourier: „Orlogsskonnerten „Ingolf“'s Expedition i Danmarksstrædet. 1879.“ Geog. Tidsk. 4. B. 1880. C. F. Wandel: „En Fremstilling af vort Kjendskab til Grønlands Østkyst, samt de med Skonnerten „Ingolf“ i 1879 foretagne Undersøgelser i Danmarksstrædet.“ Meddelelser om Grønland. 6. B.

¹⁾ Nærmere herom i: „Die 2. Deutsche Nordpolarfahrt. 2. Band. Wissenschaftlicher Theil. Leipzig 1874.“

ubeboet Fugleø nordfor Island, nordpaa. Den 6. om Eftermiddagen fik man paa 69° Br. højt, snedækket Land i Sigte, og nogle Timer efter mødte man Iskanten, der da kun laa omtrent 15 Mil fra Kysten. Der blev tegnet Toning af Landet, og man mente at kunne skjelne Scoresby Sund og Øerne ved Kap Barclay. „Ingolf“ fulgte Iskanten sydefter og stod den næste Dag ind mod det højeste Punkt paa Blossesvilles Kyst, Mont Rigny, men atter her skuffede Isen Forhaabningerne om at komme ind til Kysten. Iskanten havde i disse Dage været aldeles ren uden løse Skodser, hvad der vistnok er ualmindeligt, thi som Regel gives der ikke nogen bestemt skarp Iskant. Fra det aabne Vand kommer man først ind mellem løse spredte Skodser, der, efterhaanden som man kommer vestpaa, blive tættere og tættere, indtil man tilsidst naaer den faste Ismasse.

Den 8. Juli var man paa omtrent 67° og fulgte stadig Iskanten paa sydlige og sydvestlige Kurser, men Landet havde man tabt af Sigte paa Grund af Dis. Samtidig fik man en Del Isfjælde i Sigte, af hvilke et blev maalt at have en Højde af 178'. Den 10. Juli fik man atter Land i Sigte paa 66°, og der styredes nu tværs ind paa det. Paa dette Sted kom man det nærmest, idet man naaede ind til en Afstand af 6 Mil, inden Isen spærrede. Det var omtrent paa det samme Sted, at Egede og Rothe i 1787 havde været Kysten nærmest og tegnet Toning af den. Et højt Fjæld paa 5500' fik Skibets Navn, og en Bræ lidt nordligere antog man for den af „Hansa“'s Besætning opkaldte „Laubes Gletcher.“ Da Isen imidlertid ikke tillod at trænge ind til Landet, stod man atter SW. i, og den næste Dag, den 11. Juli, da Skibet var paa 65½°, vendte man østpaa og gik tilbage til Island. Der blev under hele Expeditionen anstillet hydrografiske Observationer, saa som Lodninger og Temperaturundersøgelser i de forskellige Dybder, ved hvilke det bl. a. paavistes, at der mellem Grønland og Island er en undersøisk Ryg eller Bro med kun 200—300 Favnes Dybde; den er en Fortsættelse af det undersøiske Højdedrag, der fra Øerne nordfor Skotland gaaer over Færøerne til Island.

Det var, som nævnt, ikke lykkedes at naa ind til Landet, men man fik tegnet en Del Toning af Kysten. Af disse Toning kan det ses, at Kysten sydfor Scoresby Sund rimeligvis er skjærmet af en Mængde temmelig lave Øer, bag hvilke de højere Fjælde paa Fastlandet ses. Det Stykke af Blossesvilles Kyst, som ligger udfor Mount Rigny, og af hvilket der blev tegnet Toning, synes derimod at være en høj, stejl

Kyst, temmelig fri for Øer og med enkelte Bræer. To Toning vise Kysten paa omtrent 68° med den store Fjord Kangerdlugssuak, om hvis Existens Kapt. Holm blev underrettet af Eskimoerne ved Angmagsalik. Landet her er forholdsvis jævnt med enkelte høje Fjælde. Landet omkring Ingolfs Fjæld viser sig derimod som et højt Alpeland, indskåret af dybe Fjorde og med mange større Bræer; nogle enkelte spredte Øer laa foran Kysten. Noget Kaart over denne Kyststrækning, som man var kommet ned langs med, kunde man selvfølgelig ikke tegne; dertil havde man den meste Tid været for langt fra Kysten, men enkelte Fjeldtoppes Beliggenhed havde man dog kunnet aflægge i Kaartet. Medens denne Expedition saaledes ikke fik noget direkte med Østkysten at gjøre, udgik der i 1883 fra Danmark en Expedition, for hvilken Undersøgelser af Østkysten var Hovedmaalet.

I 1876 havde man nemlig i Danmark, paa Foranledning af Professor *F. Johnstrup*, begyndt en systematisk Undersøgelse af Grønlands Vestkyst, og en Kommission var bleven nedsat for at lede disse Undersøgelser. Da disse vare komne godt igang og havde givet udmærkede Resultater, besluttede man sig til ogsaa at udstrække sine Undersøgelser til Østkysten. Paa Grund af indhentede Oplysninger og Forslag fra Kaptajn *Normann* blev der derfor til Regeringen indgivet Forslag til en Expedition for at undersøge denne Kyst. I Forslaget var betonet den Forpligtelse, som Danmark fremfor andre Lande maatte have til at foranstalte en Undersøgelse af dette Land.

Expeditionen skulde bestaa af to Afdelinger. En Skibsexpedition, hvis Opgave skulde være at undersøge Kysten fra 66° og nordefter og en Konebaads-expedition, som i Lighed med Graahs fra Kap Farvel skulde arbejde sig nordpaa langs Kysten indenfor Isen til 66°. Efter at Regeringen i et Par Aar for-gjæves havde bragt Forslaget frem i Rigsdagen, lykkedes det endelig at faa Konebaadsexpeditionen i Stand i 1883, hvorimod de fornødne Pengemidler til Skibsexpeditionen ikke blev bevilgede dengang. Ledelsen af Expeditionen blev overdragen Kaptajn, daværende Ltnt. *G. Holm*, der allerede et Par Aar i Forvejen havde berejst Julianehaabs Distrikt og hos de her ankommande Østlændinger havde indsamlet forskellige Oplysninger om Østkysten.

Expeditionen ankom til Nanortalik i Eftersommeren 1883. Den rejste endnu samme Aar et Stykke op paa Østkysten til 61° Br., hvor man oplagde et Proviant-

depot, som blev stillet under Beskyttelse af en herboende Østlænding, Navfalik. Derefter overvintrede hele Expeditionen i Nanortalik. Den næste Sommer, 1884, rejste man atter om paa Østkysten. Depotet fandtes i god Stand, og Navfalik ledsagede Expeditionen nordefter til et beboet Sted, Tingmiarmiut, paa 62 $\frac{3}{4}$ °. Her delte Expeditionen sig. Den ene Afdeling gik under Ltnt. Gardes Ledelse sydpaa og undersøgte Fjordene paa den allerede passerede Strækning, hvorefter den atter overvintrede i Nanortalik.

Kapt. Holm med Hovedexpeditionen fortsatte derimod Rejsen nordpaa. Den 25. August passerede han Graahs nordligste Punkt paa Dannebrogsoen, og den 1. September ankom han til det Sted i Angmagsalik-egnen, hvor han vilde overvintre. Som bekendt, traf han her en Eskimostamme paa omtrent 400 Mennesker, som indtil da ikke havde været i Berøring med Europæere. Her overvintrede Expeditionen 1884—85 og rejste den følgende Sommer atter sydpaa, hvor den ved Umanak paa 63° mødte Ltnt. Garde, der bragte frisk Forsyning af Proviant. I Fællesskab tilbagelagdes nu Vejen til Kolonierne paa Vestkysten, fra hvilken Expeditionen samme Aar afrejste til København. Angaaende Detaljerne ved denne Expedition skal jeg henviser til Kapt. Holms Beretning¹⁾, men jeg skal her kun anføre, hvad Kapt. Holm gennem de Indfødte ved Angmagsalik erfarede om Kysten nordfor den af ham besøgte Strækning.

Som bekendt, have Eskimoerne i Almindelighed en sjælden udviklet Sans for Kaarttegning. Man finder jo i mange Rejsebeskrivelser omtalt, hvorledes disse Naturmennesker, baade Mænd og Kvinder, som aldrig nogensinde have kjendt Brugen af Blyant og Papir, strax efter, at denne er blevet dem vist, have kunnet tegne forholdsvis gode Kaart over de af dem kjendte Strækninger. Denne Evne var ogsaa stærkt udviklet hos de Indfødte ved Angmagsalik, og Kapt. Holm benyttede sig deraf til at lade dem tegne Kaart over Kysten nordfor Angmagsalik. Han modtog endogsaa to Kaart, som vare skaarne ud i Træ, og hvor de forskellige Øers Form tydelig var angiven. De Oplysninger, som han saaledes efterhaanden fik samlet, ere følgende: Lidt nordfor Sermiligak, en Fjord paa 66° Br., ligger en anden stor Fjord, Kangerdlugssuak. Fra Munden af denne Fjord tager Kysten en mere nordlig Retning. Det nordligste Punkt, som nogen af

de nulevende Eskimoer ved Angmagsalik havde naaet, var Aputitek, en Ø, som ligger paa omtrent 68° Br., sydfor Munden af Kangerdlugssuak. Landet kan efter sin Karakter deles i to Dele, den sydlige fra 66° til 67 $\frac{1}{2}$ ° N. Br. og den nordlige fra 67 $\frac{1}{2}$ —68°. Den sydlige Del er indskaaren af mange dybe Fjorde og skjærmet af en Mængde Øer. Indlandsisen kommer her betydelig nærmere til Kysten end i Angmagsalik-egnen, og den udmunder overalt i Fjordene. Paa 66 $\frac{1}{2}$ ° ligger en stor Bræ, som munder direkte ud i Havet, og paa 67° gaaer en lang Fjord mod NW., som rimeligvis er den fra „Hansa“-Expeditionen bekjendte „Skrækens Bugt“ med Laubes Gletcher i Baggrunden. Lidt længere nordpaa ligger en Ø, den sydlige Aputitek. Den nordlige Del derimod er efter Eskimoernes Udsagn ikke saa indskaaren, og Indlandsisen kommer næsten overalt ud til Havet.

Af andre Oplysninger anfører Kapt. Holm:

„Naar Kalvisen om Foraaret kommer ud af Fjordene, brækkes Vinterisen op og føres med ud. Størisen fjærner sig ogsaa paa denne Tid fra Land. Den kan paa sine Steder atter komme til Landet med nordøstlige Vinde, dog bliver den i saa Tilfælde ikke liggende, men fjærner sig igjen, naar Vinden ophører. Man kan i Almindelighed berejse Strækningen fra Angmagsalik nordefter tidligere end den sydefter, nemlig fra den længste Dag. Isen lægger i det Hele taget ikke her saa mange Hindringer i Vejen som paa Strækningen vest- og sydfor Angmagsalik, fordi Størisen ikke saa ofte kommer til Land, og naar den kommer ind, gaaer den strax derefter ud igjen. Tillige er der paa hele den nordlige Strækning ikke saa megen Kalvis, som paa den sydlige.

Naar man undtager Isfjorden Ikersuak, findes der Overvintringssteder i alle Fjordene indtil søndre Aputitek. Folk, som tidligere have boet paa den her omtalte Kyst, levede mere af Narhval- og Bjørnefangst end af Sælfangst; thi Narhvaler og Bjørne fangedes nemlig hele Aaret rundt. Af Sæler var det i Særdeleshed Svartsider, som fandtes i Mængde.

Tidligere rejste Folk fra Angmagsalik nordpaa, men da de i flere Vintre sultede, og mange døde af Sult, har Kysten ikke været beboet i de senere Aar. I gamle Dage var der altid rig Jagt paa flere Steder: mange Folk boede heroppe, ja, man fortæller endog, at Efterkommere af de Folk, som ere rejste derop, ere tagne over den mægtige Isfjord, Kangerdlugssuak, og ere rejste længere nordpaa, hvor de muligvis endnu bo.

En nulevende ældre Mands Fader havde engang kjørt i Slæde fra nordre Aputitek til Landet ved Kangerdlugssuak. Der fandt han et Hus, som var forladt af Beboerne, der vare kjørt bort i Slæde. Han saa paa Slædesporene, at de vare rejste nordpaa. Han lagde sig til at sove i Huset, men da han, medens han sov, blev stukket i Benet med en Kniv, rejste han skyndsomst tilbage til Aputitek, uden at

¹⁾ Meddelelser om Grønland. 9. og 10. Bind. Geog. Tidsskr. 1886.

Holm og Garde: „Den danske Konebaadsexpedition.“ Kbhvn. 1887.

han saa noget til Beboerne. Efter en anden Fortælling var det endog Landet nordfor Kangerdlugssuak, som denne Mand naaede, og han berettede, at Kysten dér drejede om i nordlig Retning. Senere har man hverken hørt eller set noget til Folk dér nordfra."

Det er ogsaa af Interesse, at en anden nu levende Mands Bedstefader engang paa denne Kyst havde fanget en Gejrfugl, som han beskrev som en meget stor Fugl med ganske smaa Vinger, saa at den ikke kunde flyve, men naar den forfulgtes dukkede den under i Vandet, hvor den kunde opholde sig saalænge som en Sælhund. Rensdyrene skulle tidligere have været talrige paa sine Steder af Kysten, og i de fleste af Fjordene skal der være en Overflodighed af Narhvaler, i Kangerdlugssuak endog saa mange, at „det lugter af det Opkastede."

Det almindeligste Maal for Angmagsalikernes Rejser er søndre Aputitek, og kun faa have været ved nordre Aputitek, medens ingen nu Levende havde passeret Kangerdlugssuak. Denne Fjord skal have en Bredde af fire Mil, og i dens Indre er der en stor Bræ, som altid fylder Fjorden med store Isfjælde. Fjorden fryser sjælden til om Vinteren, og naar det sker, bryder Isen straks efter op igjen, især med nordøstlig Vind.

„Længere nordpaa kjendes Landet ikke, men fra det nordligste besøgte Sted, nordre Aputitek, kan man i klart Vejr netop skimte Landtangen paa den nordre Side af Kangerdlugssuak, som kaldes Kernerarsuit eller Nuna isua (Landets Yderste). Naar det er Stille, ser Landet ud, som om det var et af Vind kruset Hav, men naar der er Luftspejling, ses Landet tydelig."

Dette er alt, hvad Angmagsalikerne vidste om Kysten nordfor deres eget Hjem, og skjønt det jo ikke er meget, kan man dog derefter danne sig en nogenlunde rigtig Forestilling om Kysten op til 68° Br.

Aaret før Kapt. Holm naaede Angmagsalik, var det lykkedes Professor Nordenskiöld med Damperen „Sofie" at naa ind til Kysten. Han havde allerede paa Udrejsen fra Reykjavik til Grønlands Vestkyst gjort et Forsøg paa at naa ind til Østkysten, som han ogsaa fik i Sigte; men da han længere inde under Landet traf tæt Is, opgav han Forsøget. Efter at han imidlertid i Løbet af Sommeren havde gjort sin Vandring paa Indlandsisen, og „Sofie" under Dr. Nathorst's Ledelse havde gjort en Afstikker til Kap York, gjentog man om Efteraaret paa Hjemvejen Forsøget paa at naa Østkysten, og dennegang lykkedes det. Det havde oprindelig været Nordenskiöld's Hensigt at prøve paa

at komme nordpaa i det aabne Vand mellem Isen og Land; men dette maatte han allerede opgive, inden han kom om paa Østkysten, idet Storisen laa saa tæt sammenpakket i de Sunde nordfor Kap Farvel, gennem hvilke han havde tænkt sig at komme om paa Østkysten indenfor Isen, at enhver Passage denne Vej var umulig. Han maatte derfor ved Kap Farvel gaa ud af Isen og fulgte nu Iskanten nordefter.

Efter forgjæves at have gjort et Par Forsøg paa at naa ind til Landet paa sydligere Bredder, lykkedes det ham den 4. September at ankre i en lille Bugt paa 65½°, som blev kaldt „Kong Oskars Havn." Her blev man liggende til næste Dag og gik saa atter ud i Haab om at kunne naa ind til Kysten noget nordligere, ved Angmagsalik. Der blev imidlertid intet af atter at komme ind til Kysten, ja, man maatte endog prise sig lykkelig ved at slippe helskindet ud gennem Isen, thi „Sofie," som var en almindelig Jærndamper, mødte temmelig svær og tæt Pakis, der gav den flere Knubs, navnlig da man passerede Yderkanten af Isen, hvor der stod en temmelig stærk Dønning.

Udbyttet af et saa kort Ophold paa en enkelt Lokalitet kunde selvfølgelig ikke være stort.

De norske Sælfangere, som i de senere Aar have drevet Klapmydsfangst i Danmarksstrædet i Sommermaanederne, have ofte haft Grønlands Østkyst i Sigte, navnlig Strækningen omkring Ingolfs Fjæld, og undertiden i gode Isaar have de været den temmelig nær. I 1882 var saaledes Sælfangeren „Viking," ombord i hvilken Dr. Nansen befandt sig¹⁾, fast i Isen udførte denne Kyst og havde den i Sigte i længere Tid; ja, Nansen tænkte endog engang paa at gaa ind til Landet over Isen.

1884 var et usædvanlig godt Isaar, og flere af Sælfangerne vare dette Aar inde under Kysten. Kapt. Marcussen, som førte Skibet „Diana" af Sandefjord, var saaledes i omtrent isfrit Vand helt inde ved Land og saa en stor Fjord paa 68° (Kangerdlugssuak), som det var hans Hensigt at gaa ind i; men, medens Skibet stod ind efter, opdagede man Klapmyds inde langs Landet sydefter, og der blev derfor intet af Landgangen.

Da Dr. Nansen i 1888 ombord i Sælfangeren „Jason" gik op til Østkysten for at foretage sin berømte Skitur over Indlandsisen, fik han ogsaa Kysten

¹⁾ Geog. Tidskr. 7. Bind S. 76.

omkring Ingolfs Fjæld i Sigte. Det var hans Hensigt at lande ved den store Sermilikfjord (Egedes og Rothes Fjord) vestfor Angmagsalik. Dette lykkedes imidlertid ikke, da Expeditionen, efter at den i Baadene havde forladt „Jason.“ som bekendt, af Strømmen og Isen blev ført sydpaa. Hans videre Rejse og hans enestaaende Færd over Indlandsisen vedrører ikke Æmnet for denne Artikel.

Den sidste Gang, Evropeere have været i Land paa den nordlige Del af Grønlands Østkyst, var i 1889, da den norske Sælfangerdamper „Hekla“ af Tønsberg, ført af Kapt. R. Knudsen¹⁾, besøgte den grønlandske Østkyst mellem 73½—75½° Br.

Efter at den egentlige Klapmydsfangst i Danmarksstrædet var endt henimod Midten af Juli, besluttede Kapt. Knudsen at forsøge Hvalrosfangsten inde ved Pendulum Øerne. Han trængte frem gennem et Isbælte af 60 Mils Bredde og naaede ind til Kysten ved Kap Broer Ruys den 16. Juli. Han tilbragte nu en Maaned i Farvandene omkring Clavering Øen, Pendulum Øerne og Shannon Øen og berejste enten med Skibet eller med Baad de fleste af de Fjorde, som Clavering og den anden tyske Nordpolarexpedition tidligere havde besøgt. Den fremherskende Vind var under „Hekla“'s Ophold ved Landet sydlig, og den var som oftest ledsaget af Taage. Med nordlig Vind blev det altid klart over Land, medens Taagen kunde staa som en blegblaa Banke ude til Søs. Saavel Sneen paa Landet som Isflagerne ved Kysten og i Fjordene vare i hurtig Oplosning, og der var meget aabent Vand mellem Kysten og den egentlige Ismasse. Fra Shannon Øens Nordside laa der derimod, saa vidt man kunde se, fast Is helt ind til Landet. Den 15. Avgust naaede man atter ud i aabent Vand og gik hjem efter at have gjort en god Fangst af Hvalrosser, Bjørne og Moskusoxer.

Naar vi nu til Slutning ville tage et kort Overblik over Resultatet af det Foranstaaende, vil det ses, at nordfor Shannon Øen har ingen med Skib endnu kunnet komme ind til Kysten. Isen her synes at ligge temmelig konstant fast helt ind til Landet, medens Isgrænsen fra Shannon Øen strækker sig i nordøstlig Retning over mod Spitzbergens Nordpynt.

Fra Shannon Øen og ned til Kejser Franz Josephs Fjord har Kysten forskellige Gange været besøgt og

er, naar Fjordens inderste Forgreninger undtages, temmelig godt undersøgt.

Fra Kejser Franz Josephs Fjord ned til Kap Barclay har Scoresby tegnet Kaart over Yderkysten, men hans Tid og Rejseformaal tillod ham ikke at undersøge de herværende dybe Fjorde. Denne Strækning maa imidlertid siges at være særlig interessant og indbyder til nærmere Efterforskning, da Landet her er meget indskaaret og Kejser Franz Josephs Fjord, Davy Sund og Scoresby Sund rimeligvis alle ere i „indenskjærs“ Forbindelse med hverandre og saaledes byde en forholdsvis let Adgang til en Undersøgelse af disse Egne.

Kysten fra Scoresby Sund til Angmagsalik ligger derimod som et fuldstændigt terra incognita, kun set, men ikke berørt af Evropeere. Den nærmeste Strækning ligger kun nogle og tredive Mil fra Islands Nordvestpynt. At netop denne Strækning, trods sin Nærhed, har været den vanskeligste at naa, ligger, som bekendt, i, at Isforholdene her er særlig vanskelige.

Som bekendt, ere de til en Regerings-Expedition fornødne Pengemidler blevne bevilgede til at undersøge den endnu ukjendte Del af Østkysten, og Ledelsen af denne Expedition er bleven mig betroet. Angaaende de nærmere Detaljer og Planen for Expeditionen skal jeg henvise til mit til Marineministeriet indsendte Forslag, som findes trykt i 10. Bind af dette Tidsskrift.

Opgaver er der nok af. Foruden Kaartlægning af Kysten og Undersøgelse af de indre Farvande, gjælder det at samle Bidrag til Besvarelsen af mange Spørgsmaal vedrørende Indlandsisens Bevægelse og øvrige Forhold.

For Meteorologien ville Observationer paa denne Kyst være af stor Interesse, thi Danmarksstrædet med dets Ismasser spiller temmelig sikkert en ikke ubetydelig Rolle med Hensyn til de klimatiske Forhold herhjemme.

I naturhistorisk Henseende vil særlig Moskusoxens Forekomst være af Interesse, men desuden ville Skrabninger og Trawlinger paa Havbunden, Indsamling af Mineralier, Forsteninger, Dyr og Planter uden Tvivl give et rigt og sjældent Udbytte.

Forekomsten af Indfødte vilde dog fremfor alt være af størst Interesse. Sandsynligheden for, at de findes, er ganske vist ikke stor, naar man tager i Betragtning, at man paa en stor Del af den nordlige Kyst har fundet saa mange eskimoiske Husruiner, der alle synes at have været forladte i lang Tid, medens man kun engang, i Begyndelsen af Aarhundredet, har

¹⁾ Geog. Tidsskr. 10. Bind. 1889—90

truffet levende Mennesker her. Muligheden for at træffe saadanne er dog ikke ganske udelukket.

At de Indfødte ved Angmagsalik nu ikke have nogen Forbindelse med nordligere Eskimoer, beviser ikke, at saadanne ikke findes, thi ligesom de danske Grønlændere ved vore nordligste Kolonier ikke have nogen som helst Forbindelse med Eskimoerne ved Kap York, saaledes kan der ogsaa nordfor Kangerdlugssuak leve Mennesker, der ved denne store, isopfyldte Fjord ere isolerede fra Angmagsalikerne, som endnu kun have udviskede Traditioner om svundne Tiders Samkvem tilbage. At Mødet med en saadan Menneskestamme vilde være af overordentlig Interesse, behøver

ikke nærmere at paapeges; men, som sagt, Sandsynligheden for, at den findes, er ikke stor.

At løse saa mange som muligt af de ovenfor anførte Opgaver og at udfylde den hvide Plet paa vort Grønlandskaart, som nu i Aarhundreder forgjæves har været Maalet for saa mange Anstrængelser og ikke mindst fra den danske Marines Side, det er det Maal, som den danske Expedition til Østgrønland i Aarene 1891—92 skal arbejde hen imod.

Maatte den faa Held til at naa det!

Dansk Expedition til Østkysten af Grønland.

Den 7de Juni afsejlede fra København den af Premierløjtnant i Flaaden *Ryder* ledede Expedition til Østgrønland ombord i det norske Fangstskib, Skruebarkskibet „Hekla“ af Tønsberg, der føres af Kapt. *R. Knudsen*, som i flere Aar med stort Held har ført dette Skib paa Fangst i Ishavet og under Grønland, og som vil være Tidsskriftets Læsere bekendt af den dristige Fart, som han i 1889 foretog langs Grønlands Østkyst.¹⁾

Vi have tidligere her i Tidsskriftet meddelt Prlt. Ryders Plan samt Udtalelse herom af Kommissionen for de geologiske og geografiske Undersøgelser i Grønland²⁾ — Professor *Johnstrup*, Dr. phil., Justitsraad *Rink* og Kaptajn i Flaaden, Direktør for Søkaartarkivet *C. F. Wandel* — hvorfor vi henvise Læserne til nævnte Artikel. Afsendelsen af denne Expedition er bleven hilset med Interesse af den geografiske Verden overalt i Udlandet, og da dens Maal bl. a. er Undersøgelsen af den Del af Grønlands Østkyst, der ligger umiddelbart nordfor det Sted, hvor Kapt. *G. Holm* overvintrede paa sin bekendte Konebaadsexpedition 1883—85, op til de mere bekendte Egne under omtrent 70° N. B., bliver Prlt. Ryders Expedition en Fortsættelse af de tidligere under den nævnte Kommissions Auspicer udsendte Regeringsexpeditioner til

Grønland. Disse have, som bekendt, vakt megen Anerkendelse overalt, hvor Interessen for den geografiske Videnskab er levende.

Planen for Expeditionen, hvortil der er bevilget 220,000 Kroner, og som er udrustet saa omhyggelig som mulig med tidligere Expeditioner for Øje, er i Korthed følgende. „Hekla“ sejler direkte til Østkysten af Grønland, hvor man af Hensyn til Baadeexpeditionen sydpaa efter Overvintringen 1891—92 først vil søge at naa ind til Kysten mellem 68 og 69 Grader for at nedlægge et Depot. Hvad enten dette nu lykkes eller ikke, søger man ind i Scoresbysund, og en Station oprettes paa Sydspidsen af Jamesons Land ved Kap Stewart. Naar Huse og Materiel ere lossede, er det Hensigten med „Hekla“ at benytte Resten af den navigable Aarstid til en nærmere Undersøgelse af de indre Farvande op mod Frants Josephs Fjord, hvorpaa „Hekla“ vender tilbage til Stationen, der imidlertid af efterladt Mandskab er bragt i Orden, og derpaa sejler hjem.

Expeditionen er nu overladt til sig selv. Vinteren anvendes til at foretage Slæderejser, anstille Observationer osv., og naar Isen næste Foraar gaaer bort, drager Expeditionen sydpaa langs Kysten i tre Baade. „Hekla“ skal efter Bestemmelsen til næste Aar, naar Skibet har været paa Fangst, søge ind til Expeditionens Overvintringssted for her at afhente efterladte Beretninger og Samlinger, hvorpaa det atter gaaer til Søs og søger at være i Angmagsalik, hvor Kapt. Holm overvintrede 1884—85, i Slutningen af August eller i Begyndelsen af September, hvor Baade-

¹⁾ Geogr. Tidsskr. 10. Bind 1889—90, S. 143: „Kapt. R. Knudsens Fangstrejse til Østkysten af Grønland 1889 med det norske Søfangerdampskib „Hekla“. (Hermed en Kaartskitse.)

²⁾ Geogr. Tidsskr. 10. Bd. 1889—90, S. 193: „Dansk Expedition til Østkysten af Grønland“.